

FOLK OG LAND

NR. 24-25-26 — 17. ÅRGANG

JULEN 1968

LØSSALG KR. 3,—



Solverv for hjertene bange

Av Hans Egede Nissen

Vår og sommer, høst og vinter følger lovmessig jordens gang på ca. 365 dager i året rundt moder sol. Ved St. Hanstider vender den nordlige del av kloden seg mot den i ætheren glødende sol og naturen med blomster og trær feirer orgier av farver, der hvor der om vinteren bare er is og sne, et hvitt laken over vårt land og alle andre riker på de høye breddegrader. Men fra St. Hans blir dagene noe kortere og nettene tilsvarende lenger. Og de blonde netters clairobscur som har sin høyeste utfoldelse i midnattsolen er bare en kort episode i landet hvor nordhavet bruser mot fjellbyggestrand og vinteren varer lenge. Derfor sang Ivar Aasen: Fram på vinteren stundom han tenkte, gjev eg var i et varmare land.» For det hendte tidt at det kom uår i landet og det ble barkebrødstider i dalene og langs strendene.

I slike tider med sult og nød fikk Du BØNNER Gud. For kirken og dens budskap om frelsen i Jesus Kristus stod på et høyt sted i bondens bevissthet. Det norske folk hadde en kontakt mot den materielle verden, men en annen kontakt til den åndelige side av tilværelsen, som har lært oss i aldri så mange år at mennesket lever ikke av brød alene, men av hvert ord som går ut av Guds munn.

Vi leser i Johannes-evangeliets første kapitel om Guds ord en mektig strofe: I begynnelsen var ordet, ordet var guddommelig og var hos Gud. Mange profeter og skriftlærde hadde gjennom tidene forsøkt å tolke ordet

— men det ble stykkevis og delt og ikke sjelden misforstått, inntil tidens fylde kom som en vårløsning. Folk flest var på Jesu fødsels tid trett og lei av de gamle guder og lovreligionens utallige bud og forbud og var fylt av redsel for onde åndemakter under himmelrommet. Mennesket levde i en permanent skrekk for tilværelsens tragedie uten håp og uten Gud i verden. Løngselen etter forløsning var alminnelig over hele den da kjente verden, forventningen om noe nytt var den eneste lysning i en mørk, trøstesløs verden med onde ånder som femte kolonne.

Og slik modnedes folkene for det kløvende ord fra Gud, som skapte hva det nevnte. Som skrevet står: For Guds ord er levende og kraftig og skarpere enn noe tveegget sverd og trenger igjennom inntil det kløver sjel og ånd, leddemod og marg. Det var tid i verden for den store mentalhygieniske rensingsprosess, en oppgjørets termin og en saldering av debet — og kredittpostene for de mer en mange som for hin enkelte. Gjærningshellighet

strakte ikke til, uroen i hjertene gav seg ikke, de onde ord, tanker og gjerninger måtte slettes og sones og syndernes forlatelse og frelse fra det onde bli menneskets eie. Vi leser i Johannes-evangeliet 3.16. «For så har Gud elsket verden at han ga sin sønn den enbårne for at hver den som tror på ham ikke skal fortapes men ha det evige liv.»

De fleste av oss i det tidligere kristne Norge kjenner juleevangeliet som står skrevet i Lukasevangeliets annet kapitel. Noe vakrere vet jeg ikke skrevet med blekk og penn. Da får Du del i den største av alle julegaver og Du får gjennom fortellingen vite hva som hendt for snart tusen år siden i den lille by Bethlehem, et lite barn ble født som skulle i sin tid snu hele verdensutviklingen så selv tidsinndelingen av historien bestemmes av Jesu komme, så det heter henholdsvis før og etter Kristi fødsel.

Dessverre har denne fødselsfesten fått mer og mer av en merkantil og verdslig karakter, så i det mer eller mindre avkristnete Norge teller de materielle sider langt mere enn den metafysiske aspekt. Enngt blir snart totuset et singel ord fra Gud om at den rettferdige skal leve ved sin tro på tilbudet om syndernes forlatelse, synd og nåde og frigjøring fra de onde krefter under himmelrommet i kamp mot makter og myndigheter, mot verdens herrer i dette mørke. Efes. 6. 12.

(Forts. side 20)



Den utrolige Koht-politikken i 1940

Redaktør Einar Diesen dokumenterer nok en advarsel før den tyske aksjon og trekker også Kommanderende Admiral inn i bildet.

Vi har her i FOLK OG LAND en rekke ganger pekt på det avslørende forhold at Nygaardsvoldregjeringen — eller iallfall dens utenriksminister — på forhånd fikk varsel om den forestående tyske aksjon mot Norge, men at den trass i dette intet foretok seg. Hvis en ikke skal anta at regjeringens medlemmer var en flokk helt usannsynlige idioter, så kan etter vår oppfatning dette bare bety en eneste ting, nemlig at regjeringen var gjort kjent med også den forestående britiske aksjon og hadde avfunnet seg med den. Militære forholdsregler fra norsk side ville kunne føre til uønskede episoder i forbindelse med den britiske aksjon, som var så langt fremskredet at den norske regjering må ha regnet med at den ville komme en tysk i forkjøpet. Det var jo det britene selv regnet med.

På den annen side måtte den norske regjering, som her handlet i det skjulte bak folkets rygg, ha regnet med at det ville komme til voldssomme kamphandlinger på norsk jord i form av sammenstøt mellom britiske og tyske stridskrefter til sjøs, tillands og i luften. Spesielt utsatt var da naturligvis Sør-Norge og hovedstaden, mens en vel regnet med at den nordlige del av landet, iallfall fra Trondheim av lå utenfor tysk rekkevidde. Det er muligens denne fare en kalkulerte med da en satte igang sin overføring av gull fra Norge (over Bergen) til USA i tiden før 9. april 1940.

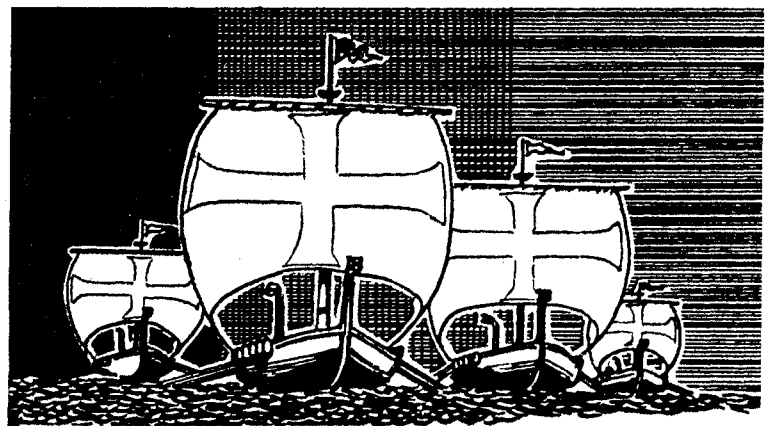
Man har forsøkt å benekte at det norske utenriksdepartementet i tiden før 9. april



Den utrolige utenriksminister.

1940 fikk troverdige meldinger om den forestående tyske aksjon. Men det har senere, bl. a. i FOLK OG LAND, vært dokumentert at slike advarsler kom fra en rekke steder foruten fra den norske legasjon i Berlin, hvor Ulrich Stang var legasjonsråd. Utenriksminister Koht selv innrømmet delvis at det var kommet slike meldinger, men trass i at det ikke var mobilisert og det bare var innkalt noen få avdelinger nøytralitetsvakt, vesentlig disponert nordpå, mente Koht etter hva han sa etterpå at «Det var god grunn til å tro at landet var forholdsvis godt beskyttet mot anfall fra sør, og hva de vestlige og nordlige deler av landet angår kunne man anta at den britiske flåte som opererte i Nordsjøen og enda lenger nord skulle være istand til å hindre et hvilket som helst angrep fra Tyskland.» (Ralph Hewins «Profet uten

(Forts. side 20)



GODT NYTT ÅR 1969!

Når forsvaret forfaller

Oppsiktsvekkende ny bok av den tidligere sjef for Østnorges luftvern, om forsvarets ødeleggelse inntil 9. april 1940.

Major Arne Tellefsen — også kjent som allsidig idrettsmann og Olympiadeltagere for Norge — var vesentlig medvirkende i oppbyggingen av vårt flyvåpen og luftvern.

Norges forsvar ble i mellomkrigstiden etterhvert systematisk brutt ned — bl. a. med sterk reduksjon av antall velutdannede garnisonerende offiserer, og han gikk da over i distriktjeneste. Men i 1936 ble han oppfordret til å ta seg av luftvernets oppbygging, og 1. september 1939 ble han beordret som sjef for Østlandets Luftvernkommando. Fra sin kommandoplass i Oslo ledet han ilden inntil kampen ble avblåst ved middagstider 9. april 1940, etter ordre fra regjeringen ved Terje Wold. Den fungerende plasskommandant sammen med byens politimester overga så byen formelt, etter at de tyske kampavdelinger var geleidet inn i hovedstaden (se HISTORISK TIDSSKRIFT 3/1968, amerikanske avistelegrammer: «Norge erobret med musikk», — «Invasjon av Oslo under norsk politiskorte»).

Høsten 1939 hadde regjeringen av økonomiske hensyn innstillet luftvernets øvelser, men den rakryggete offiser A. T. satt sin stilling inn på at de skulle gjenopptas, og fikk drevet dette igjennom. Kampmulighetene var imidlertid allerede da for sterkt ødelagt, med det ventede resultat, også da vanlige varsler og ordre om mobilisering uteble.

Tellefsens beretning om kampen og tragedien er båret oppe av dyp ansvarskjensle for folk og forsvar. Den slutter med et forsvars- og utenrikspolitisk utsyn som må gjøre et sterkt inntrykk — ikke minst på bakgrunn av hendelsene i Tsjekkoslovakia august 1968, som fant sted kort etter at trykkeriet hadde overtatt hans manuskript. Beretningen er utarbeidet 1965-67 og delvis oversendt Forsvarets Krigshistorisk avdeling mars 1968.

Av ganske særlig interesse er Tellefsens beretning om de faktiske begivenheter i Oslo 9. april. Noe av det som skapte størst forvirring var at de militære og administrative sjefene drog nordover, uten å ha gitt skikkelig meddelelse om hvor de ville være å finne — og uten tilstrekkelig klar ordre til dem som ble på sine poster. General Hvinden Haug, di-

striktsskandinosjefen, reiste om formiddagen, og oberst Schnitler ble hans stedfortreder som kommandant i Oslo.

Vi siterer fra boken:

«Forbindelsen med denne høyere myndighet var nå tapt, og tilross for stadige forsøk på å få orientering om hvilke forsvartiltak ledelsen hadde bestemt seg for, var det ikke mulig å få kontakt, da alle — også Luftvernregimentets sjef — var dradd nordover uten å gi oss underretning. Det gikk rykter om at målet var Hamar, hvortil jeg omsider fikk forbindelse. Da jeg forgivevis søkte Hærens Overkommando, eller forsvarsministeren, kom endelig statsminister Nygaardsvold i telefonen. Jeg redegjorde for den militære stilling i Oslo-området, og da vi hadde krav på forholdsordre bad jeg opplyst hvor de ansvarlige militære myndigheter befant seg. Jeg fikk ingen opplysninger om dette, det eneste jeg oppnådde var følgende negative uttalelse: «Jeg vet ikke noen rådgjerdere for slike saker.»

«Det var ved batteriene i de første dager av april nyinnkalte kontingenter til ombytting. Denne betjening hadde bare omkring en ukes trening i vanskelig skyting da krigen kom. Resultatet viste seg da også å være katastrofalt, fordi dette virket demoraliserende på personellet. Jeg nevner her et par avslørende eksempler på hva mangel på forsvarsberedskap betyr for moralen: Sjefen for batteriet på Hovedøya rapporterte at da de tyske fly gikk til bombeangrep på havnen, fikk dette en sjokkartet virkning på betjeningen, de gjemte seg under kanonene. Befalet måtte drive betjeningen vekk og selv overta innretningen av kanonene og skytingen. Sjefen for Huk-batteriet på Bygdøy, en fenrik, ble så deprimert av artilleristenes manglende ferdighet at han skjøt seg.

Mens denne resultatløse kampvirksomhet pågikk, ventet vi forgivevis på de dekningsstyrker som skulle hindre en tysk pågang mot batteriene. Ved middagstider da de første tyske avdelinger marsjerte inn i byen, fikk Østlandets Luftvernkommando beskjed fra Oslos fung. plasskommandant oberst Schnitler og politimester Welhaven, at regjeringen hadde gitt ordre til at det skulle innledes forhandlinger om byens overgivelse, for å undgå bombing av hovedstaden. Jeg ga derfor ordre til Oslo og Kjeller luftvern om ildens opphør inntil videre.»

«Ut på ettermiddagen mottok jeg beskjed fra fungerende kommandant at byen med forsvar var overgitt.»

«... At et misfoster av et for-

Dødsfall

Vår gamle gode venn major Per G. Løken, Oslo er avgått ved døden, 82 år gammel, etter å ha blitt rammet av et slagtilfelle.

Løken kunne se tilbake på en lang og fortjenstfull virksomhet som offiser da han i 1940 fikk anledning til også å prøve sine evner i feltet. Han deltok med heder som bataljonschef i de hårde kamper mot tyskerne i Bagn i Valdres. Da krigen ble avsluttet med den norske kapitulasjon fant Løken et nytt virkefelt i Arbeidstjenesten, hvor han ble brigadefører og sjef for organisasjonsavdelingen. Også her gjorde han en stor og dyktig innsats. I 1945 ble han som så mange andre rammet av den politiske forfølgelse.

Løken var et usedvanlig godt og sympatisk menneske, vennsæl og elskverdig i all sin ferd. Vårt blad hadde en god venn og støtte i ham og han var en hyppig og velsett gjest i redaksjonen inntil han for noen år siden ble utsatt for en sørgelig ulykke. Han ble påkjørt av en bil og svevet lenge mellom liv og død. Da han endelig slapp ut fra sykehuset var den tidligere så staute og lettbevegelige gamle soldat invalidisert og hadde vanskelig for å bevege seg.

Hans mange venner, og

svar . . . måtte bli en medvirkende årsak til landets største ulykke, var en tragedie.»

«Alle høyere myndigheter forsvant uten underretning og direktiver til den ansvarlige ledelse for Oslo-områdets forsvar.»

«At jeg i rett tid fikk underretning om innledning av forhandlinger gjorde at byen ble spart for store ødeleggelser og terrorbombing. Da ordre om mobilisering ikke var kommet, måtte situasjonen bli meget uklar. Uten forbindelse oppad var man nødsaket til å handle etter beste skjønn, og gjøre det best mulige ut av det kaos regjeringen Nygaardsvold hadde foranlediget ved sitt avslag på det sakkyndige mobiliseringskrav den 5. april. Om dette forhold er det opplyst at da stortingsmann Moseid så sent som 8. april etterlyste mobiliseringen, svarte Nygaardsvold at han var for gammel politiker.»

«... At et misfoster av et for-

Skogen

Dyster og stille, taus og stor,
det er skogen.

En stolthet en makt som selve livets mor
det har skogen.

Århunderer ruller avsted,

på tidens mektige bølge,

menneskeverk tennes og forgår.

Menneskeverk smuldrer hen.

Men den som evig og alltid består,

det er skogen.

Her føler du ei tidens strev og mas.

Her er du deg selv, alene med naturen
herute i skogen.

Langt borte er det som gjør ondt.

Langt borte er krig og gru.

Men alt det skjønne som du har kjær,

selve livets ånde er her så nær,

herute i skogen.

Truls Owe Larsen.

KONTORENE

I KIERSCHOWSGATE

holdes lukket fra og med lørdag 21. desember 1968 til og med torsdag 2. januar 1969.

spesielt da vennene fra det gamle norske offiserskorps og fra AT, vil motta budskapet om hans bortgang med vemod.

O. M.

UTEN MAT OG DRIKKE —

Cappelens Kokebok, Redigert av Aase Strømstad. Cappelen.

Det heter jo at mennesket ikke lever av brød alene, og det er visselig både sant og riktig, men like uomtvistelig er det dog at uten mat og drikke duger helten ikke. Så en kokebok av denne kvalitet og det til en forholdsvis rimelig pris vil nok forsvare sin plass blant julens bøker.

Vi synes bokens redaktør Aase Strømstad har hatt en usedvanlig heldig hånd. Formatet er hendig, oppskriftene er greie og oversiktlige og billedstoffet er utmerket. Boken inneholder oppskrifter på enkle retter blandet med mere fremmedartet og festmaten er naturligvis heller ikke glemt. En spesiell fordel ved boken er det ellers at en har tatt hensyn til de mange hel- og halvfabrikata som kan lette husmorens arbeide. Nytt er det vel også at det for hver oppskrift angis hvor meget tid som går med fra man begynner på retten til man kan sette den på bordet.

Vi tror dette er en julegave som enhver husmor vil sette den største pris på. De gamle kokebøker med de store porsjoner og de mange kalorier kan vel trenge avløsning mange steder?

I.

Det er mange måter

en kan hjelpe FOLK OG LAND på: ved å skaffe bladet nye abonnenter, ved å ordne fornyelse av abonnement punktlig, ved å gi oss en ekstra økonomisk håndrekning. Men også ved å gjøre bruk av de tjenester som annonsører i bladet tilbyr. Det dreier seg så langt vi kan bedømme det om gode og solide tilbud fra anstendige mennesker — som regel gamle meningsfeller, så bare av den grunn bør en søke kontakt med dem.

Boken er så avslørende, og verdifull historisk lesning, at vi har bedt om å få selge den gjennom «Folk og Land»s Boktjeneste. Bestill den hos oss — den koster bare kr. 10,— + porto 60 øre.

FOLK OG LAND

UAVHENGIG POLITISK PUBLIKASJON

Redaktører:

ODD MELSOM, ansvarlig

ALEXANDER LANGE

Jubileenes år

Så nærmer da også dette året seg slutten. Det har vært et velsignet minnenes og hetsens år for alle gode jøssinger, med de utrettelige og ulidelige skaldespillere i AFTEN-POSTEN, H. O. Christophersen og Kjell Hanssen i spissen. Og om noen skulle falle på den tanke at hendelsene i Tsjekkoslovakia med etterfølgende NATO-panikk eller truslene mot verdensfreden i Nærøsten og andre steder til syvende og sist kanskje er bitre frukter fra dengang, så skyves naturligvis en slik forstyrrende tanke tilside i all jubileumsjublen.

For hva hendte det ikke av stort og glupt i det Herrens år 1943! La oss nevne bare litt:

Det startet med den Stalingradkatastrofe som definitivt åpnet veien for Sovjet mot Europa. Katastrofen som vakte håp og glede hos alle gode og forvirrede jøssinger dengang, selvom enkelte av de gløggeste nok har begynt å få visse betenkeligheter nå — 25 år for sent.

Og var det ikke grunn til å juble over demokratiforsvarernes toppmøter i Casablanca og i Teheran, hvor man vedtok å kreve betingelsesløs kapitulasjon og ødeleggelse og oppdeling av det Tyskland som var den eneste makt som kunne forsvare Europa mot et rødt fremstøt? Slik gjorde man det umulig å få en rimelig slutt på krigen og kastet nye millioner av mennesker ut i død og lemlestelse.

Det fortsatte med det kongelig ledede italienske forræderi, som etablerte kommunismen som en politisk stormakt også i dette land og utleverte hundretusner av sivile, kvinner og barn medregnet, til de rødes raseri.

Disse store bølgene ute i verden laget naturligvis også ringer i den norske andedammen. Motet steg, nevene knyttet seg — i lommen — på så mange, og mennene i mørket, både den røde Osvald og de blå parolemakere i Kretsen fikk ny dådstrang. For de siste var det jo også nokså ufarlig, det var deres redskaper som fikk betale. Med gleden over de røde seire fulgte også et besynderlig hukommelsestap. Det var ikke bare eksilregjeringens utenriks- og forsvarsekspert som glemte av hele kapitulasjonsavtalen, de fikk følge også av hjemlige folkerettsekspert.

Så fikk en da også en virksomhet og en innsats som har vasket seg her i det kapitulerte og okkuperte Norge. Tenk bare på aksjonene mot den ikke-eksisterende tyske atom-bombe, som satte liv og verdier hensynsløst i fare uten noen slags nytte, og året etter kulminerte med det feige og uhørte attentat mot Tinnsjøfergen, hvor uskyldige mennesker, også kvinner og barn, mistet livet.

Kretsens Christophersen forteller også rørende i AFTENPOSTEN — forøvrig sammen med medskriblere i andre blader — om den tåpelige universitetsaksjonen, som ikke førte til noe annet enn ulykke for studentene. Det hele var en meningsløs og tåpelig strid om Pavens skjegg mellom okkupasjonsmakten og visse universitetskretser, og da bråket hadde vart lenge nok og uvedkommende — vel for å fremprovosere det som hendte — tente på universitetsaulaen, slo tyskerne som en kunne vente til. 1250 studenter ble arrestert av Gestapo, men hverken Christophersen eller andre, bortsett da fra Hewins, forteller at halvparten av de arresterte ble løslatt igjen etter henstillinger fra Quisling, Skancke og Adolf Hoel. Resten ble sendt til en meget human leir i Tyskland, hvor de hadde det etter forholdene bra — noen fikk til og med studere ved tyske universiteter —, adskillig bedre enn norske frontkjempere som fikk sin utdannelse i nærheten. Snaue 2 pst. av de

Gamle glansbilder

Det er ikke bare barn som samler på glansbilder. Også vi har noen slike gamle glansbilder på lager, hentet i årenes løp i den norske presse. Blant annet disse, som vi fant i Tønsberg Blad i 1947 (Tittelen var faktisk «Glansbilleder»):

«Man var kanskje tildels litt snar for henvend 2 år siden med å feste en glorie på visse personer, hva enten det var helteglorie eller ikke.

Med klædelig beskjenhet stillet endel personer seg i forgrunnen.

Især var dette tilfellet med de to som folkevittigheten temmelig hurtig slo sammen under fellesbetegnelsen: Berg med og uten grav.

Da kongeskibet nærmet seg kysten, sier anekdoten mannen på broen svarte på en forespørsel om man snart fikk landkjenning, ja, vi kan når som helst vente å se biskop Berggrav dukke opp.

Venstremannen Berg, hvis parti under Mowinckels ledelse sterkt bekjempet ordensvesenet, var visstnok den første som mottok sitt kors og bar det med tålmodighet.

Høyesteretts eldste i ansiennitet, dommer Bonnevie har utgitt en bok, etter først å ha varslet granskingskomiteen og hr. Berg, hvor han etter hva det opplyses i pressen, plukker fjærene av de høye herrer. Bak ornehammen, skal det kun bli to papegøyer tilbake.

Det har ofte gått troll i garçe ord.

Når noen hadde gjort høyttarvender forberedelser sa man, når resultatet ble tynt: Berg fødte en mus.

Gravlegningen foregår kanskje helst i stillhet.

Vardevakt.»

arresterte studenter døde av sykdom under oppholdet — som ofre for virksomheten til mennene i mørket. Hos frontkjemperne var prosenttallet av dem som falt under forsvaret av Europa mot Sovjet over ti ganger så høyt. Universitetets rektor Seip, som burde ha visst bedre, men likevel var med på å starte tøvet, ble etter et kort opphold i Sachsenhausen anvist behagelig privat opphold i Tyskland.

Ellers jubles det jo over at det også er 25 år siden Sverige startet sin «krigsdeltagelse» etter at det var blitt klart hva som ville være «den rette siden». De lot emigrantnordmennene sette opp sine smørgåstroppe på svensk jord. Og det var jo folk fedrelandet fikk megen glede av!

Som sagt, det har vært meget å juble over, så meget at

Jacobsen — Løberg:

Det utrolige har skjedd:
NY UTSETTELSE!

Og nå kommer saken neppe opp før i mars 1969.

Det høres nesten utrolig ut, men det er faktisk sant: Etter anmodning av høyesterettsadvokat Annæus Schjødt, der som kjent overtok som prosessfullmektig for stortingsmann Løberg etter at høyesterettsadvokat Blom hadde trukket seg tilbake, er den injuriersak Hans S. Jacobsen har reist mot stortingsmann Løberg utsatt nok engang og kom altså ikke opp 9. desember som før bestemt. Såvidt en kan se idag vil saken nå ikke komme opp før om et kvart år, idet Schjødt heller ikke kunne ta saken i januar.

Det ble naturligvis fra saksøkerens og hans prosessfullmektig høyesterettsadvokat Albert Wieseners side reist kraftig innsigelse mot en ny utsettelse etter at det nå har gått nesten to år siden saken ble reist, men dommeren fant å måtte bøye seg for krav fra Løbergs nye prosessfullmektig om å få sette seg bedre inn i saken.

Vi synes faktisk det begynner å lukte sabotasje av hele saken nå. Høyesterettsadvokat Knut Blom, som opprinnelig skulle føre saken for Løberg, fikk utsatt den en rekke ganger og da den endelig var moden til behandling av retten, var Blom blitt utnevnt til høyesterettsdommer og trakk seg under henvisning til dette tilbake som prosessfullmektig for Løberg. Da Blom fremdeles ikke har tiltrådt som høyesterettsdommer, synes vi det var liten eller ingen grunn til at han skulle trekke seg tilbake og dermed forårsake nye utsettelser. Også den injurierte

må da ha krav på en viss hensyntagen. Og om saken i sin tid havner i den høyesterett som Blom er blitt medlem av, så vil han naturligvis under enhver omstendighet — enten han hadde ført saken eller ikke — være inhabil.

Nå ser det altså ut til at den nye prosessfullmektig følger i forgjengerens spor, skjønt det jo i rettferdighetens navn må medgis at hans krav om utsettelse er adskillig bedre begrunnet enn forgjengerens. Hvis man da ikke har til hensikt å begynne på en ny toårsperiode i håp om at en av partene skal falle fra?

VERDENS GANG hadde ellers en bredere omtale av saken 30. november og forteller at det brygger opp «til et virkelig storoppgjør om viktige hendelser under og etter krigen, med et stort oppbud av prominenser fra begge sider i vitneboksen. Blant annet står statsråd Kjell Bondevik og Hewins selv på den lange ventelisten som også inneholder navn som professor Magne Skodvin, Ulrich Stang, overlege Jon Leikvam, professor Johan Vogt, dr. med. Bjørn Foss, tidligere AP-ideolog Håkon Meyer og mange flere.»

Bladet meddeler ellers at det er byrettsdommer Knut Hougen som skal dømme i saken og at det er avsatt ikke mindre enn fjorten dager til behandlingen. Hvis det da noensinne blir noe av den? Man har jo Fanebusts tyve år lange kamp in mente.

NESTE NUMMER
av FOLK OG LAND kommer
lørdag 11. januar.

man faktisk har glemt et 20-årsjubileum. For det var i år også 20 år siden det politiske mord på det elskelige og eiegode menneske professor Skancke — også en universitetsmann. Hvorfor skriver ikke Kretsens ekspert på området H. O. Christophersen om dette i det store motstandsblad etterpå, AFTEN-POSTEN?

ARNE TELLEFSEN
når
forsvaret
fortaller

Den tidligere sjef for Østnorges luftvern, om forsvarrets ødeleggelse inntil 9. april 1940.
Og vegen Norge må gå

Store Bjørn (Britann) Kr. 10.-

Leveres gjennom
FOLK OG LANDS BOK-
TJENESTE

Kr. 10,— + porto kr. 0,60.

FOR UNGDOMMEN

Red.: Hallvard M. Paasche

Men nye slekter fødest der korp og daude gol
og nye heimar reiser seg av gruset,
og borni spring på tun att og tindrar i sol
og nye bjørker syng sin song kring huset.



TILBAKEBLIKK

Siden dette nummer av avisen markerer avslutningen på 1968, finner vi det berettiget å ofre et lite tilbakeblikk på det som har skjedd i det forløpne år for vårt vedkommende.

Vi har vært så heldige å kunne registrere en økning av lesekreten, samtidig som det har kommet flere innlegg til spalten. Dette har uten tvil kommet både leserne og avisen til gode, da vi dermed har kunnet ta langt flere emneområder opp til vurdering og debatt. Vi er selvsagt avskåret fra å bringe helt ferske nyheter i vår avis, da den utkommer bare hver fjortende dag, men dette forhindrer ikke at vi har kunnet informere og kommentere for leserne hva vi

har ment om dette og hint.

Det har til stadighet hendt ett eller annet, enten i eller utenfor landets grenser, som har krevd nærmere omtale i avisen. Da den norske presse sjelden har vilje eller evne til å vurdere en sak objektivt, har vi forsøkt å kommentere de hendinger vi har funnet det bryet verdt å se litt nærmere på. I dette vårt forehavende har våre aktive lesere vært av uvurderlig betydning i arbeidet for å fremsette så differensierte synsmåter som mulig. Og siden lesekreten representerer alle lag av folket, skulle vi anta at de meninger som har kommet til uttrykk også skulle være dekkende for et tverrsnitt av befolkningen.

Vi vil derfor som en avslutning på året få takke alle vå-

re lesere for den oppslutning og offervilje de har vist overfor avisen, både i form av økonomisk og moralsk støtte. På fallrepet vil vi også ønske alle en hyggelig midtvinterfest og vel møtt i det nye år, som sikkert vil sette enda større krav til såvel abonnenter som redaksjon. Godt nyttår!

DE EVIGE BAKGRUNNSFIGURER

Siden Warszawapaktlandenes aksjon i Tsjekkoslovakia, er etter hva vi leser, over 3000 — eller ca. 22 pst. av det samlede antall jøder flyktet ut av landet. Dertil rømte daglig et 20-talls personer av forskjellig opprinnelse, fordi de fryktet en utrensning av såkalte «libera-

(Forts. side 23)

Vi anklager for unorsk virksomhet: DEN NORSKE KIRKE

Ned gjennom århundrene stod Kirken som en sentral, ja som den herskende realitet i nordmannens liv. Uomtvistet var dens lære, hel var folkets tro på dens forkynnelse og åndelige lederskap. Dens makt nådde utover det som trangt kan kalles det kristelige-religiøse, den var mer enn en institusjon mellom Gud og menneske, mer enn en tilbaketrukket from instans i de daværende norske samfunn. Tvertimot var det vel faktisk så at kirken var en reell maktfaktor av rang, en alltid tilstedeværende enhet som kunne opptre i mange former, men som alltid gav individet et etisk innhold å handle etter og kjempe henimot i all sin daglige gjerning. Kirkens målestokk ble med andre ord den almene målestokk, ingen verdi var relativ. Man kan stride om tidspunktet for kristendommens og kirkens nedfall i vårt land, det tidspunkt

da den gikk over til å bli en av de mange grunnpilarer og ikke lenger taket i vår ikke-materielle tilværelse.

Delvis mot denne bakgrunn må dagens norske kirke sees. Hvorfor har den sviktet, hvordan kan den tross alt ha kommet dit den står idag? En minoritet av folket fylker seg bak kristenkorset, og ikke engang alle disse lever på noen måte et totalt kristenliv i middelalderlig forstand. Nå er dette ikke til å misforstås dithen at vår mening om kirkens oppgave er at den igjen skal bli det eneste korrektiv, overta en primærdominans i 1968-nordmannens daglige tilværelse. Spørsmålet må være, hvilken funksjon bør en kristen kirke ha i moderne vestlige industrisamfunn? Dette blir vel at spørsmål om hvilken oppgave kristendommen har i det samme

(Forts. side 22)

SAGAEN OM HORST WESSEL

Fortalt av hans SA-kamerat Erwin Reitmann



Vår innledning

Fra nyttår av starter vi en beretning om den unge tyske student og arbeider Horst Wessel, som falt for morderhånd i det røde Berlin for nesten 40 år siden. Det er vel få av de unge idag som vet noe annet om Horst Wessel enn at han skrev en kampsang for sin SA-Sturm, som etter hans død ble opphøyet til en slags tysk nasjonalsang i klasse med «Deutschland, Deutschland über alles». Som så mange av de nasjonale kjempere

fra den tid — her hjemme ble jo blant andre Vidkun Quisling rammet av samme skjebne — ble hans navn trukket i sølen av den røde propaganda og dens borgerlige etterplaprer. Det kan derfor være på sin plass å gi dagens ungdom et riktigere bilde, ikke minst fordi det også innen denne ungdom er studenter som kjemper for sin tro — men dessverre ofte på vildene veier, synes vi. Men den ungdom som sogner til FOLK OG LAND vil

i den Horst Wessel som skildres av vennen fra kampårene sikkert finne mangt og meget som appellerer til dem.

Mannen som har skrevet den lille bok om sin døde kamerat som vi skal gjengi, Erwin Reitmann, var en venn av dette blads hovedredaktør. Om han fremdeles lever er vel tvilsomt — iallfall har vi ikke hørt noe fra ham siden 1944 — men han gav dengang redaktør Mel-som tillatelse til å trykke av boken i FRITT FOLK. Det ble det ikke noe av, men vi går ut fra at vi som FRITT FOLKS arvtagere har samme tillatelse.

Ellers bør vi vel gjøre oppmerksom på at boken er skrevet så tidlig som i 1932, altså før nasjonalsosialistenes maktovertagelse, og naturligvis bærer noe preg av det. På den annen side kan det kanskje være en fordel, fordi den da gir mere preg av kampånden og idealismen enn senere, da mange av de gamle motstandere dukket opp som medløpere og mange av medkjemperne ble korumpert av makten. Det var Reitmann selv som overfor sine norske venner gav uttrykk for en viss skuffelse i den retning. Men det forringer jo ikke Horst Wessels innsats. Han mistet livet i denne kamp allerede i 1930.

Vi nevnte foran at Horst Wessel nå nærmest er kjent som navnet på den tyske

kampsang som i Hitlertiden var en tysk nasjonalsang nummer to. Vi kan ikke erindre å ha set noen norsk oversettelse av Horst Wesselsangen, men Siegfried laget i sin en nokså teksttro oversettelse, og den lød slik:

Løft fanen høyt! Slutt opp i
bataljonen!
SA på marsj, det drønner hvor vi
går.
Kam'rater som de skjøt, Rød Front
og Reaksjonen,
usynlig følger med i marsjen vår.

Gjør gaten klar for brune
bataljoner!
Gjør gaten klar for våre SA-menn!
Med håp og tro mot hakekorset
ser mil'joner
og tror på arbeid og på brød igjen.

For siste gang appellens toner
bruser!
Vi alle står beredt til siste strid.
Snart flammer Hitlerfaner over
alle huser
og slaveriet ser sin siste tid.

Løft fanen høyt! Slutt opp i
bataljonen!
SA på marsj, det drønner hvor vi
går.
Kam'rater som de skjøt, Rød Front
og Reaksjonen,
usynlig følger med i marsjen vår.

Om hensikten med boken sier forfatteren i et lite forord:

«Denne bok skal bidra til trofast å bevare minnet om martyrene for den nasjonalsosialistiske frihetsbevegelse.

Den skal klart og usminket tegne bildet av Horst Wessels personlighet. Og den skal fremfor alt gjennom den døde helts liv, kamper og død anskueliggjøre storheten og renheten i vår verdensanskuelse.»

Det kan vel være dem som synes at den eldre generasjon innen det tyske restfolk har bevart minnet om kampårene og martyrene for det som engang også var deres sak dårlig. Den yngre generasjon er jo i en viss grad unnskyldt. Den vet ikke bedre, den er hjernevasket i skoler og gjennom massemedier. Men likevel blir det vel kanskje den som til syvende og sist søker sine forbilder hinsides løgner og forvrengningene, etterkrigstidens spesielle kjennetegn. For det kan da vel ikke i all evighet forbli slik som denne lille historie setter fingeren på?:

Det var tale om å få en bok oversatt til tysk, men det ble uttalt frykt for at det ville bli vanskelig å finne et tysk forlag som ville ta den ettersom det ikke var fritt for at boken var litt tyskfiendtlig.

En av de tilstedeværende bemerket at det kunne da ikke være annet enn en fordel i den forbindelse, for det er da ingen som er så tysk-

Nasjonal Ungdomstykling på nært hold

En presentasjon av nyskapningen innen norsk politikk.

Vi har vært så heldige å få et intervju med en av styremedlemmene i Nasjonal Ungdomstykling, Øystein Hovdkinn. Da det har vært slik røre omkring denne organisasjon og lektor Hoaas' skrift, Ny nasjonal politikk, finner vi det idag riktig å presentere noen fakta for våre lesere om hvilke mål disse unge mennesker har satt seg innen vår overbefolkede organisasjonsverden.

Hovdkinn poengterer at hans utsagn ikke er å anse for å være noen absolutt offisiell erklæring fra Nasjonal Ungdomstykling, men avgitt av ham som privatperson. Han tror på den annen side at der vil forefinnes bred enighet innen organisasjonen om de standpunkter han fremsetter.



Øystein Hovdkinn.

— Hvem var initiativtagerne til å starte Nasjonal Ungdomstykling, Hovdkinn?

— Som sagt i vårt tilleggs-skriv til Olav Hoaas' «Ny nasjonal politikk», er initiativtagerne til det nye alternativ en rekke studenter og ansatte i næringslivet. Nå må det nok sies at i innledningsfasen har studenter og andre som fullfører en eller annen form for utdanning, vært i majoritet innen bevegelsen. Men dette vil forandre seg når vi har fått detaljutarbeidet vårt handlingsprogram

og fått dette klargjort for menigmann.

— Hvordan kom samarbeidet istand for å danne Nasjonal Ungdomstykling?

— Det må sies å ha utviklet seg meget tilfeldig. Vi har vært en ikke rent liten gruppe som lenge har fantasert om å få istand et politisk alternativ som skulle bygge på et nasjonalt verdigrunnlag. Men vi har manglet midler og muligheter til å få gjort våre planer kjent slik at et bredt samarbeide kunne bli etablert. Vi kom så i

kontakt med Hoaas, og of-fentliggjorde våre planer samtidig med utsendelsen av hans brosjyre. Det førte til den beregnede gratisreklame, selv om denne ikke alltid var så besynderlig positiv. Men ihvertfall så syntet seg å være et adskillig større behov for en politisk gruppering av dette kaliber enn vi hadde drømt om. Det viste seg å finnes smågrupper i de fleste byer, både så-danne som hadde gått ut fra våre nåværende politiske ungdomsorganisasjoner og andre som alltid hadde vært uavhengige. Alle disse hadde bare ventet på at noen skulle ta initiativet. Jeg tror det i den nærmeste fremtid vil komme til å vise seg at vi fyller et vesentlig vakuum i norsk politikk.

— Hvilke mål har Nasjonal Ungdomstykling satt seg?

— Her vil jeg nødig gå i detalj, et mer konkret utformet aksjonsprogram med en klargjøring av målsetningen er i disse dager under utarbeidelse. Men man må vel allerede nå måtte si at vi i motsetning til såvel venstre-radikalerne som de såkalte borgerlige, vil innføre det hierarkiske prinsipp som grunnlag for vår praktiske politikk, såvel på det statlige som på det internasjonale plan. Dette vil blant annet si at vi vil trekke andre konsekvenser av den befolknings-eksplosjon med derpåfølgende utarming av alle ressurser, forgiftning av vann, luft og planter og hele den katastrofe som de beste blant naturforskerne har innsett vil komme, og som allerede så smått har overskredet vår egen stuedør. Den euro-amerikanske verden må innse sitt lederansvar og treffe absolutt alle nødvendige tiltak for at vår klode også i fremtiden blir et leveverdig sted,

(Forts. side 21)

Kristendom og studentradikalisme

Jeg kan ikke regne meg til dem som er bevandret uti den bibelske lære og de teologiske krinkel-kroker, men jeg har etterhvert tilegnet meg det mest elementære av bibelens budskap, og det har ennå ikke falt meg inn at dette budskap i noe henseende kan la seg forene med den nye radikale politiske farsott som raser blant studenter og andre radikal-politiske sosialist-elementer.

Her ble det etter hva radioprogrammet forteller nylig sendt et samtaleprogram mellom en stud. teol. og en stud. mag.art. fra den radikale fløy og en stud. jur. og en stud. teol. fra den mer liberale fløy. Temaet som ble behandlet var et delikat emne, nemlig om den radikale politikks mulighet å forenes med kristendommen. Hvilke frukter man ventet av denne samtalen skulle det være interessant å få vite.

Det har i det siste oppstått radikale tendenser også blant kristne studenter. De sverger til det budskap de ser seg kallet til å forkynne, nemlig teorien om en forening av den radikale politikk og kristendommen. De er med på å forsøke gjennomført et skinndødt, livsfjernt og illusjonistisk program. De oppfatter ikke radikalismens sanne vesen.

For hva er radikalismens oppgave og funksjon? Jo, nettopp å rive ned og knuse de velprøvde samfunns- og kulturnormer som vi bygger på og som har sitt utspring fra kristendommen. De vil trampe ned og slå i stykker det samfunn som nettopp hviler på det kristen-etiske grunnlag, og det skal ikke være sten på sten igjen, de vil forsøke å bygge på ruiner, men ikke bygge videre på det gamle. Kristendommens oppgave er å verne om disse normer, noe ikke alle vet, særlig ikke kristenradikalerne, som fremstår som guds tjenere og samfunnets støttestøtter.

De troende mener å verne om livsverdier som har oppstått og er nedarvet i fra fjerne tider, og da spesielt de som ble pålagt oss gjennom Jesus den tid han vandret her nede, men ved å gi sin støtte til disse venstre-radikale elementer gjør de det motsatte. Det er her ethvert samfunnsbevisst menneske må steile over denne halsstarrige begrepsforvirring. For ut fra det vi har fått servert av de venstreradikales verdensomspennende program, (bl. a. i Frankrike) er det ikke mye som faller i

tråd med bibelens bokstav og evangelium.

For det er vel ettertrykelig slått fast hvilket evangelium disse menneskene forkynner. Det er et budskap fra et rudi (Dutschke) mentært organ.

Og nå kommer vi til pointet: Hvor i denne skog av radikale slyngelplanter er det disse kristneradikalerne vil plassere seg? En radikaler er og blir en radikaler, enten han kaller seg kristen eller ateist. Det er da vel også sansynlig at de vil stå skulder ved skulder med sine åndsbrødre i et solidarisk fellesskap hvis situasjonen tilsier det? Selv om et menneske ut i fra et kristent synspunkt bare godtar enkelte deler av de ekstremistisk-sosialistiske radikalernes program, er det nok til at de er med på å invitere til anarki og gudløshet. Får de så først presset igjennom et eneste punkt på sitt program, kan man være sikker på at de også greier å få gjennomført resten. (Historien om at mye vil ha mer).

Enkelte kristne tror ut fra et utopisk og livsfjernt bilde som de har dannet seg av de historiske begivenheter og den verdenspolitiske situasjon at en del av de venstreradikales program er akseptabelt, og kan innpasses i arbeidet frem mot en forening av verdens folkeslag til ett folk og en rase. Og dette er jo også muligens første punkt på deres program, nemlig å undergrave den hvite rases selvbevissthet og den vestlige kultur, slik at vi skal bli et lettere bytte i deres arbeide på å utslutte elitemennesket, den enkelte rases særtrekk, og hva denne egenskap betyr for menneskets kulturelle skapende evne. Her vil jeg komme med en liten parentes: La Guds skaperverk, og heri inngår også inndelingen i raser, få vedbli å eksistere slik det foreligger fra skaperens hånd.

Men for å komme tilbake til bibelen, det må stå klart for alle at en slik ideologi ikke lar seg forene med kristendommen. Det er bare en form for radikalisme som lar seg forene med kristendommen, nemlig den som er identisk med budskapet om syndsforlatelsen og om frelsen fra det onde.

H. E. N.

Arkitekt
HUSTAD

Bærumsveien 5 — Ø. Ullern
Telefon 55 61 29 — Oslo

fiendtlige som tyskerne, sa han.

Men, tilbake til boken. I en slags innledning gjør forfatteren nok en gang rede for sine intensjoner med boken:

«Som gammel medkjemper av Horst Wessel, følte jeg meg kallet og forpliktet til å reise en minnestein i denne form over min døde kamerat, den nasjonalsosialistiske bevegelses hero.

Jeg taler her som en av de mange som fikk lov til å kjempe for Tysklands befrielse i Horst Wessels Sturm. Disse blader skal bringe til uttrykk takken fra tusener av SA-menn som idag trofast vokter den store martyrs navn og eftermæle.

Måtte denne bok for leseren bli en kraftkilde som han kan øse av når hans krefter i kampen om Tyskland holder på å lammes.»

*

Det kan vel hende den også kan være en kraftkilde for nasjonalsinnede i andre land som kjemper for fedrelandet og sin tro på det. Vi nevner i den forbindelse at Horst Wessels kampsang iallfall fremdeles kan virke inspirerende på noen. Ungdomsspalten har således fra en leser mottatt en norsk versjon av sangen. Den har ikke tidligere vært offentliggjort og har bare — heter det — hittil vært brukt av et fåtall norske nasjonalister. Som man vil se — blant annet av vers to — er over-

settelsen først laget efter krig. Nærmere bestemt er den laget av en ung mann av efterkrigsgenerasjonen så sent som i begynnelsen av sekstiårene.

NORRØNA-MARSJ

Med fanen båret, i lange, tette rekker
marsjerer Hirden frem med sikre skritt.
Kam'rat, gå på til fienden sin
og Nordens land igjen er rent og fritt!

På ny vil kjente nazifeltrop runge,
som varends ild de når til by og land.
De bærer budet ut til gamle og til unge,
det lyder: Kom, bli med i vårt forband!

Gjør gaten fri for Hirdens bataljoner,
gjør gaten fri for unge sterke menn!
Sitt håp til solkorsfanen setter millioner,
om mange stupe — merket lyser enn.

Med våre faner følger ro og orden,
vi er symbolet på den nye tid.
Snart vaier solkorsfanen over hele Norden
og dekadensens æra er forbi.

Og fra neste nummer av tar vi så fatt på gjengivelsen av Erwin Reitmanns bok i norsk oversettelse.



Olav Bøe

Livskunstnar og eventyrar

Vi har tidligere kortelig nevnt at en av vårt blads gode venner, Olav Bøe, Innfjorden var avgått ved døden. I bladet FYLKET sto det i august sistleden en fylldig omtale av denne livskunstner og eventyrer, og med forfatterens samtykke gjengir vi hans artikkel her:

Den 18. januar i år døydde livskunstnaren og eventyraren Olav Bøe, syttifire og eit halvt år gamal. Olav Bøe elskar livet, og ville gjerne leva lenge. «Livet er alt for kort,» kunne han seia, «når en er blitt så gammel at en vet å verdsette det er det forbi.» Likevel ville han nok heller det skulle gå som det gjorde enn at han skulle ha fått eit lengre sjukelægje der han var til bry for andre. — No fekk han vera aktiv til det siste.

Han var fødd som odels-gut til garden Lillebostad på Bolsøya. Men så døydde far hans, og i 1901 flytte familien til Innfjorden. Olav forlet tidleg heimen. Straks han var ferdig med folkeskolen drog han til Ørsta der han gjekk Bjordals Snikkar og Treskjerarskule. I 1913 gjekk så ferda til Danmark, for studieopphald ved ein dansk høgskule. Vinteren 1919—20 studerte han teologi i Tyskland. Der kom han midt opp i uroa etter fyrste verdskrigen. Det var underleg å høyra han fortelja om jula der nede i hungers- og revolusjonsåret 1919.

No oppheldt han seg i heimlandet nokre år, men i 1926 tok eventyrlysta overhand, og han melde seg som deltakar på ein av dei mange ekspedisjonane til Galapagos som den gongen kom i stand. Det vart rekna med at turen over havet ville ta tre veker, men fyrst etter tre månader stranda ekspedisjonen i Panama. Då er det lett å skyna at det ikkje mangla drama-

tikk under overfarten. Maskinen ombord klikka, og det vart knapt med proviant. No vart ekspedisjonen oppløyst. Sume tok seg vidare fram til Galapagos, men Olav Bøe og fleire andre fekk seg arbeid hjå amerikanske kompani. Han var no med og bygde eit stort oljeraffineri, ein buss for svensken Grev Hamilton og hotell for den danske millionæren Kierulf. Ja, han prøvde seg til og med som gulgravar, noke som likevel gav negativt resultat. Elles studerte han i denne tida hjå Rosenkorsordenen.

I 1933 vende han attende til Noreg, då mor hans no var sjuk. Han heldt seg så for det meste i ro, i over tjue år. Men i 1955 barst det ut på eventyr igjen. Han sette seg på sykkelen i Innfjorden — og sykla heilt til Napoli. Globetrottaren Schjeldrup heldt han med selskap til Hamburg, resten av turen var han aleine. Hovde det slik overnatta han på ungdomsherberga, men ofte vart det under open himmel. På denne turen vitja han også antroposofane sitt hovud-kvarter i Dornach der han overvar ei framsyning av det storslagne skodespelet «Alexanders vandring.» Vel frakomen fekk han hyre som tømmermann på ein norsk oljetankar, og gjekk ombord med sykkelen i armane. Dramatikk skulle det bli denne gongen også med det han fekk vera med å oppleve Suez-krisa på nært hald. Etter fem år på sjøen gjekk han så iland. Han oppheldt seg no i Oslo eit par år, og nytta tida til studier ved Deichmanske Bibliotek. Tidlegare hadde han under eit opphald i London studert ved British Museum. Her lukkast det han å koma inn ved ei avdeling der det elles ikkje er tilgjenge. Like før jul i 1961 kom han så til Innfjorden og kjøpte eigedomen In-

dre Sæht, der han slo seg ned for godt.

*

Olav Bøe var eit sers rikt utrusta menneske, med både evner og interesser langt utanom det vanlege. Då han overtok eigedomen var området rundt huset ei einaste steinrøys. I dag er der ein eventyrhage med «Salomos Buegang» og «himmelslott.» Kvar einaste dag, — sumar som vinter i all slags vær arbeidde han med terrassane sine. Når ein no ser på det imponerende resultat kan ein berre undra seg over at det har vore mogleg å få det slik. Olav Bøe var autodidakt. Han lærte seg sjølv engelsk og tysk, samt ein del fransk, latin, spansk og gamalnorsk. Ja, sjølv gresk og hebraisk var ikkje framandt for han. Han hadde ein djup vurdning for den gamle bondekulturen og var heile livet ein ivrig antikvitetsamalar. — Ein gong sykla han ein heil sundag for å få tak i ein spesiell knapp.

I «Fredens hule ved Stokke bro» — som han kalla heimen sin — innreidde han eit serskilt rom for antikviteta. Forutan mange verdfulle bruksting og gamle våpen hadde han også ei større myntsamling. Bokelskar var han alt frå ungdommen av. Mange verdfulle bøker gjekk diverre tapt på Galapagos-ekspedisjonen, likevel tel boksamlinga idag omlag to tusen bind. M. a. fekk han tak i den danske bibelutgava frå 1589, eit diverre litt ufulstendig eks.pl. av den fyrste danske bibelen frå 1550 — og ei mengd andre antikke biblar, huspostillar og salmebøker. Dessutan skaffa han seg mange utanlandske verk på religionsforskninga sitt område som det idag er vanskeleg å få tak i. Han sette høgt ein forfattar som Chr. Collin. Og når det var tale om religionsforskning

(Forts. side 22)

Var det Nordens sak som gikk tapt da Karl XII falt ved Halden?

Slik ser den gamle danske kjemper Sven Salicath det.

Nede i Danmark sitter det en urokkelig og utrettelig dansk nasjonalsosialist, redaktør Sven Salicath. Han har i årrekker nå utgitt et lite stensilert skrift FÆDRELANDET, som er det eneste som er igjen av okkupasjonstidens avis med samme navn. Men om alt har ramlet sammen og det efterhvert har vist seg at svært mange av dem som dengang førte det store ord bare var ynkelige opportuniste, så står Salicath ubøielig på skansen og hevder uforferdet den gamle tro og de gamle meninger. Og selv om vi ikke alltid er enig med ham, så er det dog opplyftende å se denne trofasthet i en ellers sorgelig tid.

Det var som kjent 30. november 250 år siden Karl XII falt foran Fredriksten som han beleiret og i den forbindelse anstiller Salicath disse betraktninger, som nok har adskillig for seg:

I Odhner-Tunbergs «Fæderneslandets Historia» for Gymnasiet heter det:

«Utpå høsten 1718 hadde Karl XII fullendt sine rustninger, som påny gjaldt Norge. Han lot general Armfelt med en mindre styrke dra over fjellene inn i Trondheimseggen. Selv rykket han i spissen for 30 000 mann inn i det sydlige Norge. Den svenske hær spredte seg øst for Glommen og begynte å beleire Fredriksten festning ved Halden. Et av utenverkene ble tatt med storm, og løpegravene førtes nå nærmere hovedfestningen. Om aftnen 30. november 1718 beså kongen arbeidet med en løpegrav. Han steg opp på volden og bøyet seg med hode og arm over brystvernet, med siden vendt mot festningen og utsatt for dens ild. Plutselig så man ham rykke til og hans hode synke ned — en kule hadde gjenomboret begge hans tinninger og avsluttet hans helteliv.»

Mere kortfattet og knapt kan dette drama vel neppe beskrives, og mere enn akkurat det disse ord uttrykker kan historien neppe berette. Og likevel har begivenheten gitt anledning til utallige forskninger på åstedet, arkivstudier, gjetninger, teorier og diskusjoner uten ende. Man har fordypet seg i den militære og storpolitiske bakgrunn for felttoget for

om mulig å finne et motiv til påstått snikmord, men ennå ikke funnet noe overbevisende. Diskusjonene har alltid endt hvor de begynte, nemlig i hårdnakket forutinntatthet for eller mot kongen.

La oss se på kjennsgjerin-gene.

Kong Karl XII sto dengang i spissen for en sterk, velutrustet hær — altså ikke som det imellom er blitt påstått en sammenskrapt, uøvet flokk barn og oldinger. Landet bak ham var riktig nok hårdt prøvet av skatter og krigsbyrder, men det var skånet for selve krigens herjinger og langt fra krigstrett. Kongen hadde sine allianser i øst og vest, med Russland var freden så godtsom sikret, han hadde sikret seg hjelp fra Frankrike og Spania i den hensikt å støtte en landgang i England til fordel for Stuarttronportendenten James Edward (James III). Det var lyktes ham å splitte sine fiender i to skarpt adskilte grupper med Russland-Preussen på den ene side og England-Hannover-Danmark-Norge på den annen side. Polen var allerede ute av spillet og kong Georg I av England-Hannover satt usikkert på sin trone. Alt tydet på et heldig utfall av felttoget.

(Forts. side 20)



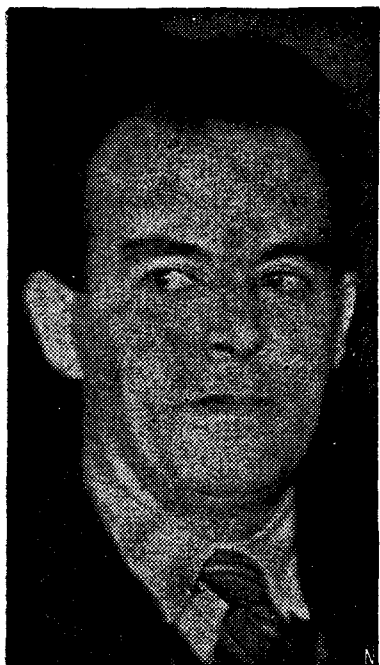
De svenske karolinger bærer sin døde konge tilbake til Sverige.

Maleri av Gustav Cederström.

20 års kamp for rettferdigheten

Fanebust har selv måttet skrive stevningen i den private straffesak mot Gundersen, Aulie, justisministeren og Staten.

Men nå opplyses det at høyesterettsadvokat Alf Nordhus «tar saken».



Fanebust har kjempet i tyve år.

Vi har tidligere nevnt at redaktør Toralf Fanebust har reist privat straffesak mot tidligere justisminister, nåværende høyesterettsdommer O. C. Gundersen, f.h.v. riksadvokat Andreas Aulie, justisminister E. Schweigaard Selmer og Staten ved statsminister Borten.

Fanebust sendte sin stevning til Oslo byrett 1. juli og anfører i denne at han må «meget beklage at det til tross for mange henvendelser i løpet av de siste ni måneder ikke er lyktes å finne en eneste praktiserende advokat eller høyesterettsadvokat som kunne påta seg å sette seg tilstrekkelig inn i det kompliserte 22-årige sakskompleks som ville være nødvendig for å forfatte stevningen. Saksøkeren hadde da ingen annen utvei enn å forsøke for egen hånd. Selvsagt er det blitt et høyst amatørmessig resultat som han forutsetter at Oslo Byrett vil mota med forståelsesfull overbærenhet.»

FOLK OG LAND har hatt anledning til å se stevningen og vi skal i det etterfølgende gi et utdrag i påvente av at saken kommer opp for retten og denne gang forhåpentligvis kan bli grundig belyst. Det er vel også gode muligheter for det eftersom Fanebust nå opplyser at høyesterettsadvokat Alf Nordhus har «tatt saken».

Men tilbake til stevningen, som Fanebust selv altså har forfattet. Han anfører at stevningen gjelder:

Privat straffesak med krav om mortifikasjon et-

ter straffelovens § 253. Krav om oppreisning og erstatning for påførte skader, tort og sveie ved rettsstridig arrest, rettsstridig razzia i hjem og trykkeri, ulovlig boikott, selvtækt, underslag av private brev, underslag av vitne til forhørsrett og lagmannsrett, rettsstridig overvåking, sabotasje av etterforskning, anvendelse av falske dokument, anvendt inhabilitet, korrupsjon, og villedende orientering av Stortinget. Samt krav om straff — dersom straffekravet er avgjørende nødvendig for søksmålets fremme.

Saksøkeren forutsetter at mekling ved forliksråd ikke er aktuelt i denne sak mot stat og embetsmenn, da de forhold søksmålet gjelder faller innenfor gjort gjerning i embets medfør. Jfr. tvistemåleslovens § 273, 2.

Saksøkte nr. 1, daværende justisminister O. C. Gundersen saksøkes som den ansvarlige for de handlinger som knytter seg til den lovløse overvåking av saksøkeren i forbindelse med hans virke som redaktør og foredragsholder.

Videre er han ansvarlig for den lovløse nektelse av å etterforske de kriminelle forhold som knytter seg til saksøkerens stenografiske referatboks vanskeligheter ved trykkeriene i Stavanger og i Oslo. Saksøkte er også ansvarlig for å ha ført Stortinget bak lyset med tre falske dokument.

Saksøkte nr. 2, riksadvokat Andreas Aulie saksøkes som ansvarlig for rettsstridig arrest av saksøkeren, for den rettsstridige razzia, herunder selvtækt i hjem og trykkeri, underslag av brev, ulovlig boikott av saksøkerens tryk-



saksøkte nr. 2 Andreas Aulie.

kestet for «§ 100». Videre for å ha ærekrenket saksøkeren på det groveste ved å offentliggjøre via NTB og NRK at redaktøren av «det illgjetne bladet «§ 100» var arrestert» osv.

Han er videre ansvarlig for at et vesentlig, kanskje avgjørende vitne i påtalemyndighetens injuriersak mot saksøkeren i 1947 ble holdt unna både forhørsretten og lagmannsretten ved bruk av bevisst usanne opplysninger om at vedkommende var forsvunnet.

Saksøkte er også ansvarlig for medvirkning vedkommende to av de tre falske dokument, og for de handlinger som knytter seg til ærekrenkelsene overfor saksøkeren i forbindelse med siktelsen mot saksøkeren for å ha ærekrenket daværende dommer i høyesterett, Reidar Skau i 1950, og for de høyst ensrettede og ufullstendige opplysninger saksøkte gav Stortinget via Stortingsmelding 64/150, derved at kriminalpolitiet etterforskning i Skau-saken og resultatene av den ikke ble nevnt. Utelatt var også det utrolige, men sanne forhold at daværende politimester Reidar Skau, som medio mai 1945 generelt dømte alle overlevende norske frontkjemper til døden via svensk presse, gjengitt i norsk presse, han var i egenkap av nyutnevnt dommer i kongeriket Norges høyesterett fra februar 1946 med og dømte en norsk frontkjemper til døden.

Saksøkte er også ansvarlig for ærekrenkelse overfor saksøkeren gjengitt i Stortingsmelding 64/1950. Videre er han ansvarlig for å ha holdt en siktelse mot saksøkeren gående i nærpå 3 1/2 år innen den ble frafalt, og i den tiden gjentatte ganger anvendte siktelsen på høyst ærerørig måte i meddelelser til dagspressen.

Saksøkte nr. 3, justisminister Elisabeth Schweigaard Selmer er saksøkt som ansvarlig for korrupsjonsartede forhold innen Justisdepartementet i forbindelse med saksøkerens begjæringer i 1965 og i 1966/67 om offentlig straffesak mot saksøkte nr. 1 og 2.

Saksøkte nr. 4, Staten er trukket inn i denne sak fordi Staten ved dens representanter har foranlediget de ærekrenkelser og andre rettsbrudd som saksøkte nr.



Saksøkte nr. 1 O. C. Gundersen.

1, 2 og 3 blir gjort ansvarlig for i og med denne stevning.

Fanebust redegjør i stevningen utførlig for sine personlige forhold opp til kapitulasjonen, bl. a. at han da invasjonen kom øyeblikkelig innstillet utgivelsen av sin avis «Sandnes og Jærens Avis». Han peker på at «den sagnomsuste høyesterettsjustitiarius Pål Berg» i det første høyesterettsmøte i 1945 erklærte at vi nå hadde fått igjen «et rettssamfunn av frie borgere med våre grunnlovhjemlede menneskeretter. Vi har atter her i landet retten til å ytre oss fritt i tale og skrift. Atter gjelder Grunnlovens forbud mot å gi en lov tilbakevirkende kraft. Osv.» Og han siterer også uttalelser dengang av professor dr. med. Ødegård, som var «forskrekkelig og skuffet over enkelte ting idag», og av Johs. Andenæs. Det ble med de vakre ord. Berg gikk «villig med på ferd» og Andenæs lot det bli med det ene hanegal. Og, heter det i stevningen «Senere forherliget han det politiske «rettsoppgjør», også kalt seierherrens justis, og fungerte flittig i en årrekke som myndighetenes visstnok engasjerte forsvarer mot kritikk.»

Om pressen heter det at dens «hemningsløse hetz og hevntørst tjente i stor utstrekning som bedøvelsesmiddel for dens angst og ruelse i anledning «Pressens historie» fra førkrigstiden og okkupasjonsårene.»

«Fangebehandlingen var særdeles slett for et fredsdemokrati å være. Dødsdommene tok til å falle og eksekusjonstroppene kom i aksjon under dekke av nattens mørke.

«Det finnes ikke mer overlatt mord enn en henrettelse», skrev forfatteren Arthur Omre.

— Det å bære jernbyrd var

tross alt en mild form for rettspleie mot å bli eksaminert av lagmann Erik Solem, skrev Verdens Gang om lagmann Solem. Og det verste av alt er at det var ment som en hyldest.»

Dette var bakgrunnen, skriver Fanebust i stevningen, for at han forlot sin gård og grunn og reiste inn til Oslo for å gjøre sitt til å dempe utskielene. Han begynte å gi ut et tidsskrift «§ 100». Behovet for den beskjedne publikasjon viste seg å være overveldende. Trass i omsetningsboikott fra Narvesen steg opplaget i løpet av et halvt år til 15 000 eksemplarer pr. nummer. Han ble også utsatt for et infam angrep fra «rettsoppgjørets» leder, riksadvokat Sven Arntzen ved hans «håndgangne underordnede kriminalsjeff Kaltenborn og via Høyres Pressebyrå, Arbeiderpartiets pressekontor, NTB og dagspressen den 7. og 9. september 1946. Det tok saksøkeren 4 års «etterforskning» ved den superinhabile krim.sjeff Kaltenborn, og deretter 7 år ved domstolene å få de grovt ærekrenkende injuriene kjent døde og maktesløse. Et avslørende eksempel på norsk rettspleie og norsk rettssikkerhet fra den tiden.»

Han kommer så inn på historien til den injuriersak som ble reist mot ham etter at han først var blitt arrestert uten at det forelå noen arrestordre. Han fikk seg anonymt tilsendt kopi av en politirapport om opprullingen av «XU» m. m. i 1943 og Arntzens befatning med denne affære. Etter å ha skaffet seg visshet for at rapporten,



Saksøkte nr. 3 Elisabeth Schweigaard Selmer.

(Forts. side 23)



Baker til jul?

En liten rundreise i bokverdenen med Siegfried

STEMMEN FRA LONDON

Richard Herrmann: Paradisveien. En gate i London. Cappelen.

Richard Herrmann er blitt litt av et begrep som «stemmen fra London». Han går langt utenpå alle sine kolleger i NRK rundt om i verdens hovedsteder, elegant, aktuell og slagferdig som han er. Det han beretter er aldri likegyldig fordi det er så opplevet, så dugghfriskt. De norske lyttere får være overmåte tilfredse med at det lykkedes geskjeftige hetser å hindre at han havnet i NRK-hovedbølets dystre ørken og forble på sin post i London. Der hører han hjemme.

I år kommer Herrmann med en bok om en liten utgate i London, Paradise Road, og skjønt det naturligvis ikke er så helt enkelt å forsvare sitt ry som den glitrende radiomann også i bokformen, så får en si at eksperimentet har vært vellykket. Han har bevart den muntlige charme, den rike menneskelighet og den store forteller glede som hele Norge kjenner så godt. Og mere er det vel ikke nødvendig å si. La «Paradisveien» være anbefalt på det beste for alle som vil ha en hyggelig og fredelig stund sammen med engelsk middelklasse med dens egenartede livsform og med dens mange både feil og dyder.

VERDENSKRIGEN SOM IKKE TOK SLUTT

A. J. P. Taylor: Den første verdenskrig. Cappelen.

Skjebnetimen for Europa, ja for hele verden, var den dag da den såkalte første verdenskrig brøt ut, 1. august 1914. De eldre av oss har vel visse erindringer om tiden som gikk forut, men få er virkelig klar over den omveltning som skjedde i og med denne krig. Den gamle verden ramlet sammen i løpet av noen få år, teknikken løp løpsk drevet frem av krigens krav, samfunnssystemer ramlet sammen og nye ideologier og makter reiste seg av ruinene. Men frem for alt var det den blanke nådeløse materialisme som opprettet sitt herredømme.

Man taler og skriver om denne første verdenskrig som noe forgangent, noe en nå bare skimter i historiens mørke. Men det faktiske forhold er jo at den krigen aldri har tatt slutt. Den har bare skiftet form og uttrykksmåte gjennom årene som har gått. Annen verdenskrig var et ektefødt barn av den første og førte videre den oppløsning av sivilisert krigføring som allerede første verdenskrig bar bud om. Og idag står vi der hvor menneskeheten var for hundrer av år siden, opp i krigens anarki. Også

idag opplever en krig på krig rundt omkring i verden, krig i den mest bestialske form, og om det ikke pågår en verdenskrig slik som den startet i 1914, så føres den videre under jorden, i rustninger og i voldspolitikk, som en såkalt kald krig hvor menneskene balanserer på randen av den avgrunn som truer med å sluke dem.

Ikke minst ungdommen bør derfor studere den krig som startet alt dette, den såkalte første verdenskrig, og man kan knapt finne en bedre veileder enn Taylors bok, som Cappelen i år sender ut på norsk. Teksten er kort, fyndig og forholdsvis objektiv og billedstoffet er overdådig og tildels helt nytt.

FRA SPIONENES VERDEN

E. H. Cookridge: Den djevelske treenighet. Aschehoug.

Noe som spesielt har blomstret opp i forbindelse med de evigvarende verdenskriger som startet i 1914 er forraderiet og spionasjen. Spesielt har det utfoldet seg under og etter den såkalte annen verdenskrig. Idag begynner det å avtegne seg klarere og klarere at det var forraderiet på ideologisk grunnlag, spionasjen for landets motstandere som bragte Det tredje Rike til fall. Helt inn i Tysklands hjerte satt fiendens medarbeidere og agenter, bl. a. i selve det Abwehr som svarte til det britiske Secret Service.

Det later også til at det som hendte da har skapt skole verden over. Her hjemme har vi hatt flere spionaffærer, bl. a. den oppsiktsvekkende med hjemefronthelten Osvold og med røde agenter i Finnmark, i Sverige hadde man affæren med oberst Wennerström og i Tyskland har man nettopp hatt en rekke nye skandaløse affærer. Men heller ikke det britiske Secret Service, den mest berømmelige av allverdens hemmelige tjenester har vært skånet for indre fiender som opptrådte som agenter for Sovjet.

Folk og Lands lesere vil huske at Ralph Hewins i en artikkelserie kom inn på det utrolige og uhorste forraderi som ble begått av folk en trodde vel om på grunn av skoleslipset og de gode forbindelser til de førende kretser i det britiske Establishment, Philby, Burgess og Mclean. De hadde alle betrodde stillinger i Secret Service og i uterikstjenesten og de utnyttet dem til gjennom årrekker å virke som spioner for Moskva. Sjefen var Kim Philby, som faktisk var utpekt til kommende sjef for Secret Service! Da det begynte å brenne under føttene på de fiendtlige agenter ble Burgess og Mclean ekspedert over til Moskva, hvor iallfall Burgess drakk seg ihjel. Også Philby kom i søkelyset på grunn av sin nære

kontakt med de to, men utrolig nok holdt the Establishment sin hånd over ham fremdeles. En mann med slik bakgrunn og slike forbindelser kunne simpelthen ikke være forrader, deklarte herrnene fra det gode selskap. Tilslutt forsvant imidlertid han også til sine oppdragsgivere og skal idag spille en fremtredende rolle i den røde verden.

Den som vil høre mere om «den djevelske treenighet» som har bragt NATO i de største vanskeligheter, vil ha stor glede av Cookridges bok, som er en fengslende beretning om denne sensasjonelle spionsak.

UTPLYNDRINGEN OG FORGIFTNINGEN AV VERDEN

Hans Palmstierna: Plyndring — sult — forgiftning. Cappelen's Realbøker.

For den som har lest brosjyren til lektor Hoaas «Ny nasjonal politikk», hvor han tar som utgangspunkt den fare som truer hele den hvite verden som følge av truende hungersnød med derav følgende kamp om maten og livsrommet, er depane lille Realboken vel akkurat det rette. Ikke fordi Palmstierna, som den trofaste vandrør i de gamle demokratiske fotspor han er, har noen ny politikk å vise til, men fordi han legger frem kjennsgjeringer som må forskrekke enhver. Alle som vil ha en mening om fremtiden og den kurs en må følge for å overleve bør sette seg inn i de rystende perspektiver som bl. a. Palmstierna legger frem.

DEN RØDE QUISLING

Trygve Bull: Mot Dag og Erling Falk. Cappelen's Uglebøker.

De norske salongradikaleres organisasjon Mot Dag og dens skaper og åndelige kraft gjennom et halvt snes avgjørende år har blitt begreper i norsk historie. Og ikke minst vi som sto på den annen fløy i disse kampens år — og som idag for en stor dels vedkommende er støtt ut i det ytterste politiske mørke — noterer oss at det norske velferdssamfunn av idag styres av de gamle motdagister, som har avsverget sin revolusjonære tro og gått i brødpolitikkenes tjeneste.

I disse dager kommer Trygve Bull, selv en av de gamle motdagister, med et nytt og korrigeret opplag av sin bok om Falk og hans organisasjon. Og på bakgrunn av den nye uto i studenterverdenen kan det vel ha sin spesielle interesse å studere påny forgjengerne i tyvetredveårene.

Erling Falk var en ganske særegen personlighet. Tranmæl så faktisk på ham som en slags rød Quis-

ling. Iallfall skrev han i Arbeiderbladet etter at Falk var blitt syk og de nye ledere var på vei tilbake til den store moderfavn:

«Nu er om sider Falk trådt noe i bakgrunnen, angivelig på grunn av sykkelighet. Arne Ordning er blitt redaktør av bladet, som i det siste er kommet ut nokså uregelmessig. Trond Hegna er blitt organisasjonens formann. Hva dette skifte innebærer, er det ennå for tidlig å uttale seg om. De to yngre, ledende medlemmer vil vel ut av den isolasjon som Falk har brakt hele Mot Dag opp i. Men om det vil lykkes så fort, er en helt annen sak. De er begge langt mere positive i sin innstilling og mindre personlig opptatte enn sin forgjenger som har så mange felles perosnlige trekk med en mann som Quisling, bortsett fra at den siste ikke er så snakkesalig som Falk.»

Trygve Bull kaller sammenstillingen med Quisling for «en smule eiendommelig», men vi er ikke så sikker på det. Riktignok var de politiske motpøler, men de var begge sterke og frapperende personligheter som ikke bare fikk tilhengere, men avgudsdyrkere. Bull hører idag til dem som intellektuelt har frigjort seg fra Falks dominerende innflytelse, men Per Lønning har påfallende rett når han i en anmeldelse skrev at «Samtidig som hans klare tanke så tydelig har gjennomskuet avguden, sitter rytmen av de gamle tempeldansene ham fremdeles i bena.»

Og slik er det vel også med dem som kom under innflytelse av Quislings dominerende personlighet.

Skal tro om Falk selv innerst inne følte noe av likheten og at det var derfor han alltid og så intenst forsøkte å redusere Quisling som politiker og personlighet?

Både gamle tilhengere og gamle motstandere av Mot Dag, for ikke å snakke om den studenterungdom av idag som søker å orientere seg, vil ha utbytte av å lese Trygve Bulls bok om den gamle fører hvis beklagelige skjebne det ble ikke å efterlate seg noe annet politisk re-

sultat enn det å ha oppfostret en rekke mette revolusjonære.

TREBLINKA FRA EN NY SYNSVINKEL

Jean-Francois Steiner: Opprøret i Treblinka. Cappelen.

Vi vet ikke hva som er sant og hva som ikke er sant når det gjelder den påståtte planmessige utryddelse av jødene som ble drevet fra tysk side under annen verdenskrig. At det imidlertid foregikk litt av hvert som ikke tåler dagens lys synes dog åpenbart, selv om det muligens bare dreier seg om særaksjoner fra Himmlers eller hans underordnede side i ly av visse fullmakter som Hitler hadde gitt for kampen mot «de sivile fiender» som i strid med krigsreglene deltok i krigføringen. Under enhver omstendighet så er det oss som ute i periferien hørte til «på den annen side» som har større grunn enn våre motstandere fra dengang og nå til å beklage de grufulle utskielser som nok fant sted, for i og med dette ble den nasjonale sosialisme som vi trodde på dolket i ryggen av sine egne. De gav motstanderne de våpen ihende som de har anvendt så flittig opp til denne dag, og dog har naturligvis kjelt-ringstreker og ondskap begått av enkeltmennesker — eller for den saks skyld av hele grupper — intet med den nasjonalsosialistiske livsoppfatning som sådan å gjøre.

Forfatteren av denne bok er en ung jøde som selv ikke har opplevet noe av det han skriver om. Det er da heller ikke vanskelig å peke på fusket når det gjelder skildringen. Det gjengis lange samtaler mellom de jødiske fanger og deres fangevoktere, mellom fangene innbyrdes og mellom voktere innbyrdes. Alt dette er jo ren fantasi. Ren fantasi er også den «tale» av Himmler som gjengis som innledning og hvori han sier at utryddelsen av jødene er «et ærefullt blad i vår historie, et blad som aldri er blitt skrevet, og som heller ikke vil bli skrevet.» For la oss slå fast nok engang at det ikke foreligger noesomhelst slags pålitelig utsagn om at det fra overordnet hold i Tyskland var gitt ordre til noen utryddelse av jøder. At det likevel i adskillig utstrekning skjedde er en annen og beklagelig side av saken.

Steiner forteller om et opprør i konsentrasjonsleiren Treblinka, som vi aldri før har hørt noe om. Treblinka har vært skildret som en utryddelsesleir, men dette om noe opprør er nytt. Og her kommer vi inn på det vi mener når vi i overskriften har talt om «en ny synsvinkel.» Det den unge zionist har



(Forts. side 10)

Litt bakgrunnsstoff for tysk nasjonalsosialisme

Slik fru Kathrine Aall Normann skildrer det i artiklen
HALLE AN DER SAALE



Rød front angriper i tredveårene i Tyskland.

Det er nok fremdeles mange som har vanskelig for å forstå bakgrunnen for den tyske nasjonalsosialisme: de uholdbare forhold som Versaillesstraktaten skapte i forbindelse med den sjofle og umenneskelige måte seierherrene behandlet tyskerne på etter at første verdenskrig var avsluttet. Den tapte krig førte også til at kommunismen blusset opp overalt og naturligvis førte til en reaksjon — og det nettopp blant den beste del av befolkningen.

Et lite tilbakeblikk på disse forhold gir etterfølgende artikkel av fru Kathrine Aall Normann, som er hentet fra en bok hun har skrevet, men ennå ikke fått utgitt: Som emigrant i eget land. Byen hun taler om ligger ikke så langt fra Leipzig og befinner seg altså idag i Ulbrichts røde rike.

Litt syd for Berlin ligger en liten universitetsby som heter Halle an der Saale. Idag hører den til Østsonen. Men der i denne vakre og idylliske by tilbragte jeg mine første barneår. Både min far og min mor var født i Norge og i årene 1901—1908 var min far ansatt ved universitetet i Halle som dosent.

I denne lille, vakre byen levde vi et meget rikt og interessant liv i det gamle Kaiser-Tyskland. Det jeg husker best fra min barndom var haven foran vår villa og utsikten fra vinduene tvers over elven Saale, til den romantiske gamle middelalderborg Moritzburg, som lå der så eventyrlig skjøn og fortalte om eldgamle tider. Der nest minnes jeg den musikkens verden som vi alltid levde og åndet i, og som skapte en egen atmosfære i vårt hjem. Mine foreldre var med i en sangkvartett og da min mor var musikalsk, passet hun med sin vakre sangstemme og sitt virkelig fullendte klaverspill godt inn i omgi-

velsene i dette musikkens land. Om meg fortalte de senere at jeg allerede begynte å synge med fra den tid jeg lå i vuggen.

Vi fikk jo også mange gode venner der, særlig blant de familier som var knyttet til universitetet. I vår bekjentskapskrets var der da flere vitenskapsmenn og noen av dem var berømte på grunn av deres innsats på forskjellige vitenskapelige felter. Disse menn og deres familier hørte til vår daglige omgangskrets og derfor falt det naturlig for meg å leke sammen med barna til mine foreldres venner. Jeg opplevde derfor en rik og deilig barndom i denne lille byen. Jeg vet ikke riktig hvordan jeg skal få forklart det, men jeg syntes at der hvilte en særlig klokskap og kultur over barnas lek og omgang med hverandre der nede. Og disse gode barndomsminner har senere fulgt meg gjennom livet.

Lite ante vi dengang om den fryktelige skjebne som ventet den tyske nasjon etter den første verdenskrig i 1914—18. Men endelig etter mange år bestemte mine foreldre seg til at vi skulle reise ned for å besøke gamle venner i Halle. Vi hadde da ikke vært der siden vi forlot byen i 1908, da min far ble kalt hjem til Norge for å overta en stilling som professor ved det Kongelige Fredriks universitet i Kristiania. Det var først i året 1921 at vi reiste ned for å besøke den kjære gamle byen.

Stor var vår forferdelse da vi fikk se vårt elskede Halle igjen. Byen lå der nesten som i beleiringstilstand. Den hadde forandret seg til en av de aller rødeste byer i Tyskland. De kommunistiske studenter der hadde drevet den rene terror i byen og de hadde drept flere av sine professorer ved å kaste dem i elven Saale. Byen hadde og-

så utviklet seg til en industriby, og arbeiderne, som var meget kommunistisk anløpne, førte en åpen strid med borgerskapet.

Jeg husker at en aften da vi gikk temmelig sent hjem etter besøk hos en av våre gamle venner, måtte vi bevæpne oss med pistoler og køller, fordi vi måtte passere et meget farlig marxistisk arbeiderstrøk for å komme tilbake til hotellet. Vår vert fulgte også med oss hele veien. Et annet minne fra denne turen er også typisk for de opprevne forhold i den tidligere så idylliske byen. Sammen med en venninne fra barneårene, som i mellomtiden var blitt en ung dame, var vi en aften blitt invitert på et studenterball. Men midt under dansen fortalte min kavalier, at forrige gang de hadde vært ute på en fest, var damene blitt sendt hjem fordi studentene plutselig ble innkalt til å delta i gatekamper mot kommunistene.

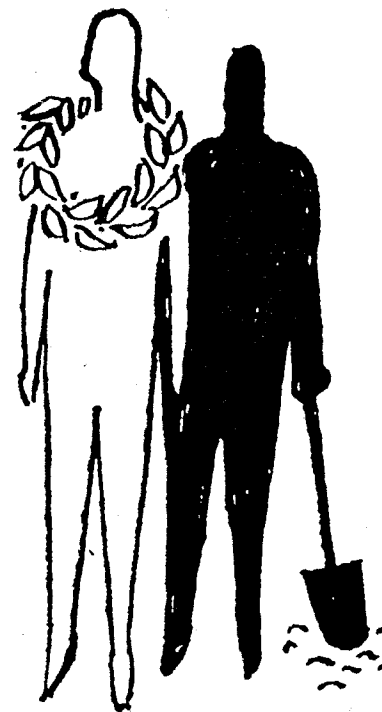
Saken var nemlig den at nesten alle var sultne — ja, først og fremst sultne i datidens Tyskland. Der hersket kaos over hele landet og forholdene var etter hvert blitt verre og verre, fordi England med sitt steinhjerte opprettholdt hungerblokaden i flere år etter at krigen var slutt — ja, lenge etter vi var der i 1921. Hvor hjerteskjærende var det ikke under reisen nedover gjennom de nordlige, golde landskaper i Preussen å se de mange bleke ansikter blant de tyske barna som sto og stirret på oss utlendinger når vi forbi med toget. Og mine foreldre og jeg satt hele tiden med tårer i øynene da vi satt ved våre tyske venners (en professorfamilies) middagsbord, idet vi visste at de delte hele sin ukerasjon med oss. Maten de serverte besto av en bitte liten (ja nesten usynlig) skive kjøtt til hver, blandet med en porsjon poteter. Alt som i huset deres var også forlengst tatt ned og sydd om til klær for damene.

Mine unge tyske venninner, som jeg hadde tilbragt så mange glade stunder sammen med da vi var små, så også altfor alvorlige ut i forhold til sin alder, selv når de smilte. Der lå liksom et dypt vemod bak smilet. Som rimeleg kan være gjorde disse triste forhold et uutslettelig inntrykk på meg dengang. Jeg kom jo fra et land med overflod, et land hvor krig-

(Forts. side 17)

Vanviddets høysommer

Brev til min sønn



Takk for ditt kjære brev, gutten min. Det gleder meg at du er kommet vel frem, og at du har fått hyggelige klassekamerater og lærere på den nye skolen. La meg snart få høre fra deg igjen, og lykke til med pensum.

Jeg ble forresten interessert i historielæreren din. Snakket han virkelig en hel time om den vidunderlige frigjøringen i 1945? Jeg kan så levende forestille meg hva han sa. Det var vel bare eventyr og skryt, kan jeg tenke meg. Jeg kjenner typen. De lever på løgn og bedrag, og hater og avskyr sannheten. Det er intet som gjør dem så rasende som den. De blir simpelthen rabiater når de stundom konfronteres med sannheten. Nå skal jeg fortelle deg litt om hva som virkelig skjedde dengang, så får du selv avgjøre hvor meget vidunderlig det er i din historielærers beretning.

Den «vidunderlige» frigjøringen som han snakket så henført om, det var innledningen til den mest lovløse periode i Norges historie. Maktthaverne suspenderte gamle norske lover og bestemmelser ettersom det passet dem. De fusket med lov og rett, og innførte en spesial-konstruert gangsterlov med tilbakevirkende kraft. Det har aldri noen gang hersket større rettsløshet i Norge. Alle konsentrasjonsleirene var overfylte av politiske avvikere, og vanviddet regjerte. Enhver anstendig nordmann burde rødme av skam over den barbariske gangster-justis som dengang herjet Norges land.

Men var alle nordmenn gale i 1945, vil du kanskje spørre? Vel, det er ingen dårlig teori, den forklarer ganske meget. Men selvsagt var ikke alle nordmenn gale. De tusener av norske antikommunister som ble mishandlet og pint i konsentrasjonsleiren ILEBU etter frigjøringen, de var ihvertfall ikke gale. Men noen av dem ble det jo tilslutt, når de ikke lenger klarte å utholde de «gode» nordmenns pinsler, mishandling og hunger-tortur. Så sent som i 1948 forekom det selvmord i KZ-leiren ILEBU. Mange anti-kommunister fikk mén for livstid etter mishandling av de utrolig sadistiske og bøllete vaktmannskapene (les «gode» nordmenn).

Men 1945 var selve kronåret, forstår du. Det var selve vanviddets høysommer i Norge. Lov og rett var som sagt suspendert, og derfor eksisterte det ikke likhet for loven. Hvis for eksempel en lystmorder hadde den «riktige» politiske innstilling,

(Forts. side 16)



Wilson: Jeg har et nytt forslag til avspenning her.

Brjesnev: Meget interessant — heng det der sammen med de gamle - -



Bøker til jul?

En liten rundreise i bokverdenen med Siegfried

(Forts. fra side 8)

hatt for øye med sin bok er ikke i første rekke å yde et nytt bidrag til uendeligheten av redselshistorier fra den onde tid, men faktisk å ta til orde mot det han finner så nedverdiggende sett fra dagens synspunkt: at jødene ikke bare fant seg i sin skjebne uten å ta igjen, men at de til og med selv var med på å jage sine jødiske brødre inn i døden for å redde sitt eget liv for en kortere tid. Det er utålelig for dagens unge zionist — han som tilhører dagens seirende Israel, okkupasjonsmakten og fangevokterne — å avfinne seg med dette han ser på som fortidens skam. Og derfor skildringen av det opprør ingen har hørt om, bygget på skildringen av noen få som skal ha overlevet.

Vi vet ikke hva som er sant av dette heller, men vi fortstår forfatterens poeng og at det har vært ham maktpåliggende å skrive boken. Vi har vanskeligere for å forstå at de norske forlag finner seg tjent med å gjøre redselshistoriene til en permanent del av bokutgivelsen.

FRA BRODERKRIGENE I NORDEN

Vilhelm Moberg: Forræderland. Cappelen.

Svensken Vilhelm Moberg er en ytterst fengslende forfatter enten han nå holder oppgjør med det foreldede monarki i «Derfor er jeg republikaner», eller han som i denne bok dukker ned i historien og fører leserne med seg tilbake til hundreåret etter Kalmarunionens tid. Det er forholdene i de omstridte landskaper Småland og Blekinge og befolkningens liv og skjebne under «kongenes krig» han skildrer, levende, engasjert og såvidt vi kan bedømme med stor historisk sak-kunnskap.

Forfatteren understreker sterkt at vesentligere enn krigen mellom fremmede og fjerne herrer var samhørigheten mellom folket i de to bygder:

«Krigslykken vekslet, og landet hørte snart til riket i nord, snart til riket i sør. Undertiden visste befolkningen i grensetraktene ikke hvilket land de bygde og bodde i, Sverige eller Danmark. Hvor hører vi hjemme? Er vi svenske eller danske? Vi kan være det ene i dag, men bli det andre i morgen.

Men selv kunne de ikke forandres av grensen som var trukket mellom dem, for de stammet fra de samme fedre, dyrket den samme jord og talte det samme tungemål. Grensesteinene utslettet ikke blodsband, slektskap og språk.»

Og det var vel ikke bare i Småland og Blekinge det var slik, men også i de svensk-norske grenseland-

skaper. Og disse grensefolk, som vel sterkere enn andre følte slektskap mellom broderfolkene, de hilste naturligvis Kalmarunionen med glede, selvom den jo ikke ble så langvarig, dessverre:

«Da det ennå gjenstod tre år av det fjortende århundre etter Kristi fødsel, ble det i grensbyen Kalmar inngått og opprettet en evigvarende forening mellom landene i Norden. På Sankta Margaretas dag i juli måned ble foreningen bekreftet på uforgjengelig pergament: «Och sedan evinnerligen skole de nordiske rikena en konung hava och ej flera.» Nå skulle krig mellom landene være slutt for alltid, foreningen i Kalmar gjaldt for evig. Og det ble forkynt for grenseboerne: Nå er du ikke lenger svenske eller danske! Nå er vi alle ett folk, og vi skal for alle tider leve sammen som brødre fra samme moderskjød.»

Men krigene tok til igjen og i riksstyrenes øyne var befolkningen i grensebygdene en flokk kjeltringer og forrædere fordi de saboterte krigen. Men for befolkningen var den virkelige forræder bondesønnen Lasse, som lot seg verve som leiesoldat.

Mobergs bok er usedvanlig vel-skreven og fengslende og er vel verd vår anbefaling.

DE SOM STYRER NORGE

Arnulf Ingebrigtsen: De som styrer Norge. Cappelen.

Den som leter etter sensasjonelle avsløringer i denne bok vil bli skuffet. En får ikke vite noe om hemmelige makter bak kulissene, men det er en vederheftig skildring av alt det som trer klart frem i dagen når det gjelder styringen av landet. Han gir også, omenn forsiktig, uttrykk for et kritisk syn, som tør være alminnelig utbredt. Om Stortinget heter det således bl. a. at «nasjonalforsamlingen i utpreget grad driver med det som så treftefende er kalt en politisk detaljforretning». Han er ellers ikke uten håp om en endring: «Kanskje vil vi i årene fremover oppleve en vitalisering av det miljøet som styrer Norge. — Kanskje kan vi med tiden få en mer personifisert politikk, slik som i andre land, hvor man stemmer like meget på en regjeringssjef som på et regjeringsparti.» Han lengter med andre ord etter en virkelig politisk fører. Hans omtale av de ledende personer i partiene byr ikke på noe særlig nytt. Om vår kvinnelige justisminister sier han at «hennes politiske håndlag har ikke vært det aller beste i behandlingen av ømfintlige saker», og det må vi være enig i — om kanskje på andre premisser enn forfatterens. Han slår

eller fast det som Olaf Holm har vært inn på i flere artikler i FOLK OG LAND, at mandatsituasjonen ved kommende valg er høyst usikker. De borgerlige partier har riktignok et solid flertall idag, «men det hviler på til dels sterkt utsatte sistemandater i enkelte fylker.» Og for egen regning tilføyer vi at de borgerlige partier ikke kan vente at vi også ved dette valg skal berge mandatene for dem — uten vederlag.

Som sagt, det er vederheftig kjøring i boken til Ingebrigtsen, men ingen avsløringer. Vi hører bl. a. — og naturligvis — intet om den zionistiske innflytelse på norsk utenrikspolitikk.

OM DYR OG MENNESKER

Konrad Lorenz: Den såkalte ondskap. Om aggresjon hos dyr og mennesker. Cappelen.

Forfatteren er en innbitt og forstokket tilhenger av Darwin, Freud og alt det andre som på dette område har dominert opinionen i vesterlandene så lenge. Selv driver han den eiendommelige form for vitenskap å utforske dyrs adferd. Og som god darwinist tror han naturligvis da at han også kan tyde menneskenes på basis av sine dyreforsøk. Han mangler nemlig selv den ydmykhet han beskylder de mennesker for å mangle som ikke uten videre vil godta Darwins lære som den fulle og endelige sannhet. Lorenz kjenner bare én virkelighet, den materielle, som kan utforskes av vitenskapen, mens han er totalt blind for den skjulte virkelighet, for den åndelige verden hvor menneskenes røtter er plantet gjennom underbevissthetsen — som er noe langt annet enn en arv fra dyriske forfedre.

Men rent bortsett fra disse innvendinger er det interessant stoff Lorentz legger frem fra sine dyreforsøk, og det ville ha vært en fordel om han hadde fulgt Goethes råd: «Den høyeste lykke for det tenkende menneske er å ha utforsket det som lar seg utforske, og rolig ære det uutforskkelige.» Og dog må vi medgi at forfatteren, også der vi er uenige med ham, har besnærende formuleringer og at han peker på riktige og vesentlige ting i menneskenes adferd.

Bl. a. anstiller han betraktninger over den aggresjon (også kalt krigsforbrytelse) som skjer på avstand

(jfr. bombeangrepene på de tyske byer): «Et menneske som knapt ville få seg til å gi et uskikkelig barn en velfortjent ørefik, kan derfor meget godt orke å betjene avfyringsknappen for et rakettvåpen eller utløsningshåndtaket for en bombelast, og dermed overgi hundrevis av uskyldige barn til en forferdelig død i et flammehav.»

Hvorom allting er, så innbyr boken til diskusjon og er bare av den grunn meget leseverdig.

FRA DET GAMLE KRISTIANIA

Haakon B. Nielson: Kjentfolk og originaler i det gamle Kristiania. Cappelen.

Da forfatteren for etpar år siden sendte ut sin bok om Byoriginaler vakte den adskillig interesse. I det hele tatt har jo stoff fra gamle dager en forbausende evne til å fengsle — ikke bare de gamle som gjerne vil minnes, men også den yngre slekt. I år sender han så ut en ny samling og dennegang er det ikke bare originaler i den forrige, kanskje lett nedsettende betydning han beretter om, men også folk av større format, slike som Haakon Muus, Simonsen på Torvet, redaktør Friele, Ludvig Daae og Werner Werenskiöld. En må vel si at det ikke egentlig er den store flukt over Nielsons skildringer, men det er vederheftig skildring bygget på tydeligvis inngående kildegransking. Også denne nye utgave vil interessere og glede mange.

JUNG SOM UGLEBOK

C. G. Jung: Psykisk energi. Cappelen.

Jung har vakt stor og omfattende interesse i Norge og etterhvert er da også en rekke av hans skrifter kommet i norsk oversettelse. Vi har inntrykk av at mange etter den lange ørkenvandring med Freud har følt det som en lettelse å stifte bekjentskap med hans oprørske elev. Denne bok inneholder seks avhandlingar, som vi synes er lettere tilegnelige enn stoff av denne art vanligvis er. Boken gir bl. a. en kort oversikt over kompleks-teorien, bygd på erfaringene fra assosiasjonseksperimenter, og drøfter videre sammenhengen mellom instinktet og det ubevisste og det psykologiske grunnlag for troen på ånder. Det avsluttende kapittel handler om drømmenes psykologi, hvor han legger mindre vekt på teorien enn på de praktiske tydningsmuligheter. Vi anbefaler boken til alle Jung-beundrere, og det er mange.

TO KLASSIKERE SOM FONTENEBØKER

Nils Collett Vogt: Fra gutt til mann. Aschehoug.

Sigrid Undset: Madame Dorthea. Aschehoug.

De gamle er eldst heter det og en er vel tilbøyelig til å mene

ner de gamle klassikere med litteraturens spede aks av idag. Det er derfor en fortjenestfull oppgave forlagene påtar seg når de lar folk stifte bekjentskap med — eller eventuelt fornye bekjentskapet med de gamle gode for en rimelig penge som billigbøker.

Vogt skildrer ikke bare sitt eget liv og sin egen utvikling i denne bok, men hele tidsånden fra åtti-årene og tildels nittiårene. Det var en gullalder på så mange måter og vi får i boken øyeblikksbilder av tidens åndshovding, fra Ibsen og Bjørnson til Hans Jæger, Gunnar Heiberg og Tryggve Andersen, fra Camilla Collett til Amalie Skram, fra Johan Sverdrup til Sigurd Ibsen.

Sigrid Undsets «Madame Dorthea» er ikke som vanlig en middelalderroman, men en roman fra slutten av det attende og begynnelsen av det nittende århundre. Boken er som Kristian Elster skrev i en anmeldelse «et mektig verk — — — fylt av liv og bevegelse og dramatisk kraft.»

Her får man verdifull julelesning for en rimelig penge.

OVERVÅKINGEN I ROMAN-KARIKATUR

Haavard Haavardsholm: De skjulte tjenester. Aschehoug.

Det er ikke mere en rimelig at overvåkingen i Norge stadig er oppe til diskusjon og at alle erklæringene fra mere og mindre ansvarlig hold ikke beroliger folk nevneverdig. Saken er jo naturligvis den at overvåking i den form den praktiseres er et slag i ansiktet på alt demokrati og at det er en falliterklæring når det seirende nydemokrati har måttet ta ibruk de autoritære staters rent spesielle forsvarsmiddel.

Noe bidrag av betydning til diskusjonen leverer ikke den venstres-radikale Haavardsholm i sin roman, dertil er det hele for karikert, for løsaktig og for lettvtint. En kan sikkert si adskillig stygt om de hemmelige tjenesters agenter, men slik de beskrives i denne boken er de dog sikkerlig ikke.

Det er som kjent i første rekke de ute på politikkens venstre fløy som stadig går til angrep på overvåkingen og ergrer seg over at de kommer med på svartelister. Når en først har en overvåking, så synes vi ikke det kan forbaure noen syndelig at folk som åpent tilkjenne-gir sin sympati for kommunismen og de stater som er bærere av den blir kikket etter i sømmene når disse stater offisielt er erklært å være våre eventuelle fiender — i og med vårt medlemskap i NATO. Det er jo bare en militær foran-

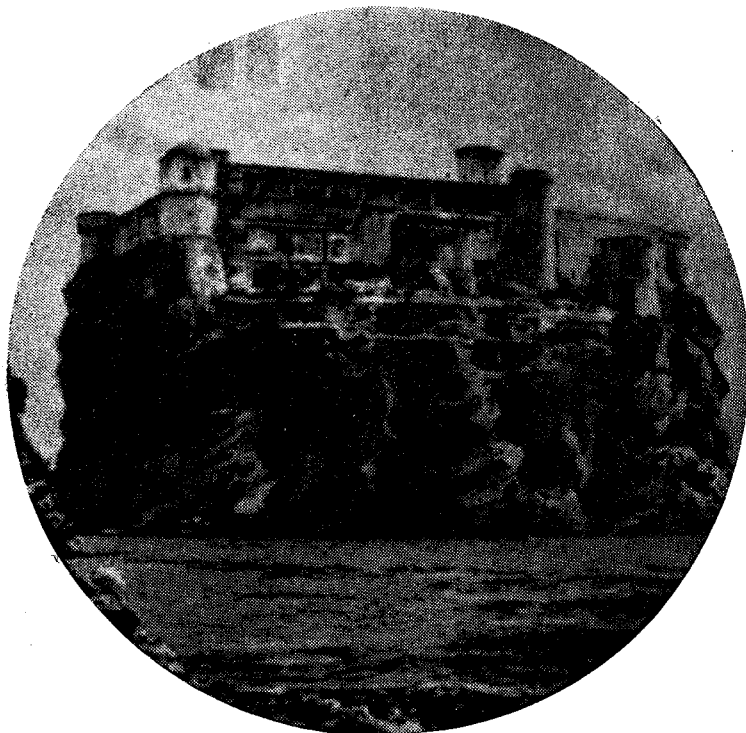
(Forts. side 14)



SIEGFRIED:

Levende begravet i den italienske sjøfestning Gaeta

DEN ØSTERRIKSKE MAJOR REDER, SOM BLE OFFER FOR ITALIENSK INNENRIKSPOLITIKK OG KOMMUNISTFRYKT



Hankey. I disse dage har så Lothar Greil sendt ut en ny liten bok om major Reder, «In Gaeta lebendig begraben.» Boken er en dokumentasjon ført opp til idag og er kommet på Wilhelm Landigs «Volkstum Verlag» i Wien. Hvert anstendig menneske burde interessere seg for denne ulykkelige østerrikske krigshelt som kom under de politiske hjul, og burde lese boken. Den kan bestilles gjennom FOLK OG LANDS BOKTJENESTE og prisen er kr. 10,—.

*

I september 1944 holdt de tyske arméer en omkring 200 km lang linje som forløp fra øst til vest tvers gjennom Italia fra hav til hav. Slik skildrer Veale i korte trekk bakgrunnen for ulykkene som rammet major Reder. Fronten ble rasende angrepet av tallmessig overlegne stridskrefter, som kunne glede seg over fullstendig luftoverlegenhet og ubestridt herredømme på havet i hver flanke. Henimot slutten av september besluttet de tyske tropper på det livsviktige frontavsnitt syd for Bologna, som tilsynelatende ikke var tilfreds med å ha avvist gjentatte gjennombruddsforsøk, seg til uten synbar grunn eller unnskyldning å angripe en åpen, uforsvart by bakfra. Den lille by Marzabotto ble valgt ut til dette formål. Noen hundre — mange beretninger taler om tusener — fulstendig harmløse og vergeløse borgere av denne by, menn, kvinner og barn ble ubønnhørlig slaktet ned. En utbredt legende beretter at det ble utført på den måten at de ble drevet sammen i en kirke, som det så ble satt fyr på. Etter at denne forbryterske — og sinnsvake — gjerning var utført, vendt opphavsmennene til denne blodsdåd tilbake til fronten, for der å slå tilbake nye fortvilede forsøk fra amerikansk side på å bryte gjennom før vinterens komme. I henhold til denne beretning er det blitt vanlig å tale lettferdig om Marzabotto som «det italienske Oradour». (Sistnevnte affære har forøvrig heller ingen likhet med det som legenden nå beretter og som er skildret i bokform også i Norge).

Slik lød beretningen, skriver Veale, da den første gang ble fremlagt. Først meget senere, etter at den had-



Major Walter Reder.

Marzabotto ble imidlertid fortsatt brukt for å betegne en kamphandling som hadde foregått i fjellene syd for byen 29.—30. september. Det ble klaget over at italienske kommunister, som førte partiskrig under navnene «Stella Rossa Brigade» — «Rote Stern-Brigade», var blitt omringet og tilintetgjort av tyske avdelinger ført av den foran nevnte major Reder.

Og her ber vi våre lesere før vi går videre å overveie hva som nå skjer daglig over hele verden. Overalt bekjemper partisanavdelinger hardt og brutalt. I Vietnam, i Palestina for bare å nevne de mest kjente.

I Italia, skriver Reil i sin nye bok, falt det 1944—45 tusener av tyske soldater og rundt regnet 300 000 italiener, for det meste sivile — menn, kvinner og barn — som ofre for de uhyggelige aksjoner fra den grusomme mordterror og blodige lynchjustis til de kommunistiske partisaner. Hurtig og grundig sørget «korstogs»-propagandistene til de seirrike «befriere» for at de uhyrlige slakterier til de organiserte bander gikk i glemsel og at lengenedannelsen om angivelige «tyske grusomheter» erstattet dem. Krigspropa-

(Forts. side 17)

En rekke kjente menn i den vestlige verden — dog ingen norske — har demonstrert at de likevel ikke er helt blottet for menneskelige følelser, skjønt man for manges vedkommende skulle tro det. De har gått åpent og aktivt inn for at den 74 år gamle Rudolf Hess, den enslige fange i Spandaufengslet, bevoktet av tropper fra de fire seierherre i verdenskrigen i tur og orden (vi regner da også med Frankrike), han som har sittet fengslet siden 1941 da han satte livet på spill for å redde freden, må bli løslatt. Men det hele ser temmelig håpløst ut. Hess er blitt en politisk brikke i den kalde krig og de ansvarlige makter toer sine hender og skylder gjensidig på hverandre. Det er en uhyrt og rystende forbrytelse mot all menneskelighet som her foregår — og under dyp og pinlig taushet fra allverdens yrkesdemonstranternes side, for også vår tids humanitet begrenses av politiske gjerd.

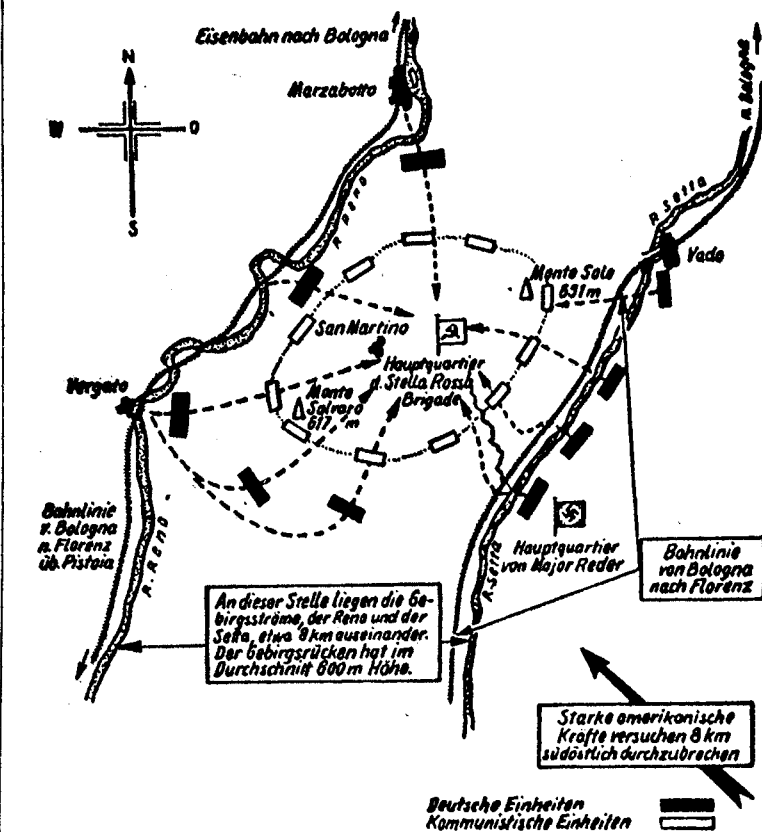
Som sagt, det hele er uhyrlig og avskyvekkende. Og dog er ikke Hess den eneste fange fra verdenskrigen som uten egen skyld er levende begravet bak fengselsmurer. I den italienske sjøfestning Gaeta sitter ridderkorsbæren, østerrikeren major Walter Reder. Siden det ikke er så mange som kjenner hans navn og hans skjebne utenfor Italia og Østerrike har det naturligvis vært mindre blest om hans sak, men selv om både Paven og den østerrikske regjering har forsøkt

å intervenere på major Reders vegne, så har verdenspressen tiet. Hva interesserer den seg for en hvit, hederlig, tapper og anstendig mann som det ikke er politisk hensiktsmessig å grave frem fordi en ikke må tirre de italienske kommunister!

Rett skal ellers være rett: forfatteren Lothar Greil har skrevet en bok om den ulykkelige fange i Gaeta og den britiske jurist og publisist F. J. P. Veale har viet ham et kapittel i sin kjente bok «War Crimes Discreetly Veiled», som også har et bemerkelsesverdig forord av Lord



Sjefen for partisanbrigaden «Stella Rossa», Musolesi, kalt «Il lupo» (Ulven).



Også briten F. J. P. Veale skriver om uretten mot major Reder i sin bok «War Crimes Discreetly Veiled» (USA 1959). Boken kom også på tysk og denne planskisse over kampene i fjellene sør for Marzabotto er hentet fra denne bok.

EN NASJONAL BYGGEKULTUR

INTERESSANT OG STADIG AKTUELL ARTIKKEL AV ARKITEKT TORMOD HUSTAD FRA DET NÅ NESTEN UKJENTE PRAKTVERK
«DET NYE NORGE»

Fra det nesten ukjent praktverk «Det nye Norge» som kom ut i Quislings regjeringstid, men som en ikke rakk å fullføre helt før freden brøt ut og vi for alvor begynte å tjene fremmede guder (Det kom dog tre bind av verket) har vi hentet etterfølgende interessante og fremdeles meget aktuelle artikkel om vår nasjonale byggekunst.



Urnes kirkes berømte vakre inngangsportal.

Den vest-europeiske kultur har som vi vet sine røtter tilbake i den grå oldtid, og siden har de forskjellige folk innen vår kulturkrets, ytet sitt mer eller mindre betydningsfulle bidrag til det felles grunnlag som hele vår kultur hviler på.

Hva vårt eget folk angår så har vi også vært med og ytet noe til dette oppbyggingsarbeide, både i gammel og nyere tid. Betydningen av denne vår innsats på de forskjellige felter er det ikke så lett for oss selv å foreta en riktig vurdering av. Dog tør en vel kunne si at vi i det

minste på ett område har gjort en innsats av fundamental betydning, og det er med vår gamle norske trebygningskunst.

De betydeligste vidnesbyrd om våre forfedres dugelighet på dette område har vi i våre skipsfunn, og her inntar atter Osebergfunnet en særstilling. Det skriver seg fra omkring år 800, og står inntil videre som et av de betydeligste monumenter ikke bare over norsk, men over nordisk skaperkraft overhodet.

Nå er det jo klart at et verk av denne overordentlig høye kvalitet umulig kan væ-

re frembragt plutselig, med en enkelt manns eller en enkelt generasjons innsats. Tvert om må det være berettiget å se det som et resultat av en lang utvikling, som må ha strukket seg over flere hundre, kanskje tusen år.

Når vi savner materiale som kan gjøre det mulig nærmere å ettervise dette, så henger det sammen med at det her ble arbeidet i et så forgjengelig materiale som tre. Tar vi det i betraktning, må det jo betegnes som den rene slump at vi overhodet har fått oss overlevert så meget som vi har.

Om den ting at Norge er det eneste land som kan fremvise slike praktverk fra fortiden henger sammen med at vårt land har inntatt en absolutt lederstilling, eller om det er så at de andre nordiske land har stått på samme linje, men ikke har hatt det hell å ha noe bevart fra denne tiden, er det nytteløst å beskjeftige seg med, fordi bevisene i den ene eller annen retning mangler. Noe av det samme som her er økt på for våre skipsfunns vedkommende gjelder også for vår gamle trebygningskunst i det hele tatt, og da

særlig for stavkirkene. Også på dette område kan vi fremvise eksempler, som det neppe finnes maken til andre steder, og også her er det slik at de eldste eksemplarer ubetinget er de beste. Mange har villet utlegge dette derhen, at de erfaringer og den dyktighet som var utviklet gjennom skipsbyggingskunsten senere hen er kommet husbyggingen, og da først og fremst stavkirkebyggerne til gode. Dette kan imidlertid vanskelig være riktig all den tid vi må være klar over at husbygging dog ubetinget er eldre enn skipsbygging eller båtbygging. Behovet for hus må dog forutsettes å være det primære, og båten, det vil si fangsten på et mer utviklet stadium, må forutsettes å komme i annen rekke. Snarere må det antas at det har bestått en viss vekselvirkning, slik at de erfaringer og de fremskritt som er blitt gjort på det ene område, umiddelbart er blitt nytet også på det annet.

Mange forskere har arbeidet med å klarlegge stavkirkenes historie, men det er fremdeles mange spørsmål som det ikke kan gis fyldestgjørende svar på, selv om kronologien og tidfestingen i

store trekk må betraktes som fastslått.

Den eldste stavkirke vi har er det opprinnelige anlegg ved Urnes i Sogn. Dette anlegg antas å skrive seg fra midten av 1000-årene, muligens litt før, muligens litt senere. Dette er forøvrig et punkt av betydelig interesse, fordi det her kan være tale om at vi står overfor et opprinnelig hedensk hov, og i så fall det eneste som hittil har kunnet påvises.

Disse hov hadde, etter det som blir fortalt i våre gamle sagaer, til dels et «afhus» som svarte til kirkens kor. Det ligger derfor nær å anta at våre stavkirker i virkeligheten bygger direkte på den bygningstradisjon som var utviklet gjennom byggingen av hovene. På annen måte blir det ikke mulig å forklare den ting at allerede de eldste stavkirker viser en så overordentlig vel gjennomtenkt og fullkommen utformning både teknisk og arkitektonisk.

I konstruktiv henseende består stavkirken av et rektangulært midtparti med en lavere omgang. Midtskipet er båret av kraftige stolper, som i enkelte tilfeller er utformet som søyler med kapiteler og rundbuer, formet av trerøtter, «kneer» over kapitelenes, slik at det i noen grad minner om steinarkitektur. Disse trerøtter spiller en stor rolle for bygningens stabilitet, idet de er festet til stolpene med kraftige nagler og samtidig festet til en rem over. Et stykke høyere oppe kommer en rem til, slik at mellomrommet mellom disse to remmer og stolpene kommer til å danne omtrent kvadratiske felter, og i disse felter er så satt inn forsirede kors av kraftige planker, såkalte «Andreaskors». Disse kors er av avgjørende betydning for stabiliteten. Så kommer nok et felt med «buer» av trerøtter. Inntil dette punkt står konstruksjonen fritt, men her setter streverne fra ytterveggene, som samtidig danner sperrer for taket over omgangene, over mot den indre bærende kon-



Detalj av Hyllestadportalen.

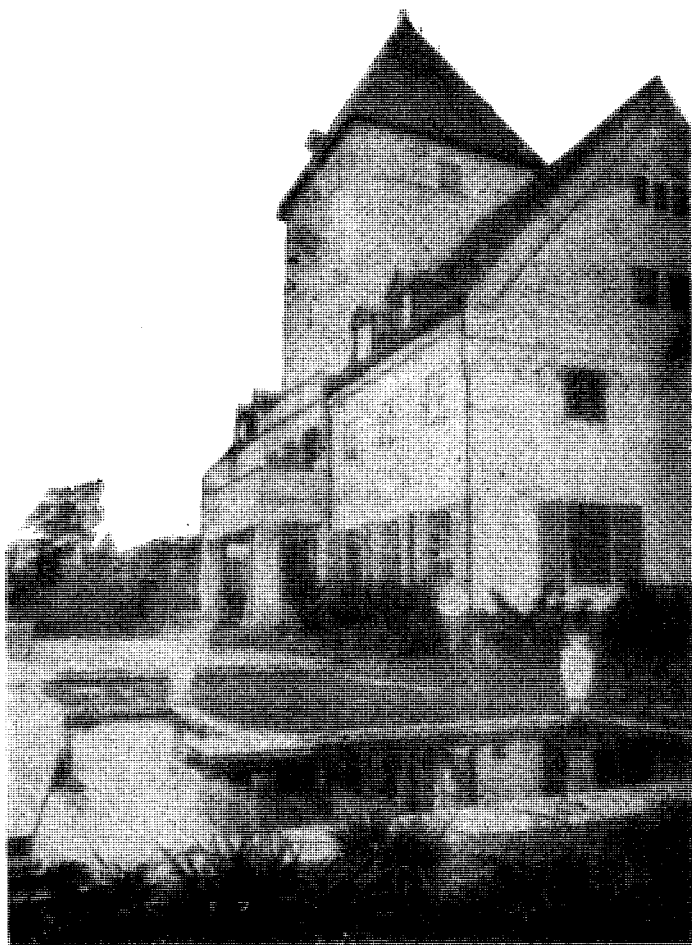


Bjørnstad gård, Heidal.

(Forts. side 18)

Livet på GIMLE etter Quislings død

FANTASTISK BERETNING FOR FOLK OG LAND AV EN FRANSK HUSLÆRER HOS QUISLINGS EFTERFØLGERE



Gimle.

I sommer hadde vi besøk av en fransk leser av vårt blad. Han var vel bevandret i de skandinaviske sprog og var ellers en særpreget personlighet med stort kjennskap til den gammelgermanske sagnverden. Vi oppdaget også at vi hadde et ganske spesielt tilknytningspunkt eftersom vår venn hadde vært huslærer på Quislings GIMLE etter at denne var blitt henrettet av sine politiske fiender. Og på dette GIMLE, som da var bortleiet til en

fransk ambassademann, opplevet han litt av hvert.

Som våre lesere kanskje vil vite ble det påstått at Vidkun Quisling viste seg for mange etter sin død. Blant annet fortalte hans bror, dr. Jørgen Quisling, at han stadig viste seg for ham og da GIMLE senere ble tatt i bruk som gamlehjem var det vel kjent hos betjeningen at Quisling stadig vandret rundt der ute.

Vår franske venn berettet om lignende historier og han lovet å skrive litt om det i FOLK OG LAND. Det løfte har han nå oppfylt og vi gjengir her hans beretning slik han selv har formet den:

Da jeg bodde på GIMLE-gården på Bygdøy, som huslærer for Paulus, sønn av den franske ambassaderåd med det urgamle franske navn Joseph, baron von Kaiserknecht, gift med den gode franske dame baronesse Panaka von Schwarzenschild (navnene er som en

forstår ikke de riktige), begge to milliardærer, hver på sin kant, hørte og så jeg meget morsomt, men det er noe jeg kanskje kan komme tilbake til en annen gang. Det jeg her skal berette dreier seg om GIMLES forrige eier, den norske Føreren Vidkun Quisling.

For det første, disse gaulistiske jødiske mangemillionærer tenkte å kjøpe GIMLE, men skjønt ambassaderåden hadde råd til det, ville ikke den norske regjering selge. Paret fikk derfor bare leie GIMLE for etpar år.

Den tidligere eier av GIMLE, Vidkun Quisling, viste seg stadig på GIMLE etter sin død, og skjønt husfruen var ateist tilkalte hun rabineren for å få ham til (i all hemmelighet) å besverge og utdrive spøkelsen. I forbindelse med det gav hun en fyrstelig gave til Synagogen.

Og så kom den jødiske presten med alle sine hellige redskaper og svinget røkelseskar i de fire hjørner av hvert av husets 44 rom. Det ble også foretatt andre besvergelses og tilslutt satte han «tephillim» innenfor dørkarmene (d. v. s. talismanner laget av pergament av gjetskinns hvorpå det var skrevet med blod kabbalistiske, magiske tegn, andre amuletter laget av ormeskinns o. s. v.)

Men trass i dette kom spøkelsen igjen og vandret rundt i sitt gamle hjem! Kanskje det var fordi rabineren ikke fikk lov til å slette ut det som var inngravert på gammel-nordisk og i nye runer i Hirdsalen:

Sal ser ho stande
fagrar' enn sol,
med gulle er han tekt,
på Gimle.
Der skal sviklause ætter
eige heime,
og i alder og æve
ume njote.

Den norske stat hadde forbudt alle forandringer.

Den tidligere eier var faktisk tilstede overalt på gården, for eksempel i det store biblioteket. Reolene var nå bare halvfulle av bøker, fordi landssvikpolitiet hadde fjernet de verdifulleste og mest interessante dokumenter, men en kunne fremdeles på skrivebordet beundre en hirdjente i bronse — en deilig statuette som minnet meg meget om Jomfruen fra Orleans. Der var også den kolossale globusen som var «en gave fra den alltyske Führer til den norske folke-



Bysten av Quisling som vår franske medarbeider skriver om. Den var som kjent laget av billedhugger Rasmussen.

fører», samt det lille mosaikkbordet med Napoleon foran Moskva i flammer. For ikke å glemme bronsebysten av Quisling selv. Om den må man ærlig si at billedhuggeren meget dyktig og heldig hadde maktet å gjengi modellens hårde, mandige, nordiske vikingeansikt i malmen.

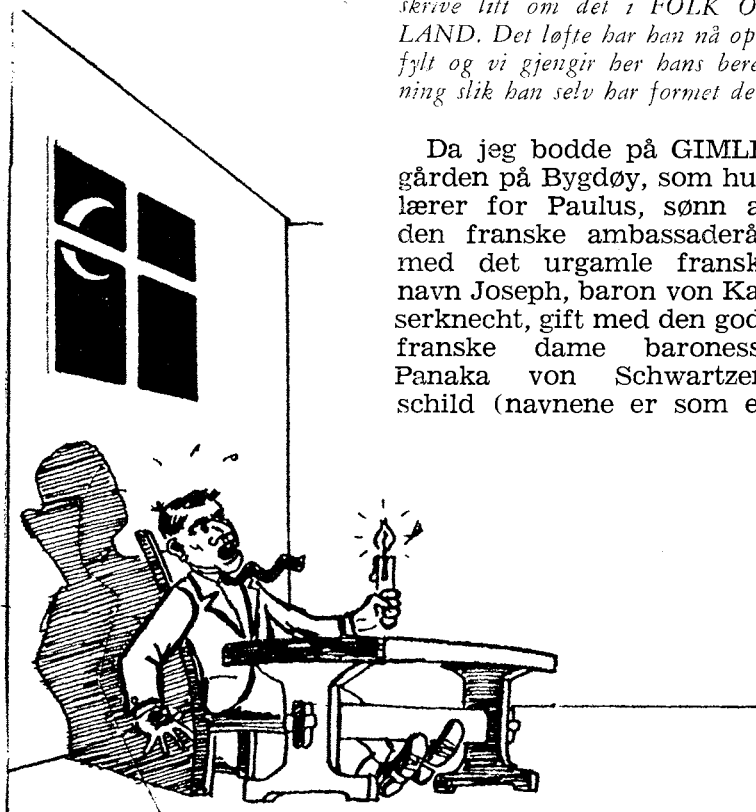
Skjønt hun altså var ateist trodde baronessen på djeveler og spøkelses og derfor

bad hun meg en aften da mannen hadde ekstraarbeide i ambassaden om å komme opp i «Vikingeborgtårnet» for å fortelle spøkelseshistorier. Eftersom jeg bare var sønnens huslærer og slett ikke «selskapsdame» for moren, hadde jeg ikke særlig lyst til dette, men for ikke å miste jobben min adlød jeg da.

Efter at jeg hadde fortalt henne alt jeg visste om franske, angelsaksiske og keltiske spøkelseshistorier (de siste kjente hun delvis da hun også hadde galliske og irske slektninger), fortalte hun på sin side meg noen uhyggelige og bloddryppende vampyr- og varulvhistorier med en masse ufysiske detaljer som jeg ikke satte større pris på. Hun skjønte nok dette og spurte meg så om hva jeg personlig mente om sjelevandring og at noen viste seg efter døden.

For å skremme henne litt fortalte jeg henne noen sager om volver fra islandske eddaer og noen færøyske sagn, som dreiet seg om vetter, drauger og andre havtroll. Jeg nevnte også litt om mine egne metafysiske eksperimenter, men det interesserte henne ikke synderlig. Mitt mesterverk var da jeg fortalte henne om hva jeg selv hadde opplevet — her på GIMLE!

(Fort. side 17)





B Ø K E R

GUSTENBORGEREN

Yngvar Hauge: Kongelig vill-skudd. Aschehoug.

Det er kanskje Jørgen Moe som har æren for at prins Christian August av Augustenborg ble noe annet og mere for mange enn en blek historiefigur. Hans Grenader talte med begeistring om «Gustenborgeren» og det er visst liten tvil om at han var uhyre populær blant sine norske soldater. Hans dramatistiske død, som vel fikk stor betydning for norsk historie, har vel også spilt inn. Prinsen døde som kjent etter å ha drukket et glass kaldt vann da han opphetet kom fra en ridetur.

I årets bok, beretter den populære forfatter av historiske romaner om Augustenborgerne, også om han vi regner som vår egen «gustenborger», Christian August. Blant annet nevner han, enten det nå er historisk eller ikke, at prinsen pleiet å få anfall når han drakk kaldt vann etter å være varm og svett. Det sies at det var en arv fra hans bestefar.

Ellers er jo boken en livlig og underholdende skildring av livet både på Augustenborg og på Christiansborg på slutten av 1700-tallet. Den vil sikkert bli kjær lesning for mange i likhet med forfatterens tidligere bøker.

FØNHUS OGSÅ IÅR

Mikkjel Fønhus: Villgås flyr mot nord. Aschehoug.

Fønhus er like utrettelig som julen selv. Årvisst kommer han med sine realistiske naturskildringer til glede for sine mange venner. I år beretter han om villgjess som flyr fra Nilens bredder og helt opp til Finnmarksvidda, hvor de oppsøker sine gamle redeplasser. Fønhus er vel ikke akkurat av de store diktere, men han beretter tilforlattelig og riktig om den natur han kjenner så godt. Spesielt vil mange i denne bok ha glede av hans skildringer fra Finnmarken. Det hender jo ikke stort hverken med fugl eller folk i boken til Fønhus, det er mest som små glimt han gir oss, men han har en egen evne til å gjøre naturen levende for sine lesere.

MAKTENS SØDME

Ladislav Mnacko: Maktens sødme. Aschehoug.

Det har jo blitt slik stas med alt de gamle kommunister i Tsjekkoslovakia foretar seg nå at det bare er rimelig vi også her i det borgerlig dominerte Norge oversømmes med filmer og bøker fra dette røde land, som etter sigende vil omvende seg, men som sitter fast i det det kan takke sin egen dårskap for. En av fruktene av denne påtrengende og meningsløse interesse for den kommunistiske broderstrid i Tsjekkoslovakia er denne

boken av den kommunistiske forfatter Mnacko. Hans bakgrunn kan kort og godt tegnes slik: gammel og forstokket kommunist som brøt med sine røde herskende kamrater i 1967 fordi disse ikke støttet opp om Israels aggresjon. Ble fratt sine statsborgerlige rettigheter og pigget av til et borgerlige utland, hvor kjærligheten til Israel var så stor og varm som han ønsket det. Da maktskiftet kom i Tsjekkoslovakia, hovedsakelig ledet av den jødiske intelligensia, ble han rehabilitert. Hvorledes det står til med ham idag vet vi ikke.

Men rent bortsett fra dette noe plettede rulleblad, er Mnacko et interessant bekjentskap som bygger sin roman på dette at makten korrumpere, noe en jo har hatt anledning til å iakttatte ofte nok, og ikke bare i stater som er autoritært styrt. Quisling snakket en gang om de mette revolusjonære og det er vel noe av en slik en forfatteren beskriver i tilbakeblikk hos venen som står og ser menneskene passere forbi i en endeløs strøm der den store og mektige mann ligger på lit de parade. Den mektige startet som en ung og idealistisk revolusjonær, men så fikk han makt, og makten ble etter hvert det eneste som tellet. Den besatte ham og den ødela ham.

Det er naturligvis stalinismens karakternedbrytende virkning i en østblokkstat kan skildre, men maktens demoniske vesen utfolder seg jo også i andre stater — ja, midt i det såkalte vestlige demokrati.

FRA SPORTSJOURNALIST TIL TRIUMVIR

Einar Diesen: Fra petit til leder. Aschehoug.

Trass i de store anstrengelser som gjøres i denne bok både på å forherlige forfatteren og den AFTENPOSTEN han var et ektefødt barn av, så er det vel ikke mange, om noen, som vil regne Einar Diesen til en av de store i pressens verden. Det hender jo at eplet faller et stykke fra treet. Sønnen av «mannen med hammeren» begynte som en slags sportsjournalist, arbeidet seg opp til nattevaktjeneste i den avis hvor hans far var redaktør, og stort mere ble det heller ikke før krigskonjunkturerne bragte ham som så mange andre opp på toppen. Så ut fra denne tidsperiode var det noe malplasert når han i boken ringaktende snakker om pressedirektør Beggerud som «sløidlæren». Rent bortsett fra at det korrekte jo er at Beggerud i tillegg til en rekke boklige fag også underviste i sløid en tid. Såvidt vi vet var det også NS-kretser som var i konflikt med Beggerud som satte denne betegnelse på ham, så Diesen burde da som en av de mest standhaftige hetsere ha holdt seg for god til å bruke den.

Det er ellers adskillige interessante opplysninger i boken, slike som den vi bringer på annet sted i bladet om et nytt varsel Koht fikk før 9. april 1940, og det kan nok tenkes vi kommer tilbake til noen av dem ved en senere anledning. Diesen selv kom jo etter en tids forløp over til London og forteller adskillig fra denne heltetiden. Han forsøker også å gjøre AFTENPOSTEN om til en slags festning holdt av helter under okkupasjonen, men han undlater å forklare visse aspekter av heltenes innsats. For eksempel at sjefredaktør Nesse gratulerer Quisling da han dannede sin aprilregjering, at utenriksredaktør Øverland etterkom en tysk innbydelse «midt under den norske krigen mot Tyskland» til å besøke Leipziger messen (undertegnede reiste med samme tog) og at det på grunn av motstand i AFTENPOSTEN var umulig for NS-Rikstrykkeri å få overta trykningen av de tyske publikasjoner som Diesen nå beklager seg over ble påtvunget bladet.

Hans beretning om sin innsats i bladet etter verdenskrigens opphør, da det bl. a. raste som verst med hets og fanteri, skal vi ikke si noe ytterligere om. Diesen sier selv at han ikke forstod seg på politikk, og det anser vi høyst trolig. Han forteller også at han i London ble mistenkt for å ha gått over til Arbeiderpartiet. Det finner vi også naturlig. I AFTENPOSTEN ble ledelsen overlatt til et trimvirat — og ellers var det hele så mekanisert at ingen merket at alle sjefene var borte — men vi mistenker likevel Diesen for å være den hovedansvarlige for den «krigshistorie» bladet har prestert i sine aftennumre — iallfall hva den norske del angår, og for den hets som med jevne mellomrom serveres av en av Kretsens representanter, som utklekker dem under sine vandringer i skog og mark.

Men det forteller Diesen intet om og vi har som sagt bare en mistanke, så la oss ikke komme nærmere inn på det.

NY DIKTSAMLING AV ANDRÉ BJERKE

André Bjerke: Det finnes ennu seil. Aschehoug.

Det er alltid med glede en følger Bjerke i hans elegante dans på versefotter, en dans som gudskjelov hører hjemme blant gammelansens venner uten sidesprang inn i jungelen. Men det kan ikke nektes at også Bjerke kan være ujevn. Innledningen i denne samling, «Sonetter fra en skjærgård» synes vi nok er litt tynn kost, men etterhvert fengsles man mere over de skarpe og spissfindige formuleringer. For eksempel dette om den nakne apen:

Den nakne apen har gitt ut en bok som rett på sak er kalt: «Den nakne apen», og denne nakne apebok er klok, den har i aperyggen vitenskapen (som også skapes av den nakne apen.)

Her er den lodne, nakne sannhet sett, og man er saklig kommet frem til saken: at lodden — naken kommer ut på ett, for er den lodne apen rett og slett det verste som går rundt og viser baken, er nemlig apen som er naken, maken!

Nu er det bare én ting som er baken ved saken: apen skriver at den er naken.

Vel er vi dyrerikets pestilens, og vi har neppe mer respekt å tape, vel stapper vi oss selv i apegapet, men hva med apebokens eksistens?

Si, hvordan kan en naken ape skape «Den nakne apen» — når den selv er ape?

Ellers rekker Bjerke allerede å ofre til de nye guder i diktsamlingen sin. Den halvomvendte tsjekiske gammelkommunist Alexander Dubcek hyldes varmt for sitt «Verdensåpne smil» som skal være sterkere enn alle Sovjets tankskolonner. Tro det den som kan!

JESUSSKIKKELEN UNDER MIKROSKOPET IGJEN

Sverre Norborg: Jesus fra Nasaret og verdensrevolusjonen. Cappelen.

Philip Houm: Hvem var han? På sporet etter mesteren fra Galilea. Aschehoug.

Man kommer visst aldri tilbunns i hvem Jesus fra Nasaret egentlig var og hva han sto for. Han brukes og misbrukes av allehånde både religiøst betonte og blanke ateister. Så er han da også på bokmarkedet i år, i to bøker som på sett og vis utfyller hverandre, den ene forfatter er jo ortodoks i sitt syn på Jesus som Guds sønn, mens den annen er venstreradikal og helst vil ha avskaffet både Gud og Jesus, men ikke riktig klarer det. Felles for dem begge er at de lefler med tidens demokratiske strømninger og slagord. Idag er jo det store ramaskriket hjelp til alle slags fjerne og fremmede folkeslag, mens den egne nød ikke er så interessant og bare vanskelig kan brukes i den hysteriske propaganda som drives.

(Forts. side 23)

(Forts. fra s. 10)
staltning i en spent situasjon. Verre er det som ikke nevnes i boken — forholdet fremstilles jo nærmest som motsatt — at ikke bare tidligere NS-folk, hvis forbrytelse det jo var at de avgjort tok front mot denne røde motstander, av uforklarelige grunner også har vært «overvåknet». Og ikke bare de, men også folk som Fanebust, Anders Lange og andre som vel heller ikke kan mistenkes for å ville gå i de rødes sold.

Det er slikt noe som trenger forklaring og som gjør det hele så uspekt. Rent bortsett fra spørsmålet om det ikke finnes en annen skjult overvåking ved siden av den offisielle norske.

GRØNLANDSBYGDENES UNDERGANG

Kåre Prytz: Jegernes kvinne. Aschehoug.

En av de store gåter i — vi har vel lov til å kalle det norsk historie, er skjebnen til de norske grønlandsnybyggere. Det har vært gjetet på utdøing som følge av vitaminmangel og svikt i tilførselene fra hjemlandet, på at de etterhvert ble utryddet av skrælingene (de innfødte eskimoer), på overfall fra irske sjørøvere, eller på en blanding av alt dette. Ja, det har også vært antydning at det skjedde en masseflytning over til Vinland.

Kåre Prytz har i sin bok nærmest blitt stående ved sjørøveroverfallet, som utryddet alt og bare lot den nordiske Ingibjörg bli igjen alene. Hun må slå seg sammen med skrælingene og forfatteren ville vel ikke ha vært ansatt i Hamar Arbeiderblad hvis han hadde hatt noe syndelig å innvende mot den bastardisering som nå satte inn. Vel var det ikke så lett for den nordiske pike å avfinne seg med de fremmede skikker, men ellers var det visst iorden, og da hun så fant seg en ny eskimomann gikk det bra. Men tilslutt kom da nordboerne fra Vinland tilbake og etter dramatiske begivenheter som kostet eskimomannen livet fulgte hun med sitt eget folk.

Det ligger adskillig kunnskap om grønlandske forhold bak boken til Prytz og den vil sikkert finne lesere så interessert som folk fremdeles er for disse ting. Det viste jo bl. a. den store oppslutning om den — o skjensel — danske utstillingen fra de gamle norske grønlandsbygger som ble arrangert i Kunstindustrimuseet for ikke så lenge siden.

RELATOR:

Små kulturportretter post mortem

XVIII

OLA CORNELIUS



Ankom Ilebu
16.5.45

Hvor ofte leser vi ikke i avisene og hører i den av venstreradikale skravlere dominerte kringkasting at vi lever i et så storartet demokrati med like rett for alle (sic!), rettsikkerhet (sic!), et land hvor Grunnloven forbyr lover med tilbakevirkende kraft (sic!). Vi har fått merke noe annet etter beste mønster av diktaturstater hvis metoder våre styrende ustanselig protesterer mot. Det formelig singler med sterner fra det glasshuset de sitter i.

Sannheten er ganske enkelt den at vi lever i en diktaturstat god nok med en

ofte nokså nødtørftig demokratisk maske. De venstreradikale har i de 20 år de har hatt makten lagt alt til rette for dette helt spesielle styresett, og de «borgerlige», som har overtatt for noen år, følger feigt etter i deres fotefar.

Det gamle ord «du har rett, du skal henges» har vel aldri hatt større gyldighet enn i disse mørke etterkrigsår. De som under krigen slet seg ut i en forbitret indre kamp mot okkupantene for å hevde nasjonale interesser og verdier så langt det overhodet var gjørlig, de ble under det skamløse «retts»-oppgjør stemplet som «landssvikere», puttet i fengsler og fangeleire, og atpå forfulgt på den mest nederdrekkelige måte, først og fremst ved å frata dem selve grunnlaget for en menneskeverdig eksistens.

Vi siterer fra Shakespeare:

«Nay, take my life and all,
pardon not that;
You take my house when you do
take the prop
That doth sustain my house,
you take my life
When you do take the means
whereby I live.»

Det hender vi møter venstreradikale som vi var «på hatt» med i fjerne førkrigsår og kanskje av og til vekslet noen ord med i forbifarten. Nå får de som regel et skummelt uttrykk når de passerer oss. Det er som de misunner oss nakne livet. Helst ser de vel at de på ekte øststatvis påny får oss innesperret i konsentrasjonsleire slik som de ved propagandaomtakete tåpers hjelp klarte det i 1945.

Hvor sjelden er det at vi møter glede og hjertelighet, ja godhet. Det er ikke lenger mange av dem som har det hjertets overskudd som muntret en opp og uvilkarlig får en til å rette ryggen og smile til de sure.

Ja, hvor er de blitt av? Vi tenker uvilkarlig på vår kjære Ola Cornelius, en som det alltid var en fryd å møte selv i den travleste hverdag. I sine aller mørkeste år hadde han fremdeles evnen til å formidle sin godhet til andre. Han virket som et streif av lys på ens vei.

Når vi nevner teatermaler Ola Cornelius så slår det oss at alle de ypperste innen faget var tilsluttet den nasjonale bevegelse, Alexej Zaitzow, Adolf Egeberg. Alle tre begavelser og et særkjenne felles for dem var deres vennlighet og godhet. Et an-

net typisk trekk var deres tilbakeholdenhet, de hørte aldri til dem som stakk seg frem og for enhver pris skulle være «betydningsfulle».

Ola Cornelius ble utdannet som teatermaler hos Jens Wang og senere hos Oliver Neerland på Nationalteatret. Deretter var han noen år i USA. Fra 1922 til 1940 var han teatermaler ved Det norske Teatret som står i stor takknemlighetsskjuld til ham. På det beskjedne atelier i Christian IV's gate laget han dekorasjoner til et utall av stykker i det nevnte tidsrum. Det var slett ingen lett oppgave, for teaterscenen i Bøndernes Hus var jo opprinnelig ikke tenkt til profesjonelt bruk. Sceneforholdene var så kummerlige som vel mulig, og det stilte nesten urimelige krav til teatermaleren å skape en brukbar illusjon på den trange plassen. Cornelius løste den tilsynelatende umulige oppgaven på en måte som avtvang alles respekt og beundring. Hans dekorasjoner var solide og naturalistiske, og mangen gang fikk han oss til fullstendig å glemme at vi befant oss i et nokså primitivt teater. Vi er temmelig overbevist om at hans syn var det riktige. Vi skal befinne oss i stuen hos den fattige bonden eller foran huset til den mektige godseier. Å antyde tid og sted med stilladser eller noen sprikende bjelker var ikke hans sak. Hvis han hadde kunnet få oppleve de fjollete dekorasjonene til Ibsens «Brand» på Nationalteatret for noen år siden, hvor vi befant oss på et surrealistisk skipsverft istedenfor det norske høyfjell, så tror vi nok at vår kjære Ola hadde kostet på seg et nokså bredt glis.

Vi husker ham som den stillfarne, men elskverdige vert fra selskaper på hans maleratelier. Ved en leilighet samlet han endel venner hos seg for å feire at den kjente impresario Arne Strøm, som i vennekreisen aldri het annet enn «Surra», rundet år. Det ble en minneverdig fest, full av humor og godt kameratskap, men foruten fødselsdagsbarnet selv står først og fremst verten levende i vår erindring. Han hadde en helt enestående evne til å spre hygge rundt seg.

Cornelius var en fremragende tegner. Han var den aller første her i landet som skapte en tegnefilm. Hans «Fanden i nøtten» var preget av et overdådig humør og lune, og hvis ikke forholdene for all skapende filmvirksomhet hadde vært så jammerlige på grunn av kommunaliseringen av kinoene så hadde det neppe berodt med denne ene filmen. Den fortjente mange etterfølgere.

(Forts. side 21)

Nulle følger da med han også. -

Ola Cornelius.



Nulle: Du pappa, hva er kaos for noe — Er det en keiser? —
Pappa: En keiser — — —?

Nulle: Er det en konge da — —?
Pappa: — — —?

Nulle: Er det ikke en kommunist heller?
Pappa: Jeg forstår ikke hva du mener jeg Nulle — —

Nulle: Jamen det står jo at kaos berører i alle de befridde land — —

Nulle trenger også litt orientering - -

Ola Cornelius.



Bestepappa: Se no' der — den ene fullastede båten etter den andre drar avgårde med dyrebare norake varer.
Onkel Fjolla: Ja de tar fra oss alt.
Pappa: Selv fisken forsvinner fra markedet.

Eneszen: Ja men se der da — der kommer det jo fullastede båter hit også. Den ene er en oljetanker og den andre en kullbåt. — Hvem tror dere, mine herrer, skaffer oss slike viktige ting som kull, olje, brødmet og mye annet — ?

Nulle: Kommer ikke alt det fra England og Amerika det da? —

Denne og tegningen over er prøver på Ola Cornelius' Nulle-serie i FRITT FOLK. Der var det imidlertid også anvendt rødfarve — bl. a. på Nulles topplue — mens vi er avskåret fra å gjengi det her.

Vanviddets høysommer - -

(Forts. fra s. 9)

d. v. s. seierherrens innstilling, da ble han overhodet ikke straffet. Du vil kanskje ikke tro hva jeg sier, men slik var det dengang, jeg kan bevise det.

Et typisk eksempel var brennevinsmorderen i Bergen. Han var et prakteksempel av en frigjort nordmann. En dag, eller kanskje det var en natt, følte han en brennende trang til brennevin. Han gjorde flere iherdige forsøk på å skaffe seg dette edle fluidum, men dessverre forgjeves. Hva gjorde han så i denne for ham fortvilte situasjon? Slo han inn vindusruter og skremte vettet av unger og kjerringer? Han gjorde det som var langt verre. **Han myrdet to vergeløse krigsfanger fordi han ikke fikk brennevin.** Han simpelthen plaffet dem ned, for han hadde usedvanlig god øvelse i denslags. Hvorvidt det ble brennevin av den grunn, skal være usagt. Men vårt frigjorte prakteksempel fikk muligens en viss utløsning for sin frustrasjon.

Vanligvis blir det regnet som en krigsforbrytelse å myrde vergeløse krigsfanger, men ikke alltid. Hvorvidt det er en krigsforbrytelse eller ei, avhenger ikke av forbrytelsens art, men av forbryterens politiske sinnelag. I dette tilfelle var saken grei. Vår tapre og frigjorte venn brennevinsmorderen hadde tilfeldigvis det «riktige» sinnelag, og **følgelig** ble han ikke stemplet som krigsforbryter. Han ble heller ikke straffet for mord. Tvertimot. Han var jo en «god» nordmann, og fikk anerkjennelse for sin taperhet fra aller høyeste hold. Vår tapre venn oppnådde også den store ære å bli presentert som superhelt i Norges største billedblad. Ja, han var faktisk en nasjonalhelt i de dager. Og denne mannen hadde altså myrdet to vergeløse krigsfanger. Så du skjønner det, gutten min, at de fleste «gode» nordmenn var uten tvil hinsides all fornuft i 1945.

Men hvordan gikk det dem som befant seg på den andre siden? Hvordan gikk det dem som ikke hadde det «riktige» politiske sinnelag? Hvordan gikk det våre forholdsvis få individualister som ikke kunne tenke i takt med massen, med pøbelen, med hornkveget? Her kommer vi inn på et usedvanlig grusomt kapittel i Norges historie. Det gikk meget ille med disse stakkers menneskene. De ble simpelthen straffet p. g. a. sine **tanker**. De ble bannlyst. De ble stem-

let som landsforrædere og fratatt alle menneskerettigheter, i tillegg til alle de personlige eiendeler som ble fra-stjålet dem.

Gamle fru W . . . var en av dem som ikke kunne tenke i takt med hornkveget. Dertil var hun for klok, og dette var hennes forbrytelse. Makthaverne dekreterte at hun var landsforræder. Hun var en elskelig, hvithåret gammel dame i rullestol. Hun satt altså i rullestolen sin og var landsforræder. Og landsforrædere må selvfølgelig straffes, det er jo soleklart, det vi si — så lenge de ikke bygger flyplasser og festninger for fienden. Da ble de nemlig ikke straffet.

Men gamle fru W . . . var på grunn av sitt handikap dessverre ikke istand til å støpe rullebaner for tyske bombefly som senket norske skib i Nord-Ishavet, noe hun senere oppriktig beklaget. «Hadde jeg enda kunnet gjøre det, så hadde jeg aldri blitt straffet som landsforræder» fortalte hun engang til meg. «Men når jeg satt her i rullestolen og leste aviser, da var jeg altså landsforræder». — Med tårer i øynene fortalte hun hvordan pøbelen hadde behandlet henne ved den «vidunderlige» frigjøringen. Det var fryktelige ting, det var til å gråte over.

Hva tror du pøbelen gjorde med denne fine gamle damen i rullestol, gutten min? Prøv om du kan gjette?

1. Klippet de håret av henne?
2. Spyttet de henne i ansiktet?
3. Ga de henne ørefiker?
4. Ble hun utskjelt med sjofle og svinske beskyldninger?
5. Slo de henne på kroppen?
6. Eller ble hun regelrett kastet ut av leiligheten sin?
7. Eller brøt pøbelen seg inn hos henne og transporterte rullestolen med innhold ned på fortauet i øsende regnvær, og overlot den gamle invaliden til sin skjebne?
8. Eller ble hun fratatt sin fattige pensjon og derved dømt til døden — sultedøden?

Husk at det var en skrekkelig forbrytelse å være politisk avviker dengang. Det var langt verre enn både mord og sedelighetsforbrytelser. Prøv derfor om du kan gjette hva pøbelen gjorde med den gamle fru W . . . Ble hun utsatt for bare ett av disse overgrepene? Eller ble hun utsatt for flere? Eller

ble hun utsatt for alle åtte? Prøv om du kan gjette. Du skal få «løsningen» i neste brev. Forelegg oppgaven for klassekameratene dine. La dem også få prøve å gjette.

Som du vil ha lagt merke til, har jeg brukt ordet **vanvidd** i dette brev, og med god grunn. Nå skal du få enda et eksempel på norsk vanvidd, denne gang i særklasse. Det er i forbindelse med Jalta-konferansen. Du har sikkert hørt om den, men du vet vel ikke hva som egentlig foregikk der, for Jalta-konferansen er nemlig tabu i Norge.

Sannheten er den, at på Jalta foregikk verdenshistoriens største slavehandel. **Churchill og Roosevelt solgte hele Øst-Europas befolkning som slaver til en av historiens største massemordere.** De solgte ca. 60 millioner mennesker til Stalin, og de hadde ingen betenkeligheter ved å gjøre det. Hvordan kunne de begå en slik skurkestrek? De hevdet jo stadig at de kjempet for friheten, men de har tydeligvis ikke gjort det allikevel. Hvordan kunne de gjøre noe så avskyelig?

Vel, Stalin forlangte hele Øst-Europa med mennesker og inventar. Det skulle være hans betaling for fortsatt sovjet-russisk deltagelse i krigen. En noe høy betaling, kan man kanskje si, men det ble tydeligvis ikke pruttet. Stalin fikk oppfylt alle sine betingelser, nøyaktig slik han hadde ønsket seg.

Det er en kjennsgjerning at herrene Churchill og Roosevelt ikke hadde noen fullmakt til å selge 60 millioner mennesker til banditten Stalin. Heller ikke hadde de latt avholde noen folkeavstemning eller Gallup blant Øst-Europas befolkning for å få bragt på det rene om den virkelige ønsket å bli solgt som slaver til en massemorder. Var det kanskje i **frihetens** navn at de solgte alle disse menneskene som slaver? Var det for **frihetens** skyld at de foretok verdenshistoriens største slavehandel? Churchill og Roosevelt bablet jo både sent og tidlig om at de kjempet for friheten, og at de ikke ville innstille kampen før det ble frihet på jord. Det må ha vært en høyst besynderlig form for frihet som de påtvang Øst-Europa.

Med sin livslange øvelse i kjeltringstreker må slavehandelen på Jalta ha vært en forholdsvis kurant affære for Churchill. Det var jo ikke så veldig lenge siden han hadde forrådt den polske ek-

visstnok også latt general Sikorsky myrde. Som kronen på verket solgte han hele den polske befolkning som slaver. Kan det etter dette være tvil om at herrene Churchill og Roosevelt må henregnes blant de største politiske kjeltringer som noengang har levet på denne jord?

Vel, gutten min, resten av historien kjenner du ihvertfall. Vennen Josef Vissarionovitsj, alias Stalin, sovjet-folkets store sønn, fredens fanebærer m. m. trakk ned Jernteppet og omdannet Øst-Europa til en gigantisk og redselsfull konsentrasjonsleir, hvor friheten ble undertrykket på det grusomste.

Hvis din henførte historielærer noengang skulle spørre deg om Jalta-konferansen (men det vokter han seg nok omhyggelig for), da kan du svare ganske enkelt, og i full overensstemmelse med sannheten: **På Jalta satt verdenshistoriens to største slavehandlere og spilte kort om Øst-Europa sammen med alle tiders største massemorder.** Alt dette er selvfølgelig mer enn tragisk.

Men selve poenget i denne forbindelse er også tragisk, ja det er likefrem grotesk, for nå kommer Ola Nordmann inn i bildet. Samtidig med at redslene og nedslaktningen steg mot stadig nye høyder i konsentrasjonsleiren Øst-Europa, avholdt man takke-gudstjenester i Norge. Og hva tror du de «gode» nordmenn takket Gud for? De takket Gud fordi det var blitt **frihet** på jorden. **Frihet**, sa de, og det til tross for at 60 millioner mennesker var blitt solgt som slaver rett utenfor Ola Nordmanns egen stuedør. Halve verdensdelen var blitt en konsentrasjonsleir med den mest grufulle undertrykkelse av all frihet, og nettopp i denne stund hevdet de «gode» nordmenn i fullt alvor at **nå**, nettopp **nå** var det blitt frihet på jord. Og de holdt pompøse takke-gudstjenester fordi det var blitt frihet på jord.

Forstår du nå at disse menneskene befant seg hinsides all fornuft? De har tydeligvis ikke medregnet Øst-Europa til denne jord, hva nå grunnen kan være. De ville ikke høre på innvendinger, og det var farlig å motsi dem. Det kunne være direkte livsfarlig i de dager da tusenvis av typer á la brennevinsmorderen lusket fritt omkring. Disse frigjorte herrer var alle usedvanlig kvikke på avtrekkeren. Merkelige mennesker forresten. De kunne uten vanskelighet utholde de største strabaser, som kulde og sult, nød og savn. Men det var en ting som de ikke kunne tåle, og det var sannheten. Da kun-

ne de eksplodere av raseri. Av den grunn var det tryggest å ikke fortelle sannheten om Øst-Europa. Hvis man skulle overleve måtte man ikke motsi disse herrer, for de var usedvanlig kvikke på triggeren, og det skulle så lite til for å bli skutt i de dager. Mord var heller ikke straffbart i denne vanviddets høysommer, d. v. s. når morderen bare hadde den riktige politiske innstilling. Man ble ikke engang straffet om man hadde myrdet vergeløse gamle jøder.

Hva man enn kan si om Norge, så er det ihvertfall ingen rettsstat. Det kan man fastslå med hundre prosent sikkerhet. Man kan si alt mulig annet om landet vårt, men den som hevder at Norge er en rettsstat, han lyver. I en rettsstat er det nemlig likhet for loven.

Men tilbake til våre gamle venner, slavehandlerne Churchill og Roosevelt. Det hører nemlig med til historien at disse kjeltringer ble eksponert for det norske folk som **helgener** og **fredsfyrster**. Churchill ble endog foreslått som kandidat til Nobels fredspris. Den våget man ikke å gi ham av frykt for Sovjets reaksjon. Så Norge ble heldigvis spart for en slik kjempeskandale. Men slavehandleren Churchill ble istedet kreert til æresdoktor ved Universitetet i Oslo. Gud hjelpe meg for et sirkus det var i Oslo i de dager. Det var omtrent som i Jerusalem da selveste Barrabas ble sluppet løs, bare mye verre. Men selve atmosfæren var nøyaktig den samme.

Ja, gutten min, dette er en del av vanviddets saga i Norge, en ganske liten del. Hvis du ønsker å vite mer om disse tingene, da skal du lese disse bøkene:

1. Knut Hamsun: På jengrodde stier.
2. Jens Bjørneboe: Under en hårdere himmel.
3. Ralph Hewins: Quisling, profet uten ære.

Så får du ha det bra så lenge, og skriv snart. Jeg er spent på hvilket resultat du kommer til med hensyn til den gamle fru W . . . i R.veien. Du skal få 100 kroner hvis du gjetter riktig.

Mange hilsner
din far.

KRISTNE VENNER

Har du lyst til å treffe gamle venner i et åpent miljø? — *Kristne Venner* møtes den første fredag hver måned i Colletsgate 43. Etter en tale er det bevertning og anledning til selskapeleg samvær.

Møtetid kl. 19.30.

Levende begravet — —

(Forts. fra s. 11)

ganda og skueprosesser skapte kunstig alle disse tilfeller av tyske «krigsforbrytelser» som aldri hadde funnet sted: Oradour, Malmedy, Asqu, Lidice og Marzabotto.

Det er nødvendig å huske på at Roosevelts krigspolitikk i vid utstrekning ble bestemt av prokommunistiske rådgivere, at Morgenthauplanen var et samarbeide av kommunistiske agenter, at den samlede psykologiske krigføringen til de vestallierte lå i hendene på følelsesregissører som sympatiserte med Moskva, at greuelheten mot Det stortyske rike avgjort ble næret av venstre-kretser i hele verden, og at partisankrigen på alle fronter var blitt startet og til det siste beherskende ble ført av de kommunistiske kamporganisasjoner. For slutten av denne utvikling var krigsforbryterprosessene. Og disse prosesser viste seg høyst tjenelige som instrumenter for en enøyet skinnjustis i flere henseender: For de vestallierte tjente de til å rettferdiggjøre deres krigspolitikk og deres store tap av mennesker og materiell, å tåkelegge deres egne terroristiske og i mange tilfeller bevisst folkerettstridige krigføring, og til å tilhille deres etterkrigsforholdsregler overfor de beseirede i en kappe av «utlignende rettferdighet». For Sovjet og deres kollaboratører dannet krigsforbryterprosessene og den dermed forbundne fortsettelse av greuelpropagandaen et grunnlag for deres nedbrytningsarbeide, gav de vestlige seierherrer en psykologisk belastning og likviderte de aktive antikomunistiske krefter i Vest-Europa.

*

Men tilbake til major Reder. 24. september 1944 hadde amerikanske tropper tatt det innbitt forsvarte Futapass øst for jernbanestrekningen Bologna—Florens og forsøkte over høydene å nå Po-sletten. Bare få kilometer skilte dem fra operasjonsområdet til brigaden «Stella Rossa» mellom elvene Rene og Setta. Partisanbrigaden var godt væpnet og utgjorde en truende fare i ryggen på de kjempende tyske tropper. Det var nødvendig for den tyske troppeledelse å handle raskt og grundig. Det var den 16. SS-pansergrenaderdivisjon som hadde ansvaret for dette område og kommandøren, generaløytnant Max Simon, hvis avdelinger stod i harde forsvarskamper mot amerikanerne,

så ingen annen utvei enn å gripe til den sterkt medtatte PZ-Oppklaringsavdelingen til major Reder. Denne avdeling ble satt til å føre hovedstøtet mot partisanbrigadens fjellfestning, mens general Simon selv ledet hele foretagendet, og de troppeavdelinger som deltok i omringningen. Reder var selv såret i benet og kunne ikke følge sine tropper i selve angrepet. Han ledet det fra en nærliggende høyde. Partisanene kunne ha unnnkommet, men i betraktning av de amerikanske troppers nærhet bestemte de seg for forsvar. Kampen ble meget hard, og sjefen for partisanene, **Musolesi**, kalt «Ulven» (Il lupo) falt. Partisanene ble tilintetgjort og området ryddet. Reder og hans avdeling vendte tilbake til fronten mot amerikanerne og historien ville vel vært ute for hans vedkommende hvis det ikke hadde hendt noe ekstraordinært.

I Reders avdeling hadde man fått en erstatningssoldat fra Elsass. De foran skildrete hendelser var hans første frontinnsats og han klappet helt sammen og deserterte over til amerikanerne. Her var han i litt pinlige omstendigheter. Han hadde samarbeidet med tyskerne, hadde meldt seg til tysk krigstjeneste og var enndog blitt godtatt i Waffen-SS. For å bedre sin sak fortalte han nå amerikanerne redselshistorier om major Reder. Denne skulle før angrepen ha sagt at de ikke skulle spare noen, men slakte ned for fote. Amerikanerne lot mannens forklaring gå videre til slakteren fra Etiopiakrigen, marskalk Badoglio, der som kjent hadde gått over til fienden med flyvende faner, og han — som selv i kringkastingsoppdrag hadde oppfordret til mord på enhver tysker — lot major Reder høytidelig føre opp på sin «krigsforbryterliste». Elsasseren selv forsvant og ble antagelig likvidert av franskmennene han ble overgitt til.

Både den ansvarlige tyske hærfører, marskalk Kesselring og den foran nevnte leder av angrepet på partisanbrigaden, general Simon ble ved vestallierte retter dømt til døden for bl. a. å ha latt partisanavdelingene tilintetgjøre i åpen kamp, men dommene vakte slik røre og slike protester blant vestallierte offiserer at begge de dømte ble sloppet løs igjen litt senere. Dog, et offer krevet de italienske kommunister, som både dengang og nå er en maktfaktor i italiensk politikk. De krevet hevn for nederlaget i fjellkampene og de

krevet syndebukker som kunne kaste et tåkeslør over deres egne forbrytelser mot sivilbefolkningen. Og mannen var lett å finne: major Reder som sto på Badoglios «krigsforbryterliste».

Majoren var havnet som krigsfange hos amerikanerne, som først slapp ham løs som hardt såret, men senere arresterte ham påny. Han satt arrestert i to år inntil amerikanerne på basis av foretatte undersøkelser endelig toet sine hender og overløt ham til britene. Imens raste heten om «Marzabotto-krigsforbrytelsen» videre. Heller ikke britene fant grunnlag for å reise noen sak mot Reder og så valgte de den lettvinde utvei å overløte ham til italienerne. Dermed var hans skjebne naturligvis beseglet. I en uhyrlig «prosess» i den rødeste av alle Italias byer, Bologna, omringet av hlende pøbelhoper, ble Reder dømt for noen av tiltalepunktene uten det ringeste bevis — angiveren ble naturligvis ikke ført som vitne. Reder ble dømt til livsvarig fengsel og degradert. Dommen ble noe avsvakket i høyesterett, blant annet ble degraderingen opphevet, men straffen ble opprettholdt. De italienske offisersdommere i høyesterett erklærte kynisk at det var nødvendig av innenrikspolitiske grunner og på bakgrunn av truselen om kommunistisk oppstand, å opprettholde dommen.

Major Reder ble anbragt på sjøfestningen Gaeta, og der sitter han fremdeles levende begravet. De italienske myndigheter er fullt klar over justismordet, men våger fremdeles ikke av innenrikspolitiske grunner å løslate fangen trass i, som nevnt, påtrykk både fra Paven og fra den østerrikske regjering.

Slik er den verden som påberoper seg humanitet og menneskerettigheter og som hevder at de har reddet verden fra «barbariet»!

Les Lothar Reils bok og bli rystet over verdens ondskap og løgnaktighet. Det hører ellers med til historien at Reder innehadde de høyeste taperhetsutmerkelser, at han var hardt såret en rekke ganger, blant annet har han mistet en arm, og at han har fått det aller beste skudsmål av alle, både venn og fiende, bortsett fra overløperen fra Elsass, som beleilig er gjort taus så han ikke kan beriktige sitt lumpne angiveri som skulle dekke egen svikt og feighet.

Livet på GIMLE - -

(Forts. fra s. 13)

En natt hadde jeg lest alt om det Vidkun Quislings far, prosten Quisling, hadde opplevet med «den hvite dame» på prestegården sin. Jeg satt mutters alene og leste i lyset fra et flakkende vokslys som stod på skrivebordet og som sannsynligvis ikke hadde vært tent siden Vidkun Quisling selv gjorde det. Da så jeg ham faktisk stige frem foran meg — eller var det kanskje hans sjel som steg ut fra bronsebrysten som stod på den store marmorkaminen — for å fortelle meg: «Jeg er nesten lykkelig i Valhall fordi jeg vet at dagen skal komme da jeg blir rehabilitert, da jeg blir gjeninnsett i alle mine rettigheter og statuen av meg blir reist foran det kongelige slott, da mitt navn vil bety ekte norsk patriot istedenfor internasjonal landsforræder!»

Senere tok jeg bysten med meg og satte den på kaminen i mitt eget rom, men Vidkun kom aldri mere tilbake, og eftersom jeg bare var en amatør i spiritisme og ingen yogi eller guru, ville jeg ikke forsøke å tvinge ham til å tale til meg fra den annen side av graven.

Alt dette berettet jeg, desverre, til baronessen, men bare for å skremme henne og delvis kanskje for at den desinkarnerte vert kunne få litt hevn over sine forfølgere. Men det var virkelig dumt av meg, for plutselig da midnattstimen ble slått av tårnklokken og det lød hemmelige skritt i trappen, skrek den dumme, vakre baronessen: «Hør! Der er han!» Hun mente Vidkun Quisling og trodde nok fullt og fast på muligheten av hans tilsynekomst.

Men, så var det baronen i egen person, hennes ekte-mann, som kom inn akkurat mens hun kastet seg i armen mine av redsel. Det var hovmesteren som hadde sagt ham at vi to var sammen alene opp i borgtårnet!

Det er vel unødig å fortelle at baronen ble meget vred og nesten kastet meg på dør midt på vinternatten i den tilsnødde skogen. Imidlertid fikk jeg da gå til rommet mitt. Neste dag forklarte jeg ham det hele, men han trodde visst bare delvis det jeg sa og forble meget mistroisk både når det gjaldt mine følelser for hans hustru (bare elskovsgudinnen Frøya vet at jeg ikke løy for ham!) og når det gjaldt min innstilling for de Gaulle og mot pétainismen (bare Odin vet hva jeg virkelig mente om det!)

Så endte det med at jeg fikk utbetalt min månedslønn (uten noe ekstra, for «business is business») og måtte forlate det deilige Norge innen etpar dage, akkurat som en — «quisling»!

En annen gang skal jeg berette om det fremmedartede slottslivet på GIMLE hvis leserne da setter pris på mine særegne opplevelser.

Théodoricus Nouenthus.

Litt bakgrunnsstoff - -

(forts. fra side 9)

gens forbannelse hadde skapt en grotesk jobbetid — noe en ikke kunne unngå å merke selv om mine foreldre var såpass gammeldagse og prinsippfaste at de overhodet ikke kunne tenke seg å delta i denne skitne trafikk.

Da vi besøkte Halle var det også noe annet som mine foreldre syntes var trist og vondt. Da de forsøkte å få istand en slags gjenforening av gamle venner og kolleger, viste det seg at dette ikke var så lett å gjennomføre, fordi de alle tilhørte forskjellige partier og derfor ikke hadde hatt omgang med hverandre på flere år. Men min far og mor fikk likevel smelte hjertene slik at den gamle venneflokken kom sammen igjen til en hyggelig tilstelning. Og da ble de gamle vennskapsbånd knytet — for alltid.

Som i en vakker drøm fra en lengst svunden tid, kan jeg igjen likesom høre tone fra den velkjente tyske sangen:

«In den Bergen — die Burgen, Im Thale — die Saale.»

Men idag har altså jernteppet senket seg også foran Halle.



VALUTAKRISEN

«Beklager folkens, vi har aldri hatt noe gull i hvelvet. Det var bare bløff!» («Dublin Opinion»).

EN NASJONAL BYGGEKULTUR

(Forts. fra s. 12)

struksjon, og av den grunn er her stolpene forbundet i lengderetningen med kraftige planker, som samtidig danner feste for ytterveggens planker for den øverste del av midtskipet. Raften og takverket hviler så på hodet av de førstnevnte stående stolper, som også i den anledning tildels er forsynt med groteske masker. Takverkets bærende konstruksjoner er overordentlig omhyggelig utført, også her med anvendelse av «kneer» av tre-røtter, videre bordtak og som taktekning øksede trespon av al-furu godt innsatt med tretjære. Taket var så kronet med en takrytter, som endte i et slankt spir, mens mønet var prydet med mønekammer som endte i utskårne dragehoder, helt i karakter med vikingetidens stavneprydelse.

Skipet i kirken kom altså til å bestå av et rektangulært rom med en stolperække langs alle fire vegger, og med smale omganger på alle sider. Disse omganger hadde skråtak, mens rommet mellom stolpene gikk helt opp under hovedtaket.

Vinduer fantes ikke, men i veggene oppe under raften satt noen ganske små runde åpninger som ga et beskjedent lys.

I tilslutning til skipet mot øst kom koret, som var smalere og lavere enn skipet og besto av et rom uten søyler, og også uten vinduer, men med små glugger oppunder raften. Koret er i enkelte tilfeller avsluttet med en halvrund «absis» mot øst, avdekket med et rundt, kuppelformet tak. Utenom koret og skipet gikk på alle kanter lave svaleganger forsynt med sammenhengende rekke av åpne glugger.

Konstruksjonen av ytterveggene er også interessant.

Selve veggene er satt sammen av 10–12 cm tykke og 30–40 cm brede plankestaver, som griper inn i hverandre derved at den ene kant av staven er tynnet ut eggformet, mens den andre siden av staven, som har sin fulle tykkelse, er forsynt med tilsvarende spor. Videre er ytterkanten på denne side av staven forsynt med et profil som har variert i tidens løp, og som derfor har vært av stor betydning for bedømmelsen av den kronologiske rekkefølge. Oppe og nede ligger så kraftige rammer, ledes forsynt med spor, og stavene med tilsvarende tapper. Alt er på denne måte føyd sammen til et hele, og

på grunn av taksprang og svaleganger så godt beskyttet mot vær og vind at disse trebygninger altså har kunnet holde seg i snart 1000 år.

Stavkirkens ytre arkitektur som i første omgang ser så helt tilfeldig ut med avtrapninger og taksprang på alle kanter, viser seg altså å stå i den nøyeste overensstemmelse med den konstruktive oppbygging og hensynet til å beskytte bygningen mot snedrev og regn.

Det er i det hele tatt slik at dess mer en beskjeftiger seg med disse byggverk, dess mer imponert blir en over den dyktighet og innsikt som byggmestrene her har gitt beviser for.

Når en ingeniør idag gir seg til å beregne de konstruksjoner som her foreligger vil han snart komme til erkjennelse av at selv en mann med hele vår tids teoretiske viten om statikk og den beste praktiske erfaring ikke vil kunne gjøre det bedre, det vil si: han vil neppe turde gå til så dristig konstruksjoner som her til dels er anvendt, fordi han ikke vil kunne regne med den samme, overordentlig gode utførelse og de samme enestående materialer som disse bygninger kan fremvise.

Og enda må en nok si at den tekniske dugelighet ganske stilles i skyggen av den kunstneriske innsats som disse byggverk gir håndgripelige beviser for.

Ser vi på portalen fra Urneskirken, så inntar den ved siden av Osebergfunnet hedersplassen blant våre skatter på bygningskunstens område. Som foran antydte er det ikke usannsynlig at vi her ser for oss inngangen til et hedensk hov. Sikkert er det i hvert fall at den i karakter skiller seg bestemt ut fra andre bevarte middelalderportaler, som alle viser påvirkning av det skifte i stilen som fulgte med kristendommens innførelse i Norge. Derimot står den i nært slektsskap med forskjellige andre funn fra vikingetiden. Skjæringen er kraftig og fin og den ornamentale virkning av høyeste kunstneriske klasse.

For de andre bevarte middelalderportaler gjelder at de i mange trekk bygger på samme grunnlag som Urnes portalen, men det kan påvises forskjellige motiver som er hentet utenfra.

Disse motiver er dog smeltet sammen med det tradisjonsbestemte grunnlag så det er blitt et fullgyldig uttrykk for nasjonal norsk skaperevne.

Å gå nærmere inn på de-

taljer vedrørende de spørsmål som her er berørt faller utenfor rammen av denne artikkel, idet formålet bare har vært å gi en alminnelig oversikt.

En nærmere gransking har selvsagt først og fremst interesse for fagfolk, men i og med at det her dreier seg om kan hende vårt folks betydeligste innsats på det kunstneriske og kulturelle område, så bør de her påpekte kjennsgjerninger påaktes i langt høyere grad enn hittil har vært tilfelle.

*

Vender vi oss så til den norske bondekultur i alminnelighet, så må vi være klar over at den og alt som henger sammen med den, og da først og fremst byggeskikken, hviler på urgammel tradisjon.

Det henger i første rekke sammen med at vårt land på grunn av sin isolerte beliggenhet og landets natur har unngått å dele skjebne med de fleste andre land i Europa som gang på gang er blitt overskyldt av nye erobrerefolk. Derfor er den dag i dag størstedelen av bondebefolkningen etterkommere av de folk som først tok landet i besiddelse i en fjern fortid, for en 8–10 000 år siden da isen litt etter litt trakk seg tilbake etter den siste istid.

Denne lange ubrutte utviklingslinje setter sitt tydelige preg både på bygningskunsten og på folkekunsten for øvrig. Det ene slektledd har bygd på det som var overlevet fra det foregående, og selv om det stadig er tilført nye momenter, vil det dog på denne måte også bli en rest tilbake av det gamle grunnlag. Faktisk er det da også at vi ned til våre dager har bevart typer og former, særlig i husbyggingen, som typologisk, om ikke faktisk, må føres tilbake til den aller

eldste bosetting i dette land.

Samspeillet mellom landets natur og folkets rasemessige betingede forutsetninger blir da det grunnlag en må søke ned til for å finne forklaring på de spørsmål som reiser seg både i forbindelse med den tekniske og kulturelle utvikling som helhet og de interessante variasjoner som er lett å etterspore når en sammenligner materialet fra de forskjellige strøk av landet, ja til dels fra bygd til bygd.

Naturforholdene, og dermed betingelsene for å skaffe seg det daglige underhold, er meget forskjellige i dette land, fra forholdsvis rommelige på Østlandet, Sørlandet og Trøndelag, til ytterst bekymringsfulle mange steder på Vestlandet og store deler av den nordligste landsdel.

Som en kunne vente, følger den grad av fullkommenhet bygningskunsten har nådd i store trekk de av naturen dikterte betingelser, men ikke ubetinget. Det faktiske forhold er at vi har de indre dalstrøk å takke for våre betydeligste kulturminner, bygder som ligger like opp mot høyfjellet og dermed ved grensen av den del av landet som overhodet kan dyrkes, på samme tid som vi har lite eller intet fra de strøk som faktisk byr på de beste betingelser fra naturens side.

Årsaken til dette må søkes i den omstendighet at utviklingen som vi senere skal se har artet seg forskjellig i løpet av de siste par århundrer.

Det som kjennetegner det beste av den norske bondebebyggelse er gruppering og plassering i landskapet, det store, sterke drag i proporsjoner og bygningsmasser, materialvirkningen, som for de beste, eldste anleggs vedkommende er veldig laftetømmer, tildels stillet sam-

men med stavverkskonstruksjon, den mørke brune, til dels nesten svarte fargen, det lave, faste torvtak, og endelig den overordentlig dyktige håndverksmessige utføring som gjør hver detalj til et lite kunstverk.

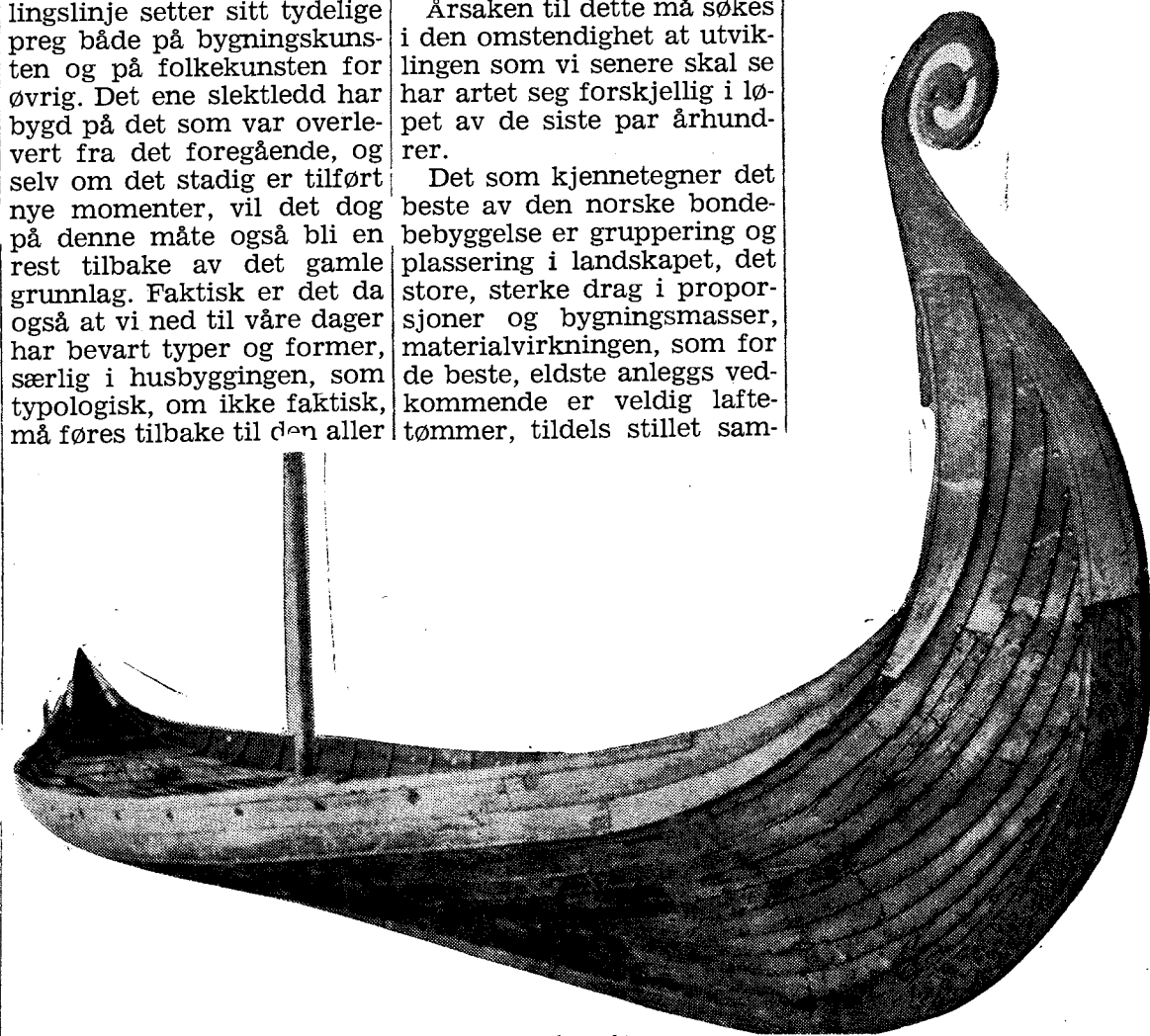
Grunnlaget for denne bebyggelse går, som tidligere antydte, tilbake til urgamle tider, men så sent som til for et par hundre år siden sto det slik bebyggelsen i de fleste bygder her i landet.

Et særkjenne for denne bebyggelse var at den bygde seg opp av en rekke enkelte hus, fordi det var et hus til hvert formål på gården.

På den måte kom bebyggelsen på en enkelt bondegård til å bestå av opptil 40 selvstendige bygninger.

I denne mangfoldighet av hus og bygninger kunne det tas ut typer fra de forskjellige tidsepoker, bygninger som til dels opprinnelig har vært bolighus for mennesker, men som nå var redusert til et mindre betydningsfullt formål.

Slik var det f. eks. med de utgravde kjellere, som lå helt eller delvis nede i bakken, og som ble brukt til melkebu eller til oppbevaring av poteter. Disse hus svarte helt til de primitive jord- og steinhus som vi kjenner fra utgravninger fra de eldste tider, og som også er omtalt i våre sagaer ved overgan-



Osebergskipet.

gen til den historiske tid her i landet for omkring 1000 år siden. Andre hustyper som ble brukt til forlover eller fjøs viste en konstruksjon med et slags primitivt stavverk, en konstruksjonsform som må henføres til bronsealderen eller tidlig jernalder. Det samme gjelder også for stabburene. De var etter sikre historiske kilder husbondfolkenes soverom lenge fremover i tiden, og blir kanskje fremdeles brukt som soveplass for tjenestefolk i sommertiden, mens deres egentlige formål nå er å tjene som oppbevaringssted for klær og matvarer. (Efter at dette ble skrevet i 1945 har nok forholdene endret seg noe også når det gjelder bruken av stabbur).

Videre kan nevnes badstuer og ildhus, som helt motsvarer de våningshus som vi finner beskrevet ganske nøyaktig i våre gamle sager som typiske våningshus for de alminnelige bønder. Denne utviklingsgang kan påvises videre, idet reglen alltid har vært at de nye fremskritt som ble gjort med hensyn til byggemåten og utstyr ble tatt i bruk av husbondfolkene, mens de gamle bygninger så å si ble degradert til å tjene et mindre representativt formål. De gamle hus fortsatte imidlertid å stå, og her har vi forklaringen til denne overveldende mengde bygninger som kjennetegner den norske bondebebyggelse, unntagelsesvis ned til nutiden.

For størstedelen av landet kom imidlertid bruddet med denne tradisjon allerede for omkring 200 år siden.

Det henger sammen med at vårt land i løpet av 1700-tallet som helhet hadde et betydelig økonomisk oppsving, og det førte med seg at bøndene fikk råd og anledning til å nyttiggjøre seg de tekniske fremskritt på bygningskunstens område, som dengang var alminnelig kjent i byene.

Det viktigste av disse fremskritt var anvendelsen av vinduer med tresprosser i motsetning til bly-innfattede glasruter. Derved ble vinduene billigere og folk flest fikk adgang til å bruke flere og større vinduer enn tidligere. Et annet typisk trekk som kjennetegner 1700-tallets byggevirkksomhet var at en nå begynte å bygge sammen flere bygninger under samme tak. Det var en rasjonalisering av bebyggelsen som ble sterkt anbefalt fra administrasjonens side, ut fra den begrunnelse at vedlikeholdet av alle disse bygninger la for stort beslag på arbeidskraft og materialer.

Samtidig kom nå også utvendig panel i bruk. Legges så dertil den alminnelige

streben etter symmetrivirkning både i eksteriør og interiør, i motsetning til den utpregede asymetri som er karakteristisk for den eldre bebyggelse, så sier det seg selv at hele karakteren i bebyggelsen ble en ganske annen.

Om bebyggelsen fra denne periode kan man dog som en alminnelig karakteristikk si at den var båret oppe av en betydelig teknisk dyktighet og en ikke liten arkitektonisk formsans.

Forbildene var imidlertid hentet utenfra, og det som ble skapt i denne tiden kan ikke på noen måte stilles ved siden av de helt selvstendig utformede byggverk fra gammel tid.

Hadde dette tidsroms reformer klart å trenge gjennom til alle strøk av landet ville vi nå ha vært langt fattigere på dette område enn vi er idag. Flere av våre indre dalstrøk ble heldigvis temmelig uberørt av disse moderniseringstendenser, og fra disse daler har vi da fremdeles håndgripelige beviser for hva våre forfedre har maktet på bygningskunstens område.

Det meste og beste er bevart fra Setesdalen, Telemark, Numedal, Hallingdal, og sist men ikke minst Gudbrandsdalen.

En nærmere betraktning av anlegg fra de forskjellige dalstrøk eller bygdelag gir som resultat at Setesdalen ubetinget er det område hvor fortidens bygningsstil har holdt seg best. Det som gir disse bygninger karakter er først og fremst de eventyrlig grove tømmerdimensjoner, og den enkle, dystre virkning i oppbygging og proporsjoner. Ornamentale virkemidler forekommer omtrent ikke, derimot er den håndverksmessige utførelse førsteklasses. De enkelte stokker i tømmerveggen er gitt et jevnt ovalt profil i hele sin lengde, og de enkelte laft er hugget med en utsøkt nøyaktighet som vi ikke finner maken til fra de seinere århundrer.

Også i grunnplan har Setesdalen beholdt de gamle former. Her var vikingetidens stueform, med ildstedet midt på gulvet og ljøre i taket i bruk til for etpar mannsaldre siden. Alt ialt viser de her omtalte hus en bebyggelse som fører minst 1000 år tilbake i tiden.

Det finnes også fra andre dalfører enkelte bygninger som bærer det samme æverdige preg, men som regel har seinere innflydelse gitt bebyggelsen som helhet en livligere karakter. Slik er det med Telemark og også Gudbrandsdalen, hvor sansen for ornamental virkning trer sterkt frem. Her er også husformene nyere. Våningshuse-

ne på de større gårder er bygd med flere rom og to i høyden med svaegang i annen høyde. Som et særtrekk for Gudbrandsdalen må nevnes tun-anleggene, hvor våningshusene, stabbur og stall er plasert om tunet, mens uthusene var lagt rundt «nautgarden». Denne var visstnok plassert i nær tilknytning til tunet, men dog skilt fra dette med en grind, slik at en unngår tråkk av dyrene på tunet.

Dette må betraktes som en bevisst trang til å oppnå en viss plassvirkning ved å stille de forskjellige bygninger sammen på en hensiktsmessig og harmonisk måte. Når dette særlig gjør seg gjeldende i Gudbrandsdalen, tør det stå i forbindelse med at jordbruksforholdene her var noe rommeligere med større gårder og bedre plass til utvikling av gårdsanlegg enn tilfellet var i de andre dalstrøk.

Som tidligere berørt er byggemåten for den gamle bebyggelse her i landet så å si uten unntagelse laftet tømmer, med anvendelse av stavverkskonstruksjoner for svaleganger og underordnede tilbygg.

Et laftet tømmerhus kan tas ned og flyttes uten at huset tar noen skade av betydning. Det har da også vært gjort i uttallige tilfeller. I litt eldre bygninger vil en derfor svært ofte finne gamle bygninger føyd sammen med nyere deler. Dette gir verdifullt materiale til studiet av en eldre byggeskikk, også i de strøk av landet hvor bebyggelsen nå har et mer moderne preg.

En særlig omtale fortjener stabburene.

De har forskjellig navn i de forskjellige strøk av landet: bur, bu, loft. Utformingen er tilsvarende forskjellig, men som et fellestrekk kan en si at dette hus overalt har vært omfattet med en særlig omsorg.

Som navnet bu antyder, står dette hus som et monument over den faste bosetting, da det på folkesproget er samme ord som å bo.

I dette hus har folk fra gammelt av oppbevart de forråd som de klarte å få sammen for å berge livet vinteren igjennom, og etter all sannsynlighet har det også vært et fast punkt i forsvaret mot ytre fiender.

Sikkert er det i alle fall at dette hus ned gjennom tidene har vært ofret en oppmerksomhet som intet annet hus. Herom vidner de rikt utstyrte stabbur som vi fremdeles har bevart mange av, særlig fra Telemark, hvorav flere går tilbake til middelalderen.

Også med hensyn til plasseringen har stabburene inn-

ble anbragt mest mulig for seg selv, vel med sikte på faren for brann. Om andre hus brente ned var det selvfølgelig ilde, men røk stabburet med, da var det katastrofe, for der var det matvarer, og først og fremst såkorn som det hendte var umulig å få erstattet.

Utstyr og innredning av rommene er et område for seg som her bare skal berøres. Her spiller fargene og det dekorative innslag en betydelig rolle.

I våre sagaer finnes beretninger om rikt dekorerte rom, men i de vanlige bondeus har det neppe vært tale om dekorasjon før i de siste 2-3 århundrer.

Også på dette område utviklet de forskjellige strøk sine spesielle karakteristiske eiendommeligheter. Her er det særlig Telemark som kan oppvise gode ting som vidner om farveglede og en ekte følelse for dekorativ virkning.

I nær sammenheng med gleden over dekorativ virkning står også treskjærerkunsten, som hadde sin rikeste utvikling i Gudbrandsdalen.

Her skal også nevnes teppevevningen, som jo var den opprinnelige form for utsmykning av rommene.

Også på dette område har vi bevart så pass meget at det kan slås fast at vikingetidens og middelalderens kvinner på sin side ikke har stått tilbake for mennene når det var tale om dugelighet og skapende kunstnerisk evne.

*

Når en beskjeftiger seg nærmere med de spørsmål som jeg her har pekt på, er det ikke til å unngå at en stadig vekke kommer til den slutning at vi i stedet for en utvikling frem til større fullkommenhet tvert om på en rekke områder må konstatere en beklagelig tilbakegang.

Det beste vi eier på de forskjellige områder viser seg stadig å være det eldste. Det er altså ikke bare politisk at vi må erkjenne en tilbakegang i den tiden vår historie spanner over.

Snarere er det vel så, at alt som angår et folks liv, det være seg av politisk, økonomisk eller kulturell art, i virkeligheten står i den nærmeste sammenheng, slik at en defekt på det ene området etterhånden vil medføre at også de andre grener av folkets liv forkrøbles, og at omvendt en virkelig nasjonal reising må være altomfattende.

Ut fra denne betraktning tør det være berettiget å hevde at en gjenreisning av vår nasjonale byggekultur, med sikte på å bevare det beste i de norske byggeformer, slik som vi fremdeles har dem

for våre øyne på landsbygden eller i våre museer, det er ikke en sak som bare angår arkitekter eller estetiserende historikere. Nei, det er simpelthen et spørsmål av den aller høyeste betydning for vårt folk som helhet, en forutsetning for at vi skal kunne bevare og dernest hevde vår stilling som folk.



FORBUNDET

Ønsker alle sine medlemmer og bidragsytere en riktig god jul og håper på fortsatt godt samarbeide i tiden fremover. Vårt arbeide er avhengig av den økonomiske støtte vi får og derfor er det vår plikt også i denne julehilsen å minne om at alle bidrag mottas med takk.

Arbeidsutvalget

EN RIKTIG GOD JUL!

og et godt nytt år med ny fremgang for felles sak ønsker vi alle våre medarbeidere, lesere og venner landet rundt. Vi kan ikke nå hver enkelt av de mange som har føyet en økonomisk støtte til bladpengene ved abonnemntfornyelsen, men vi vil iallfall gjerne på denne måte gi uttrykk for vår takknemlighet. Takk for all hjelp og støtte i 1968 og vel møtt i 1969.

FOLK OG LAND

GOD JUL — GODT NYTTÅR,

ønskes alle meningsfeller, særlig dei i Bløtekjær og Suplandsfoss.

N. Fjellstøllen
Amli.

GOD JUL
og GODT NYTTÅR
ønskes alle kamerater fra
Suplandsfoss!

Otto Johnsen.

HUSK ABONNEMENT- FORNYELSEN

HAR DE LEST BOKEN TIL RALPH HEWINS

før saken Hans S. Jacobsen — Sverre Løberg kommer for retten? Hvis ikke har vi den fremdeles på lager.

Pris kr. 20,- + porto kr. 1,30. Ved oppkrav kommer oppkravsgebyr i tillegg.

FOLK OG LANDS
BOKTJENESTE
Boks 3214, Oslo 4
Postgiro 1 64 50

Karl XII - -

(Forts. fra side 6)

Det er inlysende at kongens død nettopp under disse omstendigheter måtte vekke jubel hos hans motstandere, ikke minst har Georg I hatt anledning til å glede seg, men også i Norge og Danmark følte man det som en øyeblikkelig lettelse. Man overså at Karl XII's fall også betød avslutningen av hele Nordens storhetsperiode, muligheten for at Norden som selvstendig maktfaktor ville kunne gjøre seg gjeldende mellom øst og vest og håndheve sitt gamle vikingeherredømme over de to hav, Nordsjøen og Østersjøen var for bestandig glippet. Det ble først det nasjonalliberale slektledd i det følgende århundre som klart så at kong Karl ikke bare kjempet Sveriges sak, men hele Nordens sak ved Narva og Poltava. Ja, man kan enndog si med Voltaire «denne usedvanligste mann som verden noensinne har sett» i dette tilfelle kjempet hele Europas sak. Det er nemlig Norden som likevektssentrum mellom øst og vest som Europa i de følgende århundrer så bittert har måttet savne.

Samtlige tre skandinaviske land kom i ettertiden under hårdt press fra de to nye stormakters side. Sverige gled i stendertiden inn under russisk innflytelse, men det gikk ikke det seirende Danmark-Norge bedre. Det er betegnende for en genial sjøstrateg som Peter Tordenskjold, som forøvrig var en stor beundrer av Karl XII, at han har blikk for den russiske fare i Østersjøen: «Heller skyte noen russiske fregatter isenk enn å fyre på svenske skib.»

Enda tyngre hviler det engelsk-hannoveranske trykk på Danmark og Norge, og det var så meget mere skjebnesvangert som det tilsynelatende ikke merkedes før situasjonen ble akutt i 1801 og 1807—14. Det var dog enkelte klartseende mennesker som allerede på et tidlig tidspunkt så faren ved å bli dratt inn under engelsk innflytelse. De to konger Fredrik V's og Christian VII's ekteskap med engelsk-hannoveranske prinsesser medførte samtidig en skjebnesvanger handels- og kulturanglisering og et anglo-snobberi som, ved et kuriøst treff, nettopp Tordenskjolds grandnevø, dikteren Johan Herman Wessel karakteriserte i følgende linjer (Brådne kar i alle Land):

«Jeg hos kjække nordmann priser
at han stedse ivrig viser
han sitt fødeland har kjær.
Dog jeg tror at det var ilde

om han ville seg innbilde
at det finnes mennesker
kun i England og der.»

Som personlighet er det helt umulig å sammenligne Karl XII med noen annen, like så umulig som å sammenligne et tordenskrall med Babelstårnet og si hva der er høyest. Voltaire, en av de få i samtiden som forsto at historien skaptes av store menn og ikke av tilfældigheter eller ved forutbestemthet, har understreket dette faktum ved å samle sin skildring av Carolus Rex om kongens person, ikke om kongens regjeringshistorie, som han gjør det i beskrivelsen av de to andre av hans store samtidige, tsar Peter den Store og kong Ludvig XIV. Boken om tsar Peter er beskrivelsen av Russland, geografisk, klimatisk og politisk og verket om kong Ludvig bærer med rette titlen «Ludvig XIV's århundre», det er kultur og sedelære, men «Karl XII's Historie» er et heltepos.

Kritikere av Karl XII har anket over at han tilsidesatte sitt rikes og sitt folks velferd for egen glorie og berømmelse. Intet er dog mere galt. Ifølge datidens moral- og statsoppfatning var nå engang fyrstens ære og berømmelse uløselig knyttet til hans lands anseelse, de to ting lot seg ikke skille. Det er nettopp kong Karls store fortjeneste at han grep til våpen i det øyeblikk han så sitt folk truet av overmektige fiender fra vest, syd og øst, og slo til straks. Han gjorde angrepet til slutt til sitt beste forsvar og frelste derved sitt land fra krigens herjinger på dets egen grunn. Her står han som en folkekonge mere enn noen av sine samtidige.

ANNELIESE PAROW

TANNINSETNING

Trondheim
Gisle Johnsonsgt. 5 - v/Lademoen kirke - Voldsminde

Månadsbladet FRIHUG

Upolitisk og rømsynt organ for sunn og nasjonal kultur, med artiklar om helse- og samfundsspørsmål, spanande fylgjetongar, dikt m.m. Fritt ordskifte om dei mest ulike emne: — Årspris kr. 25,—. Postgiro for bladpengar 80 821. Prøvenr. mot kr. 2,50 i frim.

Utgjevar: Erling Seim,
K i n n

Solverv - -

(Forts. fra side 1)

For her i verden skjer for våre øyne en oppløsning av alle absolutter og verdier som julens gave skulle garantere oss og som har vært kulturens ankerfeste her i vesten. Nå rakner det hele og det profetiske ord synes å gå i oppfyllelse: Det skal komme en tid da de ikke skal tåle den sunde lære. (2. Tim. 4. 3.) Men etter sine egne lyster ta seg selv lærere i hopetall fordi det klør dem i øret, og de skal vende bort øret fra sannheten og vende seg til eventyr. Tidens massemedia, dårlige filmer og verdiløs litteratur trekker ensidig i nedadgående destruktiv retning, og massemenneskets religiøse substans er lik null. Tidens barn er vel ennå avhengig av kristen kultur til en viss grad, men mange indier peker i en farlig retning og lover ikke godt, for barn av tiden er å ligne med avskårne blomster uten rotfeste i god jord.

Jeg behøver ikke nevne at denne tid opplever en global krise, det er en truisme som vi alle er aktiv med i. Hva er kjernefysikk og veddeløpet om å komme først til månen annet enn esjatologiske tegn? Så rekke da Gud tross menneskenes ulydighet sine evige armer ut til en redselslagen menneskehet, vil frelse dem og gi dem syndernes forlatelse og en god samvittighetspakt. Lys over land.

I julens skjønne evangelium får vi møte Gud som far, som kjærlighet, som gir oss tro, håp og kjærlighet, men størst av dem er kjærligheten. For budskapet fra Bethlehem lyder ennå i dag som for hyrdene i sin tid: Eder er i dag en frelser født, som er Jesus Herren i Davids stad. Dette skal I ha til tegn. I skal finne et barn svøpt liggende i en krybbe.» Og så bruste det skjønneste himmelske kor i lovsangtoner over gjeterne i utmarken utenfor Bethlehem: Ære være Gud i det høyeste.» En fuge fra det himmelske høye, skjønnere enn Johan Sebastian Bach's.

Med takk og lovsang vil Du og jeg samles i stallen ved Jesu krybbe og be om kraft til å holde vår hellige arv i hevd, den største julegave for engstede sjeler med deres angstkomplekster, så vi atter får høre med folk av alle tungemål: Frykt ikke, Dine synder er Deg forlatte. Dette er det enkle budskap om frelsende tro. En tro som driver til handling, for som Albert Schweitzer så godt har sagt det: Kraften i idealismen er uberegnelig. Vi kan

Den utrolige - -

(Forts. fra side 1)

ære» side 209) Det er vanskelig å tro på en slik naivitet!

Nå er det vel grunn til å anta at Koht, som selv var en livsfjern fredens mann, ble drevet inn i den holdning med intet militært å foreta for ikke å lage vanskeligheter for en britisk aksjon, av krefter utenfor departementet — og delvis også utenfor regjeringen. Tildels på aller høyeste plan. Ellers minner vi om at den østerrikske forfatter Karl Springenschmid i sin bok «Die Männer von Narvik» forteller at den tyske storadmiral Raeder under ensituasjonskonferansen i Berlin i slutten av mars 1940 anførte at «han var tvertimot helt overbevist om at England i disse dager planla avgjørende forholdsregler mot Norge. I norske marinekretser regnet man med at England i løpet av de nær-

ikke se noen kraft i en vann-dråpe. Men la vandråpen fryse til is i en fjellsprekk og den sprenger fjellet, eller la den omformes til damp som kan drive de kraftigste maskiner.

Slik er det nettopp med den tro som den rettferdige lever ved, og som får ny styrke og glede ved det solverv for hjertene bange som hendte den gang i Bethlehem, da Gud gav den største julegave til menneskeheten. Derfor tenner vi atter vårt juletre og går rundt det glitrende grønne tre med sine tente lys med sinnet fylt av glede.

I år har vi også å glede oss over noe nytt i vår egen kirke. De norske biskopper har i menneskerettighetenes navn understreket og tatt klart standpunkt mot den forferdelige menneskejakt som har herjet Norge i den siste menneskealder. «Hensynet til ro og orden kan aldri rettferdiggjøre vilkårlig rettsbehandling.» Om kirken kan med Kielland sies: Vi kommer sent, men vi kommer godt, herr konsul. For plutselig har kirken oppdaget at det er noe som heter samvittighetsfrihet! Kirken hadde glemt Luther i Worms. Derfor har de mange i år ekstra grunn til å synge julestrofene: Og derfor så synger vi alle hans pris og holder vår høytid med glede. La oss be Herren gi oss all kraft til en levende tro på ham det lille barn i krybben, la oss ta imot den store julegaven med takk og tillit, amen!

Og så ønsker vi hverandre en god jul. Gud signe både tvilere og troende.

meste dager ville overta beskyttelsen av de norske territorialfarvann.» (Folk og Land nr. 20/1968, s. 6) Var det bare admiral Diesen og hans nærmeste krets som regnet slik eller gjenspeilet det utenriksminister Kohts og andres oppfatning og plan? Var det i så tilfelle i marinen eller i politikernes krets dette forræderi mot norske interesser og norsk selvstendighet ble utklekket? Her synes vi det er all mulig grunn for våre samtids-historikere til å ta fatt.

I disse dager er det ellers kommet en ny og interessant opplysning om nok et forhåndsvarsel utenriksdepartementet fikk og som det også ignorerte. Det har spesiell interesse fordi marinen også her spiller en viss rolle.

Vi sikter til den avdankede AFTENPOSTEN-redaktør Einar Diesens memoarer «Fra petit til leder» som er kommet på Aschehoug forlag. Diesen beretter på side 148:

«Den 5. april 1940 dikterte Theo Findahl, Aftenpostens korrespondent i Berlin, som vanlig sine nyheter til morgennummeret. En av meldingene lød slik:

— Kan tyskerne vente malmkrig eller oljekrig? Hvilket nøytralt land, Norge eller Bulgaria blir først trukket inn i krigen? Dette er det store spørsmål i Berlin i dag, sier London. Daily Telegraph har fortalt at tyske tropper på ca. 40 000 mann er konsentrert langs Østersjøen fra Kiel til Swinemünde, fullt forberedt på avskipning, antagelig med sydnorsk havn som mål. Den engelske avis vil dermed ha antydnet, tror man her, at Tyskland er forberedt på å komme England i forkjøpet ved påtenkte militære fremstøt for å sikre seg støtsepunkter på den norske sydkyst, for eksempel Kristiansand. Og Daily Sketch har antydnet en alliert fremmarsj fra Tyrkia over Saloniki gjennom Bulgaria mot Romania.

Det er rimeligvis disse meldinger det blir hentydet til i det offisiøse Dienst aus Deutschland i dag, hvor det heter at man i Berlin ikke uten en viss interesse følger den engelske og den franske propagandas anstrengelser for å skape stemning om visse tendensiøse meldinger som vestmaktene, tilsynelatende i hvert fall, ventet seg en teknisk nytte av —

Findahl kom med litt flere sitater og slutter sitt telegram slik:

Nasjonal Ungdomsfylking . . .

(Forts. fra side 5)

hvor også våre etterkommerer kan finne en meningsfylt tilværelse. Vi vil definitivt forlate liberalernes illusjonslinje om «utviklingshjelp» — det er et faktum at denne såkalte hjelp har forverret u-landenes stilling. Og selvfølgelig må vi forkaste venstreradikalernes selvmorderiske angrep på den hvite verdens handelspolitikk, militærinngrep osv. Europa og USA må nettopp bevisst gå sammen om lederskapet i vår verden, hele vår tradisjon, sivilisasjon, teknikk og kultur gjør at vi må føle vårt store ansvar her. Klokken er nemlig fem på tolv mens våre stortingsmenn krangler om lønnsprosenter og umoral. Vår innenrikspolitik må avpasses etter de stadig større globale motsetninger som alt tyder på at vi vil få i en ganske annen grad enn vi

— Krigsfaren for de nøytrale, særlig Skandinavia og Balkan, ansees her for permanent. Interessen svinger fra nord til syd, eftersom man mener at en militær aksjon er nær forestående eller ikke. I dag svinger pendelen voldsomt mellom Norge og Bulgaria, med en tendens til å feste seg ved Norge.

Og etter å ha diktert dette lille mesterverk av kamouflert oppriktighet, sa Findahl, uten å bry seg om at visse folk kunne lytte på telefonen på hans side:

— De kommer! Gi beskjeden videre snarest mulig».

Og hva førte så dette til. Diesen fortsetter på side 149:

«Vel, vi gav beskjeden den 5. april videre til admiralstaben, og det førte til en rask oppringning fra utenriksdepartementet, som henstilte til oss ikke å bruke meldingen. Det kunne bare skremme folk unødig (!) Senere fikk jeg vite at det var kommanderende admiral som ønsket at en slik henstilling skulle gå ut til pressen.

Jeg spurte om meldingen var grepet helt ut av luften. Det svarte vedkommende litt svevende på.»

Det burde ha sin interesse å søke å bringe på det rene hvem denne «vedkommende» var og hva han eventuelt måtte ha å berette om det som foregikk bak kulisene. For når det gjelder Kommanderende Admiral, så var det vel neppe hensynet til ikke å skremme folk som var avgjørende?

kjenner til idag. Våre samfunns- og organisasjonsformer må legges om, Stortinget må antagelig suppleres med institusjoner som har representanter fra andre områder innen vårt samfunnsnivå enn fra partikontorene.

Forsvaret vil i fremtiden komme til å få et vesentlig annet innhold, soldatopplæringen må moderniseres og utvides. Oppvigling til militærnektning og revolusjon skal behandles som det det er, nemlig en forbrytelse, og straffes derefter. Vår nærings-, natur- og distriktspolitikk må fullstendig omvurderes og settes inn i den ramme som før antydte. Kulturpolitikk i videste forstand må ha som siktemål en samling, bevisstgjøring og ideologisering av folkefellesskapet. De kristne idealer og moralnormer må nå som før være retningsgivende, men må få et klarere forhold til den ytre, samfunnsmessige og internasjonale situasjon.

— Er Nasjonal Ungdomsfylking, som navnet antyder, en organisasjon reservert for unge mennesker?

— I første omgang: Ja, men det er naturlig at den senere vil gå over i en vanlig partiorganisasjon.

— Er Nasjonal Ungdomsfylking en rent politisk organisasjon, eller er den en interesseorganisasjon som skal ivareta en bestemt gruppe menneskers krav?

— I motsetning til samtlige norske partier som i sin politiske virksomhet nettopp er talsmenn for særinteresser, vil vår bevegelse strengt forsøke å se bort fra ensidige gruppekrav, alt må vurderes ut fra vårt lands behov og plikter i den globale sammenheng.

— Hvilken forbindelse har lektor Hoaas og hans skrift «Ny nasjonal politikk» med Nasjonal Ungdomsfylking?

— Lektor Hoaas er meget på linje med oss når han skisserer opp den situasjon verden nå står overfor, men vi er til dels uenige i hans praktiske løsningsforslag. Men samarbeidet fra vår side vil iallfall fortsette, på veien frem til den endelige utforming av den nye nasjonale ideologi, er alle diskusjonsforslag verd å tas opp til vurdering. «Ny nasjonal politikk» er ypperlig i den henseende, det tvinger til tenkning, delvis motforestillinger.

— Av pressemeldinger fremgår det at Nasjonal Ungdomsfylking er «ny-nazistisk», er dette riktig Hovd-kinn?

— «Ny-nazistisk» er en ganske meningsløs floskel,

og blir slengt i alle politiske retninger, så hvorfor ikke også mot oss? Jeg vil ikke gå inn på noen diskusjon om nasjonalsosialismen, men la følgende være klinkende klart: Den spesielle retning av nasjonalisme som ble praktisert under Adolf Hitler var og er noe som må bli tyskernes og bare deres sak. En form for nasjonalisme oppstått under spesielle samfunnsforhold, i et ganske avgrenset tidsrom, er ikke og kan ikke bli noe eksportprodukt. Det er en selvmotsigelse å snakke om «nazisme» utenfor Tyskland. Vi har vårt samfunn og vår tid å kjempe med og mot, og det er irrelevant og usakelig å skjelle oss ut for «ny-nazisme» eller nazisme overhodet.

— Pressen hevder at Hoaas har til hensikt å stifte et nytt parti, kjenner De noe til dette?

— Hvis oppslutningen om ungdomsfylkingen holder frem i samme tempo, skulle jeg tro at der også ville være behov for et parti.

— Har Nasjonal Ungdomsfylking noen likhet med NS og dets program?

— Vi har i grunnen ikke vært så uhyre opptatt av å rote frem politiske aner, vi står selvfølgelig med dype røtter i tradisjonen, men vår hovedoppgave er å skape et konstruktivt alternativ til det moderne massesamfunns maktesløshet. Det er vanskelig å se seg som noen absolutt arvtagere av noe som helst i norsk politisk liv, jeg synes at den eldre generasjons innsats i så henseende ikke er så mye å skryte av. Om de var grønne, blå eller blå-brune spiller i grunnen, etter min vurdering, mindre rolle. Grove feil ble begått innen alle borgerlige partier, fra Venstre til NS. Man vil sikkert finne likheter mellom våre synspunkter og de som ble forfeftet i Fedrelandslaget, Høyre, Nasjonal Samling og Bondepartiet, for en mannsalder siden. Delvis bygger vi nok på samme verdigrunnlag som hvert enkelt av disse. Men vår verden er en annen. Vi er det nye Norge og det nye Norden, vi har ikke tenkt å grave opp lik. Eventuelle likheter med tidligere politiske grupperinger er ikke noe argument mot oss, vi finner det uinteressant.

— Hvordan stiller Nasjonal Ungdomsfylking seg til «rettsoppgjøret»?

— Rettsoppgjøret er et ømtålelig tema. Jeg vil ikke oppkaste meg til dommer over det som foregikk under okkupasjonen. Men meg sy-

(Forts. side 22)

Små kulturportretter post mortem

(Forts. fra s. 15)

I okkupasjonsårene gjorde han seg bemerket med sin uforlignelige tegneserie om Nulle, den lille jøssinggutten, i Fritt Folk». Guttens refleksjoner kunne være spydige nok, men det lå ikke til Ola å være ondskapsfull. Selv om han refset de voksnes tåpelighet så lå det alltid hjertelag og medfølelse bak. Hvor vi trengte en Nulle i de onde år etter krigen.

I 1945 var det som alle djevler var sluppet løs i dette land, og det sier seg selv at Ola befant seg blant dem som ble arrestert og fengslet for sitt nasjonale sinnelag. Men hans humor fornektet seg ikke. En av våre gode venner forteller at da han sammen med andre ulykkelige medfanger var kommet til Ilebu fra fengslet i Åkebergveien så oppdaget han plutselig en tegning på latrineveggen. Det var selve Nulle med sin røde nisselue, og under sto det: Nulle ankommet til Ilebu 16de mai. Dere kan ikke tro hvor oppkvikende det virket, sa vår venn.

Som alle andre på den nasjonale kulturfront ble Ola Cornelius i årene etterpå forfulgt på det skammeligste og overalt utelukket fra å utøve sin kunst. I sin bitre nød måtte han — som flere nasjonale kunstnerkamerater — ta jobb som dørvakt og fikk en i en bank. Vi glemmer ikke sjokket da vi så denne avholdte og fine kunstner stå med en mektig lue med «Portner» på i en trekkfull dør og hilse alle slags jøssingfolk velkommen til banken. Men tok vi feil? Neppe. Vi oppdaget det skøyeraktige glimtet i øynene hans når han bukket for en riktig ufordragelig vestkantfrue eller en snørrhoven jøssingadvokat.

En vakker vårdag noen år senere møtte vi ham i Stortingsgaten. Han smilte om kapp med solen.

— Hvordan har du det, Ola?

— Takk, aldeles utmerket, jeg er ansatt i . . . (han nevnte et kjent skipsrederfirma).

— Jaså, i reklameavdelingen da? Som reklametegner?

— Nei langtifra, jeg er kontorist — fra klokken 9 til 4.

— Kontorist? Det kan ikke være mulig, vel

— Hvorfor ikke? Jeg trives storartet. Hva betyr det ikke å føle trygghet? Det den 1ste i hver måned å kunne legge husleien på bordet, å kunne betale lysregningen ved forfall, ikke å skylde et

øre til kjøpmannen på hjørnet.

— Men gledene som kunstner da?

— De var pent få, de. Men sorger og bekymringer var det nok av. Selv i min faste jobb som teatermalers var jeg så underbetalt at det var umulig å få endene til å møtes. Alltid gjeld og fandskap. Nei, idag kan jeg endelig puste ut.

Han sender oss sitt mest strålende smil og skynder seg videre til jobben fra 9 til 4.

— — — I 1961 døde han, vel 71 år gammel, og vi var atter en kjær venn og kamerat fattigere. Det er stille om hans navn idag i dette vårt ensrettede land. Skulle det ikke snart være på tide at man begynte å huske oss?

Ja, når skal våre nasjonale kunstnere gjenvinne sin plass i solen? — idag er det snart 24 år siden freden brøt løs. Giganten Knut Hamsun våget man ikke å kaste på skraphaugen. Han var for stor. Og jøssingfolket ville gjerne trekke betydelige vekslers på hans navn. Men rehabiliteringen av våre andre kunstnere har gått uendelig langsomt — hvis den overhodet har gått. Vi gledet oss riktignok over at vår store komponist David Monrad Johansen ble behørig hyldet på sin 80-årsdag. Man hadde funnet ut at han allikevel var så verdifull at det var mulig å dra nytte av ham. Men hva så med de mange andre som hver på sitt felt har gjort en imponerende innsats? De fleste ligger på kirkegården hvor den umenneskelige og hjerteløse forfølgelse har bragt dem ofte lenge før tiden, men noen lever da. Hvorfor later man fremdeles som de ikke eksisterer? La oss sitere noen linjer av Radclyffe Halls berømte roman «The well of loneliness» som omhandler uskyldige mennesker som — riktignok av helt andre grunner — er satt utenfor samfunnet:

«We have not denied you; then rise and defend us. Acknowledge us, oh God, before the whole world. Give us also the right to our existence!»

KRISTNE VENNER

Har du lyst til å treffe gamle venner i et åpent miljø? — Kristne Venner møtes den første fredag hver måned i Colletsgate 43. Etter en tale er det bevertning og anledning til selskapeleg samvær.

Møtetid kl. 19.30.

Olav Bø - -

(Forts. fra side 6)

kom han stadig attende til Joseph Mc Cabe. Ikkje ei einaste av dei mange bøkene denne forfattaren har skreve er oversatt til norsk. — Ein ikkje liten del av bøkene kosta han privat innbinding på. Han lærte seg også bokbinding sjølv, og batt inn eit eks. av Dante's «La Commedia» som formannen i Bokelskernes Forening den gongen — i 1925 — takserte til 1500 kroner.

Han var godt inne i religionshistorie og religiøs symbolikk. I all si granskning var han ein kompromisslaus sanningssøklar, ville vera orientert både for og imot i ei sak før han tok standpunkt. I boksamlinga er då også dei mest forskjellige iderettningar representerte.

Som treskjerar nådde han svært langt, og her fekk han nytta ut den veldige kunnskapsmengd han sat inne med om symbolikk. Han arbeidde eit bord i rokokkostil av kvitbøk, prydd med religiøs symbolikk. Dette heldt han på med i fjorten år — for det meste ut over nettene. Av rosemålaren og treskjeraren Gunnar Bø er det blitt taksert til ti tusen kroner. Også ein del av hageanlegget er arrangert slik at det har fått symbolsk tyding. Han hadde vidare interesse for målarerkunsten, kjøpte m. a. flere maleri av Haukebø, og prøvde seg også sjølv som kunstmålar med godt resultat. Sjølv den sjeldne og arbeidskrevjande gyldenlærerkunsten var han inne i. Dei negative modellane skar han ut i tre.

Så skreiv han eit diktverk, «Bonden og plogen». Dette ligg no føre maskinskreve og ferdig redigert. Politikk blanda han seg ikkje bort i, men fylgde interessert med i alt som hende. Såleis fekk han tidleg interesse for Grønlands-saka og samla eit verdfullt arkiv med avisartiklar frå Grønlands-tiden. Ellers var han mykje oppteken av helsespørsmål og levde i fleire år etter den svenske helsereformator Are Vaerland sitt kostholdssystem. Om dette hadde han berre godt å seia, men måtte gå frå det då han drog til sjøs. — Også dette forunderlege mysteriet som populært kallast «flygande tallerkenar» interesserte han sterkt, og i den samanheng abonerte han på det danske tidsskriftet «Ufo-Nyt». Den tida som no ligg framføre oss såg han fram mot som ein interessant tidsbolk å leva i, ei tid då store og viktige ting kjem til å skje.

Gjennom ei rekkje inter-

vju i presse og kringkasting vart Olav Bø kjent vide om, og det vart etter kvart mange som fann vegen til «Fredens Hule». Han sette då også pris på vitjing av folk han kunne snakke med om dei mange ting som interesserte han. Det kan nemnast at prestane i distriktet stadig vende attende og hadde lange samtaler med han. Når ein kom dit kunne ein vera vis på å finna han oppteken med ei eller anna form for positiv verksemd. Kjeda seg gjorde han ikkje, tida fall aldri for lang. Han spurde gjerne kva klokka var, og vart forundra over kor langt på dagen det leid. Var han oppteken med ei spesielt interessant bok kunne han sitja oppe og lesa heile natta. Så dubba han gjerne av ei stund på morgonkvisten, ordna seg litt frukost når han vakna att — og las vidare. Han delte gjerne den kunnskap han hadde med andre, og treivst godt ilag med ungdom. Interesserte unge lånte han gjerne bort bøker til. «Hvad solskinn er for det sorte muld er sand opplysning for muldets frende — — —»

Odelsguten vart ikkje bonde på Bolsøya, men kanskje det var det han aller helst ville ha vorte. Han snakka gjerne om livet på Lillebostad, der femten mjølkekyr stod på båsen. I mange av dikta sine oppheld han seg ved bonden og bondelivet, t.d. i dette som også har gjeve dikteverket namn:

BONDEN OG PLOGEN

*Lykkelig er han
som fikk gå bak en plog
og snakke med den
som trofast den drog.*

*Han er i pakt med,
har fred fra det høie,
som livssvangre muld
en vårdag fikk pløie,*

*i naturens tempel
i solvarme bakke,
lysenes fader
fikk love og takke.*

*Salig er den
som i forbund med altet
livsdagen lang
har jorden forvaltet.*

*Han som fikk ånde
i blomst og i lyng,
salig blev løftet
av susende ving.*

*Han som fikk favne
den gaumilde jord
og fødtes påny
i hver spire som gror.*

Nasjonal Ungdomsfylking - -

(Forts. fra side 21)

nes det iallfall som at tro og idealer var å finne på begge sider av frontlinjene, både blant jøssinger og NS-folk. Overgrep og umenneskelighet har også begge sider ansvar for. Landssvikoppgjøret har fått så megen kritikk fra uavhengig juridisk og moralsk hold, at myndighetene etter min personlige mening bør sette ned en virkelig nøytral gruppe til på nytt å vurdere alle sider ved dette enorme problemkompleks. Dette er ikke blitt behandlet i vår bevegelse, men det vil nok være en fordel å få rensket luften i denne sak.

— En norsk ungdom politisk bevisst?

— Politisk, og dermed åndelig bevisst vil det alltid være en minoritet som er, enten det nå gjelder en ungdomsgruppe eller hele befolkningen. Denne minoritet tenker, handler og leder, de andre følger etter, og har like stor innflytelse i Bortens Norge som i Maos China, for å sette det litt på spissen. Det avgjørende må være elitetenkerne, hvilket verdigrunnlag de bygger på. Vi har trådt frem fordi vi mener at de verdier som ligger til grunn for den nåværende maktelite er urealistisk, og delvis moralsk forkastelig og hyklerisk.

— Er det noe som tyder på at Nasjonal Ungdomsfylking har fremtiden foran seg?

— Det er vi som har fremtiden foran oss, den er vår mest trofaste partner.

ALRIK.

**Ditt blad
er avhengig også av din
støtte!**

*Og som blev viet
til jorden vor moder,
fikk være i pakt
med de evige kloder.*

*Men lykkeligst er den
som har fred med seg selv,
med hver skapning på jord
og med himmelens hvelv.*

Hadde han levt, ville han i de milde sumarkveldene ha gått omkring i terrassene sine, lovprisa livet og snakka med dei mange småfuglane som han gav mat og husly. Eg synest høyra han seia: «Her trives jeg så godt, her er det godt å være — — —»

Ebo.

Vi anklager - -

(Forts. fra side 4)

samfunn. Selvfølgelig skal kirken forsøke å gjøre det hinsidige til en naturlig del av den enkeltes tilværelse, sette de metafysiske i en klar og evig relasjon til det konkret-materielle levende. Men er det ikke nettopp dette kirkens menn forsøker av all kraft, kan man svare, hva annet er det søndagsmesse og morgenandaktene er fylt med, annet enn «utredelser» om livet etter døden? Samtidig som de vitterlig også forsøker å ta stilling til alskens samfunnaktuelle problemer? Allikevel forblir kirkens tale et isolert fenomen for det store flertall, forskjøvet til begravelser og andre påtvungne begivenheter. Hvorfor?

Fordi også kristendommens offisielle representanter her til lands, og, ser det ut til i de andre vestlige land, har latt og faktisk har bidratt til at kristendommen blir tolket som en løst sammenrasket uendelighet av utopiske, likeverdige og likegjeldende normer. Lever du etter disse normene kommer du til himmerik, kan prestene fortelle oss. Og det grunnleggende, gjennomsyrende prinsipp er nestekjærligheten. Dermed er det vesentlige trekk ved kristendommen satt til sides, nemlig dens skarpe avgrensning mellom Krist og Anti-Krist, og dermed mellom neste og ikke-neste. Vår neste er ikke ethvert ubestemmelig individ, det er tvertimot de mennesker som lever omkring oss, de mennesker som står på samme nivå i den fundamentale ting som heter rasemessig utvikling. Rasen har Forsynet gitt, atter et bevis på religionens pyramidale menneskesyn. Ved å gjøre nestebegrepet fullstendig anonymt, eller enda værre: Gjort det til et fjernt spørsmål om å hjelpe U-land eller ikke, har kirken flyktet fra kristendommen og marsjert inn i den fullkomne uforpliktethet. Materielt har vi det godt nok her i landet, kanskje for godt. I sin åndelige virkelighet, med andre ord i det virkelige liv, er og føler folket seg som ynkkelige betlere i det velferdsdemokratiske robot-samfunn. Resultatet blir politisk og religiøs sekterisme som f. e. Maran Ata, eller SUF. Ytre tegn på et sykt samfunnslegeme.

Mennesket vil et nasjonalt-åndelig kollektiv, det vil ha den metafysiske underkastelse, bare derigjennom kan det føle og eie den egentlige frihet som heter sjelelig trvgghet. Radikalismens frihetsideal og frihetsbegrep er løsrevet fra men-

neskelig, fra naturens sammenheng. I sin praktiske anvendelse vil det dermed bare bety en maksimering av menneskets materielle tilstand, eller forsøk på dette. Stalins Russland eller Wilsons England arbeider begge ut fra dette falske frihetsbegrep. Trelldom er derfor resultatet i begge stater. Den materielle ideologi i videste forstand er derfor kristendommens motpol, det konkretiserste Antikrist. I sin virksomhet har kirken reelt alliert seg med sin motpart, blitt troende human-etikere, uten vilje og mot til å stå opp og slå fast hvor grensene går, hvor fienden er. Attpå til innbiller den seg å ha politisk innflydelse, og gjør seg dermed enda mer konturløs. Gjennom sin lettvinde globale nestekjærlighet — sammen med venstre-radikalismen — har kirken mer enn uthullet neste-kjærligheten, den har forkastet neste-kjærligheten, umenneskeliggjort den. Hvis den kristne nestekjærlighet ble overført til å gjelde også for dyr, ville det totalt forflates, ødelegges og til slutt bli vendt mot oss i sin helt motsatte form. Vi ville gå vår undergang i møte. Parallelen kan misforståes, men det er noe lignende som holder på å skje i den kristne kirkes holdning til den såkalte tredje verden. Den perverterer neste-begrepet, og er dermed med på å føre kniven mot sitt-vårt-bryst. Så sentralt som neste-forholdet står i den kristne lære er det livsviktig å få en forklaring og avklaring her. Og det er nettopp i den klare avgrensning av nestebegrepet at kristendommens grunnlegger ikke er til å misforstå. Bare derigjennom kan kristendommen formå å samle et folk kollektivt-åndelig. At dette må bety en delvis forening med vedkommende lands egne religiøse tradisjoner er et problem som vi ikke skal gå inn på her.

Til slut skal vi komme inn på et forhold som i det praktiske liv viser kirkens sekularisering, dens relativisering av alle etisk-religiøse normer. Kort sagt dens ynkelige, stilltiende holdning til det eneste virkelige store martyrium i Europa i vår tidsalder: Den øst-europeiske, nådeløse forfølgelse av isolerte kristne samfunn. Disse kommunist-neroene burde innby til en ånds- og maktkamp av dimensjoner som vi aldri så maken til i dette århundre. Til bannbullen i kirkene, til en systematisk nedkjempelse av den kommunistiske Ateisme i sin rørske og dermed også i sin internasjonale form. Middelalderkirken sendte begeistre-

Baker - -

(Forts. fra s. 14)

Den ortodokse Norborg tegner et bilde av guddommen Jesus som vil kunne passere i de mest pietistiske og bibeltro strøk av vårt land. Men han drar jo ikke konsekvensen av denne sin tro. Han krever at kirken ikke skal se på sjelepleien og evangelieforkynnelsen som den oppgave den har fått, men isteden som organisasjon skal bedrive fysisk hjelp i den politiske betydning det nå har fått. La gå med at et sant kristelig sinn bør føre til at man også føler ansvar overfor sine medmennsker — skjønt det er vel høyst tvilsomt om den urkristne «kjærlighet til nesten» strakk seg utenfor de gamle forpliktelser overfor medjødene — men kirkens oppgave er det å gi menneskene dette sanne kristne sinnelag og ikke å øde sine krefter med selv å drive allslags «nødhjelp». Det har man andre og mere velskikkede institusjoner til, og har kirken fylt sin oppgave å gjøre medarbeiderne i disse andre institusjoner til sanne kristne, så har den gjort sitt.

Houm er en pussig Jesus-gransker. Det lyser DAGBLADET over vannene der han svever, men imellom får man faktisk inntrykk av at han også har en viss religiøs sans. Han er imidlertid en god og ekte venstresradikaler som av den grunn har startet sitt felttog med å trekke frem alleslags Jesusgrammere som skal redusere ham, ikke bare til et alminnelig menneske, men helst et altfor menneskelig slikt, en slags folkesosialist fra dengang. Og heller ikke Gud selv slipper fra det med liv og ære i behold. Houm er utrettelig når det gjelder å finne kristelige avvikere og dokumentere deres syn. Forsåvidt gjør han en stor og nedbrytende gjerning. Imellom blir han dog selv betatt av den skikkelse han skildrer, men da han er en forstokket materialist som bare skjønner seg på mål og vekt og på «historiske» Jesuser, faller

de korsfarere for å befri det hellige land fra jødedom og muhammedanisme, hundrevis av mil borte. Korsfarere kan ikke sendes mot Russland og Polen, men en konsekvent fordømmelse måtte kunne forlanges fra vår norske kirke overfor den røde maktblokks uhyrlige religionsforfølgelse. Men bortsett fra meget få hederlige unntagelser, er vårt presteskap blitt politikere, de snakker maktsøkernes feige, kompromissfylte sprog. Man kunne få lyst til å sammenligne dette med Kirkens holdning til forfølgelsen av politiske motstandere her etter krigen, eller dens syn på kristne trosfeller i Syd-Afrika. Men vi skal være hensynsfulle og la det være.

Eystein Ulv.

det ham naturligvis ikke inn at det også kunne være et tredje syn, et som heller ikke faller hans medskribent Norborg inn.

For kan ikke den Gud som så mange tror ikke er død også gjøre det bilde av Jesus han ønsker «sant» selvom det ikke fantes noe historisk grunnlag for en slik skikkelse? Her dreier det seg jo om troens verden og det er for dem som kan og vil tro Han har tegnet opp det bilde av Jesus Kristus som har grepet store deler av den sivilisererte verden?

Ja, vi bare antyder noe til ettertanke for både Norborg, Houm og lignende forfattere som fester seg ved betydningsløse detaljer og en gjerningskristendom i kirkelig regi uten å begripe større av den virkelige religiøse verden.

Men rent bortsett fra dette, så er naturligvis begge bøker leseverdige. De har jo bl. a. inspirert til foranstående.

OG SÅ LITT SPENNING

John Ball: *Død mann i basenget. Aschehoug.*

Francis Clifford: *Opplegg til mord. Aschehoug.*

Torfinn Haukås: *Tre pistoler og ett liv. Aschehoug.*

Aschehougs forlag har litt av hvert å by på av god og spennende underholdning, og det er jo noe som mange setter pris på i julehelgen.

Vi får en ny bok av negerforfatteren John Ball, som sender sin sorte Sherlock Holmes, detektiven Virgil Tibbs ut på nye eventyr. Fra fjoråret vil man huske «Natten er het», en usedvanlig godt fortalt historie, som senere også er filmet med Sidney Porter som negerdetektiven. I årets bok dreier det seg om en død mann som blir funnet i et badebasseng i en nudistleir i nærheten av Los Angeles. Og dermer er opplegget gitt for en ny bragd av denne detektiven, som er så enestående at han ikke er sann. Men så er han jo neger da. Også i årets bok viser ellers Ball seg som en fengslende forteller.

Også Clifford har vi omtalt tidligere i våre bokanmeldelser før jul. Han kom ifjor med boken «Morder mot sin vilje», en eien-dommelig roman fra den kalde krig som imellom er varm nok for de hemmelige tjenester. Også han oppnådde å få romanen filmet, med Frank Sinatra i hovedrollen. I årets bok forteller han fra samme miljø. De vestlige makter har skaffet seg et supervåpen, men hemmeligheten blir kjent av motstanderne og David Lancaster blir sendt ut for å finne lekasjen. Nå skal vi ikke røpe mere, men utgangen på det hele er forbausende —

skjønt ikke mere enn det som virkelig hender og har hendt. Vi minner om den djevelske treenighet i England og tyverier av raketten i Tyskland for eksempel. Også de midler de hemmelige tjenester bruker har man fått antydninger om tidligere.

I en annen gate ligger boken til Torfinn Haukås. Den består av 14 forskjellige historier fra forskjellige kanter av verden — også fra Norge. Det er ofte spennende og underholdende lesning, men mangler naturligvis ikke den vanlige hetsen som hører til etterkrigstidens bøker. Den er også full av de redselsfulle a-endelsene, men det er jo mange som liker dem.

TIL EFTERTANKE

Paul Einar Vatne: *Ubåt Tragédien i Gryllefjord. Aschehoug.*

Vi vil gjerne gjøre oppmerksom på denne boken, som vi skal komme nærmere tilbake til senere. Og når vi har festet oss ved den, så er det ikke fordi den er noe litt-rært mesterverk. Tvertimot, den er forholdsvis hederlig og likefrem journalistisk reportasje. Den rører imidlertid ved noe vesentlig ved okkupasjonstidens og etterkrigstidens måte å behandle tingene på. I 1943 grasserte en russisk ubåt mellom fiskebåtene på Svennsgrunnen. Den senket etpar båter, tok livet av 10 fiskere og såret omtrent dobbelt så mange. Og naturligvis gav man tyskerne skylden. Nå er det oppklart at det var russerne som begikk denne grove krigsforbrytelse, men ingen krever straffeforfølgning mot de skyldige, og når en ung journalist nordfra nå beretter om de faktiske forhold, så bruker han en stor del av plassen til å hetse påny mot de tyskere som ikke var skyldige, men tvertimot var både hyggelige og hjelpsomme. Vel, forfatteren er så ung at han vel ikke var født dengang dette hendte, så hans bok viser resultatet av den uopphørlige hets som har pågått i presse, kringkasting og skolebøker siden dengang. Men skreller man bort hetsen er boken meget opplysende, og vi skal som sagt komme tilbake til den senere.



20 års kamp — —

(Forts. fra side 7)



Tar Nordhus saken?

som i seg selv var injurierende, var ekte, offentliggjorde han den med sine kommentarer. Om arrestasjonen i den forbindelse heter det: «Etter at påtalemyndighetene ved den nyutnevnte riksadvokat Aulie hadde tatt 16 dagers betenkningstid fra rapportens offentliggjørelse, kom razziaen og arresten uten at rettens kjennelse var innhentet og uten at det forelå en arrestordre. Dette skyldtes trolig at domstolen vegret seg mot å gi slik kjennelse, og at både riksadvokat og justisminister særdeles nødig ville sette sitt gode navn under en ordre om å arrestere en redaktør for å ha offentliggjort og kommentert en politirapport som var injuriende i seg selv, og som man av særlige, ikke rettsgyldige grunner nær et inderlig ønske om å holde unna både offentligheten og arkivene.»

For Ungdommen -

(Forts. fra side 4.)

le» elementer da russerne trakk det lengste strå i maktkampen.

Pussig nok var de jødiske «avhoppere» praktisk talt alle sammen skribenter, journalister og intellektuelle, som skal ha spilt en «viss rolle» i demokratiseringsprosessen. Det slår en at denne folkegruppen, som selv er en minoritet i Tsjekkoslovakia, stiller med et imponerende antall «åndsarbeidere» sett i forhold til de øvrige etniske kategorier i landet.

Men nå er jo som bekjent Zions hovedkvarter i USA og Israel, og dermed klinger det jo slett ikke så urimelig når russerne hevder at bak mytteri i Tsjekkoslovakia sto kapitalistiske, imperialistiske, fascistiske osv. elementer. Og når disse «elementene» på toppen av det hele velger å stikke av «for sikkerhetens skyld» — ligger det snublen- de nær å trekke visse konklusjoner.

J.

Fanebust redegjør så for den boikott som ble satt iverk mot «§ 100» og kommer derefter inn på den oppsiktsvekkende historie med «underslag av vitne» i forbindelse med injuriansaken. Det heter herom:

«Under varetektstiden på «Nr. 19» — Oslo Kretsfengsel, ble saksøkeren av krim.-førstebetjent Ø. Johannesen underrettet om at det dessverre ikke hadde vært mulig å finne ut av hvilket fengsel eller hvilken leir NS-lensmannen i Nordstrand for tiden befant seg i. Men han ville nok bli funnet i god tid innen han skulle møte som vitne i forhørsretten. Men hverken til forhørsretten i januar 1947 eller til lagmannsretten sist i juni samme år, viste det seg mulig å finne ham. Han hadde visstnok fått fri til å forberede sin egen landssviksak og nyttet anledningen til å forsvinne. Saksøkeren fikk vite at sporene tydet på Sverige-flukt med videre kurs for Argentina. Først flere år senere kom han til kunnskap om at lensmannen i hele den «for-svundne tid» hadde bebodd sin villa på Grefsen uten å være arrestert eller fengslet i det hele tatt, men nærmest holdt i dekning som ansatt, først hos skattefogden i Oslo og deretter i Finansdepartementet. Om førstebetjenten kjente til dette, og dermed løy ifølge oppdrag, eller om han var i god tro, er ukjent for saksøkeren. Men under enhver omstendighet har han fungert som påtalemyndighetens representant, hvorfor ansvaret for underslag av vedkommende lensmann som vitne i påtalemyndighetens injuriansak mot saksøkeren, under enhver omstendighet faller på saksøkte nr. 2. At en hvilken som helst NS-lensmann som «under den pågående krig som Norge tok del i» hadde formidlet en så ulykkesvanger med-delse til Stapo og Sipo ville blitt dømt «strengt, men

(Forts. side 24)



HJELPE-ORGANISASJONEN

Med forrige nummer fulgte en giroblankett fra Hjelpesorganisasjonen for krigsskadede frontkjempere. Dette er den eneste gang organisasjonen har henvendt seg til leserne i 1968, så vi anbefaler bønner om hjelp på det aller beste.



HVORFOR IKKE?

Hele det offisielle Norge med den gamle dødsstraffaktor Lyng i spissen har som kjent gjort allehånde anstrengelser for å hindre henrettelse av attentatmannen som ville ta livet av den greske statsminister, men mislykkedes. Pussig nok har en intet foretatt seg med en lignende affære i Jugoslavia. Der forsøkte en kroat å kaste en bombe mot Tito, men ble som sitt greske forbilde knepet, dømt til døden og henrettet. Hvorfor denne forskjell? Er det noe annet som ligger bak den norske aksjon — som forøvrig bare er ringer i vannet etter det store internasjonale og venstre-radikale plask — enn menneskevennlighet og avsky for dødsstraff?

*

SKUFFEDE ZIONISTER

Den israelske presse «feirer» valget av Nixon til USA's nye president med blandede følelser. Således skriver «Jedioth Chada-shoth», Tel Aviv: «Hva Israel angår så kunne man utvilsomt hilse valget av Richard Nixon hvis man var sikker på at han også etter edsavleggelsen 20. januar 1969 fortsatt vil bekjenne seg til de prinsipper han bedyret under valgkampen, sannsynligvis mindre for å gi uttrykk for sin mening enn for å vinne de jødiske stemmer i de viktigste stater, spesielt i New York. Men nettopp staten New York bekjente seg til den slagne kandidat Humphrey, slik at Nixon sågar kunne føle seg fritatt for å virkeliggjøre de tilsagn han gav de jødiske velgere i denne by.»

FAZ beretter fra Jerusalem: «Resultatet er riktignok blitt mottatt uten opphisselse, men man var dog mere innstillet for demokratene. Det hersker skepsis og uviss-het om de av Nixon planlagte endringer. De erfaringer man gjorde med den republikanske administrasjon etter Sinai-felttoget i 1956 var nokså skuffende. Israel så seg dengang under amerikansk press berøvet frukten av sin militære seir.»

*

YTRE VENSTRE — OLA NORDMANN

Det er blitt uttalt fra spesielle hold i Kongeriket at dersom USA finner Norges betydning like viktig for sin egen sikkerhet som Sovjet anså Tsjekkoslovakias å væ-

re for sin, så vil Norge måtte regne med en tilsvarende aksjon fra amerikanernes side. Fra Coca- og tyggegummi-leiren har det naturligvis reist seg et hav av protester mot en slik ondskapsfull omtale av den snille og gavmilde risen som beskytter oss mot alle farer.

Vi skal ikke blande oss i «debatten», men ile med å bringe følgende uttalelse av Sir Kenneth Darling, fra den gang da han overtok kommandoen over Nordavsnittet i NATO. Såvidt vi kan begripe etter denne noe sportslige formulering, må da Norge være minst like viktig i terrorbalansen som sin tsjek-kiske motpart. Darling sa: — Norge spiller i første divisjon. På grunn av landets geografiske posisjon, tilhører det løperikken, og jeg vil si at det spiller ytre venstre.

*

JEG FANT, JEG FANT — — —

For 748. gang har den utrettelige Simon Wiesenthal, den evige jøde i Wien, oppdaget avdøde Martin Bormann — dennegang i Sør-Amerika, hvor den gamle mann er bosatt sammen med Gestapo-Müller og såvidt vi forstår også dr. Mengele. «— De betydelige pengemidler de hadde til disposisjon, vil gjøre det vanskelig å ta dem tilfange», heter det i meldingen. Og det skal han få oss til å tro, eftersom de også er «omgitt av vakter med blant annet radioutstyr.» Men kanskje det er noen godtroende som vil yde et bidrag til herr Wiesenthal slik at jakten og oppdagelsene kan fortsette —?

*

VÅKEN KONSERVATIV

Det er ikke ofte en i denne verden treffer på en konservativ som virkelig våger å være det han gir seg ut for og å tale slagordene fra venstre-radikalt hold og Moskva midt imot. Derfor vekker det da også et ramaskrik og krav om dom og død når noe slikt hender. I England, som er et så underlig sammensatt land, har man en slik mann, til og med en fremtredende konservativ politiker, Enoch Powell, som stadig vekker forargelse og også frykt blant partipolitikerne fordi han får tilslutning tvers over partigrensene. Nå har han igjen i en stor tale krevet stopp i innvandringen av fargede til Storbritannia og at de som

allerede befinner seg der skal sendes tilbake til sine hjemland. Han vil ikke at Storbritannia skal bli et nytt USA. Antagelig vil bryggearbeiderne og andre nå demonstrere til fordel for Powell igjen, men Labour-politikerne har gått helt fra konseptene. De fordømmer Powell i resolusjonsforslag og de krever ham satt under tiltale for «rasediskriminering». Og alle hans medtorier gjemmer seg forskrekket i sine musehull og fornektet mannen som våger å bryte demokrati-tabuene.

*

MINISTERPRESIDENT BORTEN

Så fikk vi da en ny ministerpresident etter Quisling, selv om det bare var for en kortere tid. Og årsaken var den samme som sist: monarkiet hadde utskibet seg til England og overlot til den hjemmeverende statsminister også å være statsjef. Det er vel de som kan synes at det er noe eiendommelig når en nå koster på seg både konger og kronprins og allehånde prinsesser at dette kostbare personale ikke sørger for å skifte litt på alle utreisene, men slikt noe faller iallfall ikke kronprinsorganet VG inn. Det har blitt så fullstendig rebelsk i sin overveldende monarkisme at det raser rundt som en elefant i et glassmagasin. Om det siste kongelige besøk i England skrev det således bl. a.: «For Hans Majestet passer alltid på å se engelsk fotball når han er på privat besøk i sitt fødeland.» Leve fedrelandet!

*

DEN TSJEKKISKE «FARE»

Kringkastingens Øst-Europa-ekspert, Jahn Otto Johansen, gav nylig en forklaring på tsjekkerkrisen i et intervju med Aftenposten. Han sa: — Hvis ikke russerne hadde stoppet utviklingen, hadde man kanskje fått en form for kommunisme som ville vært en større utfordring til Vest-Europa og en stigende stimulans for vest-europeisk sosialisme. Fra et ikke-sosialistisk synspunkt er altså invasjonen i ett henseende vellykket.

Er det ikke rørende med hvilken hengivenhet supermaktene hegner om sammensvergelsen fra Jalta, og hvordan de midt oppe i alt babbelet om menneskenes selvbestemmelsesrett, allikevel samarbeider for å hindre

at denne retten skal bli europeerne til del?

*

HJELP TIL U-HJELP

Den amerikanske avisen «The Thunderbolt», som forresten er talerør for Wallace's linje, oppfordrer amerikanerne til å bevege kongressen og senatorene til å innstille utelandshjelpen til Israel. Dette landet trenger slett ikke noen hjelp lenger, hevder avisen, da Israel selv yter hjelp til 22 forskjellige land, deriblant 16 afrikanske, 3 asiatiske og 3 sydamerikanske. Israels u-hjelp består f. eks. i en meget utstrakt teknisk bistand til Congo, hvis fallskjermtroppe også utdannes av Israel. Avisen understreker videre at israelerne i tillegg til den vanlige u-hjelpen, også mottar en halv milliard dollars fra noe som kaller seg «United Jewish Appeal». I forhold til sitt folketall er Israel den stat som kan inkasere mer u-hjelp enn noe annet land i verden.

*

DISKRIMINERINGEN I ORDEN?

I den sorte republikken med det selsomme navnet Liberia, langt nede i negerland, har man allerede i grunnloven fastslått at en hvit mann ikke kan være borger av republikken, ikke har stemmerett, ikke kan inneha offentlig embede, ikke har eiendomsrett og ikke kan drive rettslig virksomhet eller inneha andre selvstendige stillinger. I Liberia er ikke en hvit person så mye som en sekundaborger — han er ikke borger i det hele tatt.

Dette er ikke noe enestående tilfelle i Afrika — i de fleste nyetablerte stater på dette kontinent utelukker grunnloven en rekke betydningsfulle rettigheter for hvite mennesker. Tør vi si på grunn av hudfarven?

I lys av dette faktum kommer unektelig all venstreforvridd hyling om de umenneskelige tilstander i f. eks. Syd-Afrika, til å fortone seg noe merkelig. De tilsvarende restriksjoner der er som man vil forstå meget moderate i sammenligning. — Når skal vi forresten få de første internasjonale tiltak mot sort rassisme?

*

HJELPEAKSJON FOR FIENDEN

Gjennom flere måneders tid har man kunnet iakttas noen langhårede individer

bl. a. på Stortorvet i Oslo. Med jevne mellomrom duker de opp med sine plakater og sine hjelp-til-Vietnam-hefter. Vi går ut fra at den giverglade Ola Nordmann har gitt «filantropene» en ikke ubeskjeden sum i kassen.

I Danmark ble en tilsvarende aksjon utsatt for en del kritikk og det ble reist krav om at man skulle vise frem regnskapet. Dette viste at der var blitt utbetalt i underkant av kr. 50 000 til det angitte formål, mens hele kr. 36 515 var gått med til trykksaker og porto. Kassabeholdningen var kr. 63 000.

Man kan med rette spørre om hvem som har hatt mest utbytte av veldedigheten, boktrykkeren, det danske postvesen eller den enkelte vietnameser som hjelpen nådde frem til.

20 års kamp ..

(Forts. fra side 23)

rettferdig» under de rådende konjunkturerne innen «rettsoppgjøret» i 1946/47, det vet hver den som er orientert uten å ha trollsplint i øyet. Det kan derfor være meget mulig at juryens kjennelse i injurienesaken mot meg ville blitt en annen dersom lesmannen hadde vært avkrevet sin vitneplikt. Av hvilken grunn skulle man ellers ta den store risiko det var med å beskytte vitnet mot arrest, siktelse, varetekt og tiltale, å unndra ham som vitne i injurienesaken ved å la politiet lyve?»

(Fortsettes.)

Hvorledes er det
med
BLADPENGENE?
Har DE betalt?

FOLK og LAND

Kierschowsgt. 5, Oslo 4
Telefon 37 76 96
Boks 3214 — Sagene

Ekspedisjonstid: Tirsdag til fredag fra kl. 10 til kl. 15. Mandag og lørdag holdes kontorene stengt.

Redaktør Melsom kan bare påregnes truffet etter forutgående avtale.

Abonnementspriser:

Kr. 40,— pr. år, kr. 20,— pr. halvår i Skandinavia. Utlandet kr. 25,— pr. halvår. I nøytralt omslag innenlands: Kr. 50,— pr. år, kr. 25,— pr. halvår.

Løssalg kr. 1,50

Bruk postgironr.: 16 450

Utgiver A/S Folk og Land
Viking Boktrykkeri